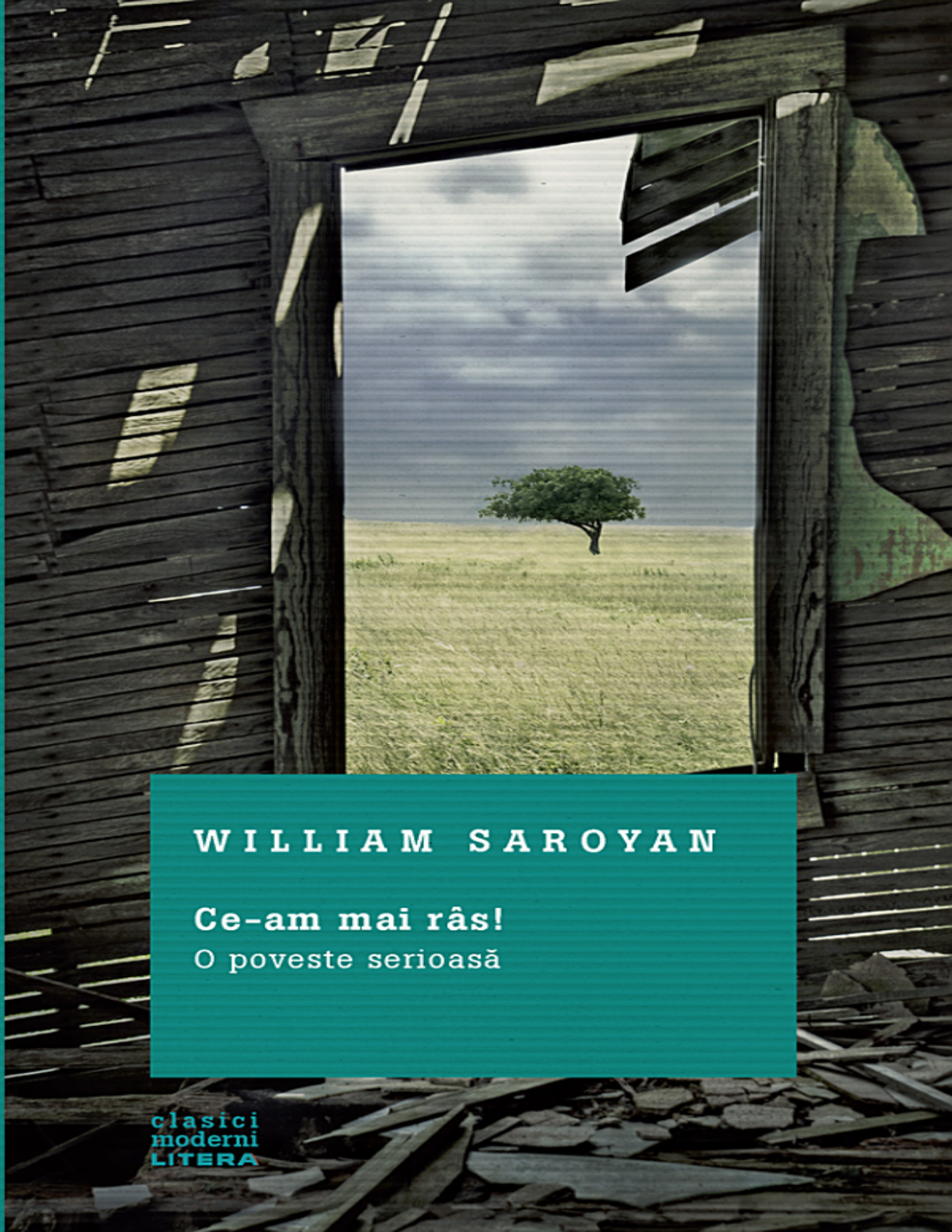

WILLIAM SAROYAN

Ce-am mai râs!

O poveste serioasă

clasici moderni
LITERA

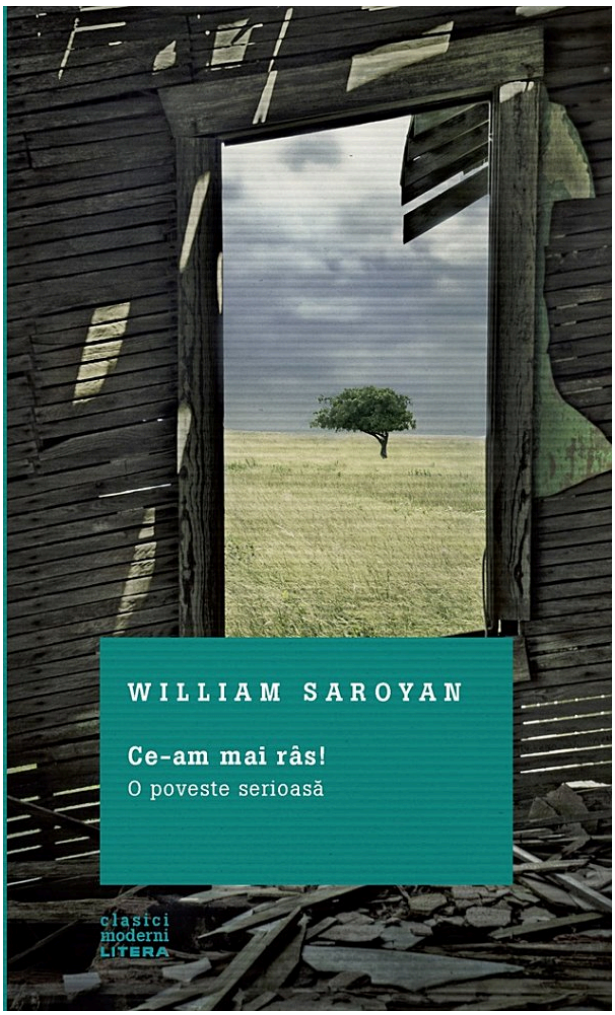
WILLIAM SAROYAN
Ce-am mai râs!
O poveste serioasă
clasici
moderni
LITERA

Născut în 1908 în Fresno, California, din părinți imigranți armeni, **William Saroyan** avea să devină unul dintre cei mai importanți scriitori de la mijlocul secolului XX. Autor extraordinar de talentat, Saroyan a scris romane, piese de teatru, cântece și povestiri. Tatăl lui a murit când William avea trei ani, după care copilul a fost trimis la orfelinat. A renunțat la școală la cincisprezece ani și a hotărât să devină scriitor.

În 1920, Saroyan era deja capabil să trăiască din scrierile sale, deși recunoașterea pe scară largă avea să vină abia în 1934, după publicarea povestirii „Tânărul neînfricat de la trapezul zburător“ („The Daring Young Man on the Flying Trapeze“). În 1939, piesa *My Heart's in the Highlands* a fost întâmpinată cu aprecieri de critică. În același an, piesa *Time of Your Life* a primit Premiul Pulitzer pentru dramă, refuzat de autor. Totuși, el a acceptat Drama Critics' Circle Award. În 1940, Saroyan a lucrat ca scenarist la filmul *Comedia umană* (*The Human Comedy*). Scenariul, bazat pe povestirea sa, a câștigat Premiul Oscar.

Printre cele mai cunoscute creații ale lui William Saroyan se numără *Tânărul neînfricat de la trapezul zburător* (*The Daring Young Man on the Flying Trapeze*, 1935), *The Trouble with Tigers* (1938), *Mă cheamă Aram* (*My Name is Aram*, 1940), *Comedia umană* (*The Human Comedy*, 1943), *Aventurile lui Wesley Jackson* (*The Adventures of Wesley Jackson*, 1946), *Rock Wagram* (1951), *Tracy's Tiger* (1952), *Ce-am mai râs! O poveste serioasă* (*The Laughing Matter. A Serious Story*, 1953), *O zi din după-amiaza lumii* (*One Day in the Afternoon of the World*, 1964), *Nebunie în familie* (*Madness in the Family*, 1988)

William Saroyan a murit în 1981, în orașul său natal, Fresno, California, fiind considerat un erou de către comunitatea armeano-americană.

W I L L I A M S A R O Y A N

Ce-am mai râs!

O poveste serioasă

Traducere din limba engleză
VIRGIL STANCIU

The Laughing Matter

A Serious Story

William Saroyan

Copyright © 1953 William Saroyan

Editura Litera

O.P. 53; C.P. 212, sector 4, București, România

tel.: 021 319 6390; 031 425 1619; 0752 548 372

e-mail: comenzi@litera.ro

Ne puteți vizita pe

www.litera.ro

Ce-am mai râs!

O poveste serioasă

William Saroyan

Copyright © 2017 Grup Media Litera

pentru versiunea în limba română

Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fiii

Redactor: Ovidiu Șerban

Copertă: Flori Zahiu

Tehnoredactare și prepress: Ofelia Coșman

Seria de ficțiune a Editurii Litera este coordonată

de Cristina Vidrașcu Sturza.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SAROYAN, WILLIAM

Ce-am mai râs! O poveste serioasă / William Saroyan; trad.: Virgil Stanciu. – București: Litera, 2017

ISBN 978-606-33-1447-6

ISBN EPUB 978-606-33-6295-8

I. Stanciu, Virgil (trad.)

821.111(73)-31=135.1

Pentru
Henry Saroyan
şi
Henry cel mic

– Vreau să beau ceva, zise băiatul.

– Şi eu, spuse fetița.

– Bine, suntem aproape, zise bărbatul. După ce ajungem, puteți bea cât poftiți.

– Aia e casa?

– Nu, e ceva mai departe.

Continuară să meargă, înaintând pe dumul prăfuit de lângă canalul de irigații năpădit de ierburi, în după-amiaza fierbinte, în aerul plin de mirosul apei, al frunzelor şi al fructelor și de insecte.

Casa era veche, de un alb decolorat şi arăta caraghios, dar aşa se construiau.

– Ai cheia? întrebă femeia.

– Sigur că am cheia.

– S-o *vedem*.

– Păi, şi dacă n-aş avea-o, răspunse bărbatul, tot am intra, nu-ți face griji.

Îi arătă cheia.

– Presupun că *a trebuit* să venim pe jos.

– Nu ți-a căzut bine plimbarea? întrebă bărbatul. Mie, da. Ce rost are să fii la țară, dacă nu umbli pe jos?

– O milă[1]? După cinci ore cu trenul?

– De ce nu? Voi instalați-vă. Eu mă întorc după bagaje.

– Presupun că o să vii pe jos?

– Bineînțeles.

– Cu două geamantane grele?

– Nu-s aşa de grele.

– Of, ia un taxi.

– Prefer să merg pe jos. Îți place casa?

– Pe dinafară nu arată grozav, zise femeia.

– Nu pe tine te-am întrebat. *Red*. *Ție* îți place?

– Nu stă să se prăbușească? întrebă băiatul.

– Ba da, de râs.

Urcară treptele până la veranda din față, bărbatul vârî cheia în broască, o răsuci şi împinse uşa, deschizând-o. Băiatul se întoarse să se mai uite o dată la vie. Intră ultimul în casă, care era întunecoasă şi răcoroasă.

– Unde-i apa? întrebă el.

– Poți bea imediat de la robinet, îi răspunse bărbatul, sau să aştepți un minut până pun în funcțiune pompa şi să bei apă care vine din pământ.

– Aştept, spuse băiatul.

În curând erau în curte, pompa fu umplută cu apă din butoiul de sub gura ei şi apa începu să curgă continuu, în timp ce bărbatul pompa.

– Haideți, zise bărbatul. O să stăm aici o vreme. Descălțați-vă şi umblați prin apă.

Băiatul îşi aruncă pantofii şi păşi în băltoacă.

– OK, zise bărbatul. Acum, băgați-vă capul sub apă şi beți pe săturate.

– Fără cană?

– Fără. Faceți ca mine.

Bărbatul îşi alinie fața la jetul de apă şi bău; după el, băiatul, udându-şi întreaga față. Fetița şi femeia ieşiră din casă, fata încercă şi ea să bea şi se udă şi ea pe față.

Fata îşi scoase pantofii şi păşi în baltă cu băiatul. Bărbatul se duse până la smochin, se prinse de o creangă, îşi întinse corpul, apoi se ridică în brațe, cu femeia privindu-l şi băiatul şi fata mărşăluind în pas de defilare prin băltoacă. Bărbatul căută în pom şi găsi patru smochine, iar pe una o mâncă, decojind-o. Apoi mai decoji una şi i-o întinse femeii, le decoji şi pe celelate, pentru fată şi pentru băiat.

– Ce-s astea? întrebă fata.

– Smochine, zise bărbatul. Bine, mă duc să aduc valizele. Voi stați pe-aici şi povestiți.

Se răsuci pe călcâie să plece, dar băiatul i se alătură.

– Vin cu tine.

– E de mers o milă şi încă una înapoi.

– Până în acelaşi loc.

– Da. La gară.

La gară, un om îi zâmbi băiatului şi-l întrebă pe bărbat:

– Eşti fratele lui Dade, nu? Eu sunt Warren Walz. Ştiu că-i fiu-tău, fiindcă seamănă leit cu tine.

Tatăl lui stătea pe peron în fața şinelor, vorbind cu Warren Waltz, care purta o pălărie de paie țeapănă. Când şi-o scoase, Red observă că nu avea păr în creştetul capului.

Mai încolo era o locomotivă. Omul care se apleca afară din ea se uita fix la Red.

– Salut! zise Red.

– Ăla-i taică-tău? întrebă omul.

– Ăsta de aici, zise Red.

– Despre el vorbeam, zise mecanicul. Ălalalt are trei fete.

– Deştept mai eşti, îi spuse Walz lui Cody Bone, mecanicul. Cody, ăsta-i fratele lui Dade, Evan.

– Tu eşti profesorul?

– Păi, sunt la universitate.

– *Ce fel* de profesor?

– De engleză.

– Au şi pentru *asta* profesori?

– Au pentru aproape orice.

– Au şi profesori de locomotive?

– Nu, dar poate *ar trebui* să aibă.

– Ia-mă şi pe mine acolo, zise Cody, oriunde ar fi.

– La Stanford.

– Stanford? Un om tânăr ca dumneata?

– Patruzeci şi patru.

– Nu arăți mata de patruzeci şi patru. Dade nu arată de cincizeci, sau câți ani are, iar mata nu arăți de patruşpatru.

Cody Bone se uită de sus la Red, care se apropiase de locomotivă şi acum îl privea drept în ochi.

– De ce e neagră şi fierbinte?

– Asta-i una dintre drăguțele *vechi*, zise Cody. Am condus-o pe drăguța asta douăşcinci de ani, chiar aici în Clovis. Ai să te faci profesor, ca taică-tău?

– Da.

– Sper că stai pe la noi o vreme.

– O săptămână.

– Ei bine, nu uita să vii pe-aici şi să şezi lângă mine înainte de a te întoarce la Stanford cu taică-tău.

Mecanicul îi examină pe cei doi din cap până-n picioare, salută şi puse locomotiva în mişcare. Red o privi cum pleacă. Departe pe linie o văzu pe drăguța mare şi neagră ajungând la trei vagoane de marfă şi buşindu-le;

văzu apoi cum trage cele trei vagoane vreo sută de yarzi[2] înainte, trecând pe altă linie şi apoi dispărând în grabă. Privi până nu mai era nimic de văzut, în afară de vițele-de-vie de pe ambele părți ale şinelor.

– Red, zise tatăl lui. Vrei să te întorci acasă cu maşina domnului Walz?

– Dar tu?

– Păi, am fost *invitați*. Depinde de tine.

– Mi-e totuna.

– Vrea să umble pe jos, zise bărbatul. Mulțumesc, oricum.

– Bine, dar să iau cel puțin bagajele.

– OK. Şi mulțumesc. Ne vedem când ajung acolo.

– Nu, zise Walz. Trebuie să ajung acasă, dar ştiu că May ar fi încântată să vină într-o seară şi s-o cunoască pe doamna Nazarenus şi pe copii. Adică, ar fi încântată să ne cunoaştem *cu toții*, şi eu la fel.

– Şi nouă ne-ar face plăcere, zise tatăl lui Red, aşa că de ce să n-o facem diseară.

– Le las pe verandă.

Walz ridică ambele geamantane şi ocoli în grabă gara până la maşina sa.

– Sunt fierbinți cărămizile? îl întrebă Evan pe băiat.

– Nu-s reci.

– Te simți bine la picioare?

– Da. Uită-te acolo, între linii. E iarbă şi *acolo*.

– O, da.

– De ce e peste tot?

Porniră către casă, cu mişcări domoale şi leneşe.

– Iarba e o chestie răzbătătoare, zise bărbatul. O dată, în Franța, eram într-un tren care s-a oprit undeva lângă un castel. Numai rocă solidă. O stâncă era crăpată. Din crăpătură creştea iarba, drept în sus.

– Cum ajunsese acolo?

– Vântul.

– Vântul a suflat iarba în stânca aia crăpată?

– A suflat praf şi alte chestii, explică bărbatul, şi *semințe* de iarbă. Ploaia s-a insinuat între semințe şi praf şi foarte curând a încolțit iarba din piatră. Şi ce verde era!

– Verde cu *adevărat*?

– Da. Îți place aici?

– Da, în special iarba.

– Ți-a plăcut smochina?
– Am mai mâncat şi înainte.
– Dar nu direct din pom. E acelaşi lucru?
– Nu, a fost mai bună cea din pom.
– Vrei să stai într-o zi lângă Cody în locomotivă?
– Şi unde să mergem?
– Prin triaj, bănuiesc.
– O să mă gândesc.

Iată acum şi oraşul, numit Clovis. Iată un bătrân şi o bătrână într-o trăsură trasă de un cal.

– Bună ziua! zise Evan, dând din cap către perechea în vârstă.

Cei doi zâmbiră şi-şi văzură de drum.

– *Ei* cine sunt? întrebă Red.
– Nu ştiu.
– Nu cunoaşte toată lumea pe toată lumea?
– Nu chiar. Dar din clipa în care se întâlnesc, *aproape* că se cunosc unul pe altul, oricine ar fi. Problema e să se întâlnească.
– Îi cunosc atunci când îi *văd*.
– Îți plac?
– Dacă-mi *plac*?
– Da.
– Păi, nu ştiu, zise Red. Îi *văd*. Îi ştiu. Dar nu ştiu dacă-mi plac. Vrei să spui, aşa cum îmi place de Mama şi de tine?
– Dar de soră-ta?
– Şi de *ea*? În felul ăsta, sau te gândeşti la altceva?
– Voiam să spun, în *orice* fel.
– Îmi place să-i *văd*, cred.
– Dar de Cody Bone îți place?
– Da.
– De ce?
– Păi, el e... Bine, vezi, nu ştiu de ce-mi place de el. Îmi place şi iarba şi nu ştiu de ce. Trebuie neapărat să ştii de ce?
– Nu. *Pomii* îți plac?
– O, da.
– Vițele-de-vie?
– Sigur.

– Dar soarele?
– *Iubesc* soarele.
– Ăsta-i un cuvânt tare.
– Soarele îmi place cel mai mult.

Soarele trecuse acum în după-amiaza târzie. Era mai aproape decât îl văzuse vreodată şi mai fierbinte. Tălpile picioarelor lui îl iubeau în praful moale al drumului.

– Uită-te acolo, Papa, zise el. Mama şi Eva, desculțe, vin în calea noastră pe drum. Arăți bine, Mama, zise el când se întâlniră toți patru pe drum.
– Chiar așa? întrebă femeia.
– Arăți *foarte* bine.
– Dar *tu* ce crezi? îl întrebă femeia pe bărbat.
– El vorbeşte şi pentru mine, răspunse bărbatul.

În casă plutea miros de cafea, piele şi pietre. Cafeaua o găsise Red. Nu era unde te aşteptai să fie, în bucătărie. Era în salon, măcinată, într-un borcan deschis de pe etajera cu cărți.

– Ce caută cafeaua asta pe bibliotecă? întrebă el.
– Lui Dade nu-i place să-şi țină lucrurile în ordine perfectă, răspunse bărbatul. Ordinea perfectă îl face mai nefericit decât orice altceva.
– Este nefericit?
– Ți-l aminteşti pe fratele tatei, nu?
– Da, dar este nefericit?
– Păi, poate că nu.
– Este? Spune-mi.
– Nu-i *pasă* dacă este, deci, poate, nu este.
– Dacă-i nefericit, *de ce* este nefericit?
– Se întâmplă.

Este ceva de ştiut, gândi Red. Este ceva mai mult de ştiut despre fiecare lucru mărunt care există. Mai întâi îl vezi, apoi afli ceva despre el şi după aia mai e încă ceva de ştiut despre el şi dacă nu afli ce anume eşti nefericit.

– Unde-s trandafirii? întrebă el.
– Trandafirii? întrebă femeia. Ce trandafiri?
– Trandafirii pe care-i miros. Nu simți parfum de trandafiri, Mama?
– Miroase a trandafiri? îl întrebă femeia pe bărbat.

– Oarecum, zise acesta.

Femeia adulmecă.

– Nu miros trandafiri, zise ea. Oricum, nu pot mirosi mai nimic. Niciodată n-am putut. Se întoarse spre fetiță. Tu miroşi trandafiri, Sexy?

– Eva, o corectă fetița.

– Miroşi trandafiri, Eva? întrebă bărbatul.

Fata trase aer pe nas.

– Nu, Papa, zise ea. Şi-ți mulțumesc că vorbeşti aşa drăguț cu mine.

– O, pentru puțin, zise bărbatul.

Fata se întoarse către maică-sa.

– Numele meu este Eva Nazarenus, spuse.

– Eu ți-am dat numele, zise femeia. Ar trebui să ştiu care este.

– Atunci de ce-mi spui Sexy?

– Este porecla ta, aşa cum a fratelui tău este Red.

– Numele lui e Rex.

– În regulă, zise femeia. Toți vor să fie *cineva* astăzi. Nimeni nu mai vrea să fie un nimeni. Tu eşti Eva Nazarenus. Fratele tău este Rex Nazarenus. Tatăl tău e Evan Nazarenus.

– Iar mama este Swan Nazarenus.

– Corect, zise femeia. Acum, du-te şi vezi dacă găseşti trandafirii.

– Nu vreau trandafirii.

– Ce vrei, atunci?

– Nimic.

– Ce-ai zice de un băiat care să te *iubească*? Un prinț?

– Nu vreau nimic.

– Nici puțină limonadă?

– Nici.

– Caramele? O să fac eu câteva, tu poți să privești şi să mă ajuți.

– Caramele?

– Da, Sexy.

– Nimic.

– De ce?

– Iar mi-ai spus așa.

– Iartă-mă.

– De fapt, ce înseamnă? întrebă fetița.

– Înseamnă frumoasă, răspunse femeia. Nu-i aşa? îl întrebă ea pe bărbat.

Bărbatul se uită la fetița aşezată pe duşumea cu cele trei cărți de care se plictisise repede.

– Ba da, aşa e.

Fata se ridică, o apucă de mână pe mama sa şi împreună se duseră la uşa bucătăriei. Acolo, fata se opri ca să-i spună ceva tatălui.

– Noi suntem fete, zise ea.

Femeia râse, iar fetele intrară în bucătărie.

– Toată casa miroase bine, observă Red. Dar nu găsesc trandafirii.

– Sunt ei pe undeva, zise bărbatul.

– Ştiu. Îi miros.

E ca un setter roşcat, gândi femeia. Miroase tot ce există.

– Spargi nişte nuci pentru noi? strigă femeia din bucătărie.

– Nu, zise bărbatul.

– Dar *tu*, Red?

– Nu, Mama. Eu trebuie să găsesc trandafirii.

– De ce, Evan? De ce trebuie să găsească trandafirii?

– Pentru că sunt pe aici pe undeva şi vrea să vadă unde anume.

– O! zise femeia.

– Îi găsesc eu, Mama, o asigură băiatul. Cred că sunt vechi şi uscați, presați într-o carte, undeva.

Femeia păşi în salon, în mâini cu un castron, iar fata stătea alături de ea, ținând o lingură de lemn.

– E posibil să aibă dreptate?

– Absolut posibil.

– Păi, cum să ghicească aşa ceva?

– N-a ghicit. A *văzut* trandafiri presați într-o carte.

– E adevărat, Red?

– Sigur, Mama.

– Unde?

– Acasă. Doi trandafiri albi presați la sfârşitul dicționarului, patru trandafiri mititei la spatele Bibliei.

– Cine i-a pus acolo?

– Chiar *tu*! Nu ții minte ce faci? Nu-ți aminteşti când i-am găsit şi te-am întrebat de ei, mai demult?

– De ce-ai făcut asta, Mama? întrebă fata.

– Of, nu ştiu. Presupun că într-o zi am găsit trandafiri într-o carte şi am decis că voi face şi eu la fel odată.

Ele s-au întors în bucătărie, dar bărbatul le auzea foindu-se şi vorbind, iar băiatul la fel. Din când în când, bărbatul şi băiatul se opreau din ceea ce făceau, doar ca să asculte. Ştiau că fetele vorbeau ca să le audă ei, iar fetele se ştiau auzite. Ştiau că băieții le ascultă. Se distrau. Era plăcut la țară, într-o casă dintr-o vie, o casă veche, dar curată şi răcoroasă.

– I-am găsit, zise Red. Nu într-o carte. Un buchețel legat şi aruncat în vasul de argint de pe cămin. *Au fost* roşii, cred. *Foarte* roşii, vreau să spun, nu de culoarea pe care o au acum. Se duse în bucătărie. Vrei să-i miroşi, Mama?

Femeia se uită la trandafiri.

– Îmi vine să plâng, zise ea.

– Să nu plângi!

– Ba da!

Se duse la pianul din salon, se aşeză pe băncuță şi dădu drumul lacrimilor, iar băiatul o urmă cercetându-i atent fața; fata stătea în picioare lângă băiat, bărbatul se ridică din fotoliu.

– Nu *plângi*, nu-i aşa, Mama? întrebă Red. Mama nu plânge, nu-i aşa, Papa?

Băiatul îşi luă mama pe după umeri şi zise:

– Pentru Dumnezeu, Mama, nu chiar plângi, nu-i aşa?

Fetița îşi puse brațele în jurul băiatului.

– Mama, zise ea, nu mai plânge. De ce plânge, Red?

– Ce s-a întâmplat, Swan? o întrebă bărbatul.

– Nu suport să privesc lucruri frumoase care mor, asta-i tot, zise femeia. Vederea lor mă sperie de moarte.

– Ei, haide, Swan, râse bărbatul.

– Vreau smochine din pom, spuse femeia, ca azi după-amiază. Vreau ca totul să fie aşa. O veşnicie.

– O veşnicie? repetă Red. Ce vrea să spună?

– Ah, Swan, râse bărbatul. Fii bună şi termină.

– Nu.

Femeia continua să plângă.

Bărbatul îi înconjură pe toți trei cu brațele.

Brusc, femeia se opri din plâns şi izbucni în râs, îmbrățișându-i şi sărutându-i pe toți.

– Copiii mei, zise ea. Soțul meu şi copiii mei.

Se ridică repede şi se întoarse în bucătărie, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Ce voise să spună mama lui? De ce plânsese şi după aia râsese şi-i sărutase pe toți? Duse trandafirii înapoi la vasul de argint de pe consola căminului şi-i puse înapoi în el. Apoi, în picioare pe scaun, îşi privi tatăl, care stătea în uşa de la intrare deschisă, uitându-se afară.

– Papa?

– Da, Red?

– De ce a plâns Mama?

– Nu ştiu. Swan, strigă el, brusc. Merg să mă plimb puțin.

Ea ieşi din bucătărie, alergând.

– Aşteaptă-mă şi pe mine!

– Sigur, Swan.

– La dracu' cu caramelele, zise ea. De fapt, cine are chef de caramele? Nici nu ştiu de ce mă apuc să fac chestii precum caramelele. Pe unde ne plimbăm?

– Ce-ai zice de oraş?

– Zău?

– Până la gară şi înapoi?

– Ne întoarcem cu taxiul?

– Sigur.

Aproape tot timpul plimbării până la oraş, Evan a dus-o în cârcă pe fetiță. Totuşi, când au ajuns la luminile oraşului, ea s-a dat jos ca să afle despre ce era vorba. Exista aici o diferență pe care nu şi-o explica, până când a observat, în sfârşit, că bolta cerească era ca o explozie de artificii.

– Am să le înhaț, zise ea. Am să înhaț stelele.

– Evan? zise femeia. Uită-te la cerul ăla. Uită-te la stelele de pe cerul ăla.

– Da.

Toți patru priveau drept în sus, la stele, când o femeie cu trei fete ieşi, clipind, dintr-un cinematograf şi, cu o notă veselă în voce, zise:

– Sunt May Walz.

Red şi Eva îşi luară pivirea de la stele, ca să se uite la cele trei fete. În curând toți cinci copiii se jucau sărind pe trotuar, în timp ce May şi Swan povesteau, iar Evan asculta. Apoi femeia, masivă şi energică, le ceru fetelor să se prindă de ea, ceea ce ele făcură instantaneu, ținându-se toate de mână.

– Haideți la noi, propuse Swan.

– Nu va fi prea târziu?

– Nu. Veniți să stăm pe verandă şi să pălăvrăgim.

May Walz şi fiicele ei plecară.

– Erau *numai* fete, observă Eva. Unde-s băieții?

– Tatăl n-a vrut să meargă la film, zise femeia. A rămas acasă.

– Şi unde-s *ceilalți* băieți?

– Alții nu au. Doar tatăl.

– Şi el de ce n-a vrut să meargă?

– Nu ştiu. O fi văzut deja filmul.

Şi Clovis avea strălucirea lui, în afara stelelor. Luminile străzilor şi ale magazinelor nu erau foarte puternice, dar tot locul sugera, pur şi simplu, bucuria de a exista.

Red auzi nişte bărbați râzând într-o cârciumă.

Un om de pe stradă îi ceru lui Evan zece cenți, dar Evan îi dădu un sfert de dolar.

– Se dă mare, comentă femeia.

– Ba nu, Mama, zise Eva. Omul şi-a pierdut mama. Papa i-a dat bani ca s-o găsească.

În taxi, mai mult adormită decât trează, fetița întrebă:

– Papa, *când* o s-o găsească?

– Mâine.

Eva adormise înainte ca taxiul să ajungă acasă. Tatăl o duse în camera ei, o dezbrăcă şi o puse în pat, să doarmă.

Red stătea în picioare în salon, de unul singur. Femeia era afară pe verandă, în balansoar.

– Mirosul ăsta e al pietrelor din apă? întrebă Red. Asta este? Vine din *afara* casei? Casa e toată din lemn. De unde vine mirosul de pietre? Este şi fotoliul de piele – piele neagră, mătăsoasă –, dar pietre nu sunt în casă.

– *Se poate* să vină de afară, zise bărbatul. Poate că nu-i deloc vorba de pietre, poate nici măcar de apă, sau nu numai de apă. Poate că sunt apa,

iarba, frunzele şi orice mai este viu prin preajmă. Poate şi alte lucruri. Nu eşti obosit?

– Ba da, Papa.

Îşi privi tatăl cu ochi zâmbitori, cu restul feței serioasă.

– Mama a fost amuzantă în Clovis.

– Ce-a făcut?

– Când a zis că te dai mare. Când a vorbit cu May şi cu fetele lui May. A fost veselă tot timpul.

– Zău?

– Foarte veselă. Toate îi plăceau. Dar a fost şi tristă. Când iubeşti totul, dar eşti tristă, devii amuzantă, nu?

– Adică, cum?

– Adică, dacă cineva vede o pesoană tristă care se bucură de tot, cel care vede... Ei bine, persoana tristă îl înveseleşte.

– O!

– Acum, despre mâine, Papa. O să găsesc pietrele, sau o să aflu ce miroase a pietre. Şi încă a pietre *reci*.

– OK, Red.

– Mama? zise Red.

– Da, Red.

– Ai fost amuzantă la Clovis.

Băiatul ieşi afară pe verandă şi se sprijini de balansoar, ținând mâna femeii, apoi o sărută în palmă, pentru că-l văzuse pe bărbat făcând asta şi pentru că era plăcut. Femeia îi luă capul în mâini şi îl privi, iar el văzu tristețea din ochii ei.

– Şi tu ai fost amuzant, Red.

– Şi eu am iubit totul?

– Dacă *ai iubit totul*?

– Ca *tine*, la Clovis.

– Eu am iubit totul la Clovis?

– Da, Mama. Te-am văzut. Am iubit şi eu totul?

– Da, Red. Şi tu ai iubit.

– Noapte bună, Mama, zise băiatul.

Îi sărută duios interiorul ambelor palme, n-o mai privi, apoi intră alene în casă.

– Noapte bună, Papa, îl auzi ea spunând în salon.

– Te descurci singur? întrebă bărbatul.

– Am şase ani, aproape şase şi jumătate.

– OK, Red.

Evan era la chiuveta din bucătătie, spălând strugurii negri lăsați în frigider de Dade, piersici şi nectarine.

Cu Dade, lucrurile stăteau aşa: ei veneau şi plecau, Dade îi avea o vreme şi-i pierdea şi tot ce rămânea era o casă construită pentru mulți, o casă construită de însuşi Dade la douăzeci şi nouă de ani: două dormitoare mari şi trei mici, cele mici pentru nişte oameni pe care abia îi văzuse, unul dintre cele mari pentru el şi femeia lui, celălalt pentru fratele Evan şi soția lui Evan, oricând s-ar fi întâmplat să-l viziteze.

Ei bine, iată un platou cu struguri din via lui Dade. Era gata să-i ducă strugurii lui Swan, când Red intră în bucătărie şi spuse:

– Nu e posibil, Papa, să fie Dade *însuşi*, nu pietrele? Se întâmplă astfel de lucruri?

– Da, zise bărbatul, s-ar putea să fie. În orice caz, asta ar putea fi, *parțial*, Red. Vrei o piersică înainte de culcare?

– Nu, mulțumesc, Papa.

Bărbatul ieşi pe verandă, cu platoul de fructe într-o mână şi o măsuță în cealaltă. Puse măsuța jos lângă femeie şi platoul pe ea.

– Ai prefera să bei ceva, Swan?

– Mi-ar plăcea să mă îmbăt.

– OK. Atunci ne *uităm* doar la fructe.

Se duse înapoi în bucătărie, destupă o sticlă, umplu o găletuşă de argint cu gheață din frigider, aduse pahare înalte, răzui coaja unei lămâi şi umplu o carafă de sticlă cu apă rece. Turnă băuturile pe verandă şi începură să bea. Aprinse o țigară şi Swan se întinse după ea. El i-o dădu şi-şi aprinse alta. Băură şi fumară în tăcere. Bărbatul şedea pe balustrada verandei, nu drept în fața soției, ci într-o parte. În tăcere se ascultau unul pe celălalt, chiar se auzeau unul pe celălalt respirând şi în cele din urmă femeia îi pronunță foarte încet numele. Nu în şoaptă, ci rostit, dar atât de încet încât parcă ar fi vorbit Eva Nazarenus acum un an, cel mai dulce sunet pe care vreunul dintre cei doi îl auzise.

– Da, Swan?

– Mi-e frică.

– De ce?

– Mi-e o frică de moarte.

– Să nu-ți fie.

– Nu *vreau* să-mi fie, dar îmi este. Ştiu ce fel de om eşti, ce fel de om este fratele tău, ce fel de om trebuie să fi fost tatăl vostru, ce fel de om e Red.

Bărbatul coborî de pe balustradă, împrospătă băutura lui şi apoi pe a ei, dându-şi seama că ea avea ceva de spus. Începu să se simtă încordat din cauza dificultății ei de a exprima ceea ce voia să spună. Îi dădu băutura și o privi în ochi. Apoi puse jos paharul său şi pe al ei, o ridică de pe scaun şi o îmbrățişă, nesărutând-o pe gură, ținând-o doar strâns. Aproape că se înfurie auzind-o suspinând. Îi dădu drumul, luă paharul în mână şi coborî treptele până la alee.

– Ce este, Swan?

– Dumnezeule, Evan!

– *Ce este?*

– Aş vrea să mor.

– De ce, Swan?

– Stai să beau un pic, zise femeia. Te rog, lasă-mă să beau întâi puțin.

El sări pe verandă, la masă şi la sticlă. Luă sticla şi turnă din ea peste gheață, până umplu paharul, pe care îl goli apoi dintr-o sorbitură.

– Bea puțin, Swan, o îndemnă.

Turnă în paharul ei pe jumătate gol şi ea bău cum băuse el.

– Ştiu cum eşti tu, zise ea.

– Cum sunt, Swan?

Acum aproape că ştia ce nu-i putea spune femeia. Lăsă să-i cadă în pahar cuburi de gheață, turnă whisky din nou, îl sorbi pe tot şi refuză să creadă.

– Ascultă, zise. Poate că-i mai bine să nu-mi spui.

– Ba nu, zise femeia. *Trebuie* să-ți spun.

Termină ce avea în pahar şi-l privi stăruitor.

– Băiatul a zis că i-ai iubit pe toți la Clovis, zise bărbatul. A zis că ai fost frumoasă la Clovis. A zis că ai fost amuzantă fiindcă-i iubeai pe toți.

– Da, zise femeia.

– Ce este, Swan?

– Mai pot primi ceva de băut? *Te rog*.

– Nu! strigă el. Zi repede. Descarcă-ți sufletul. Nu mai da din colț în colț. Să auzim.

– O să am un copil, zise repede femeia. Nu e al nostru.

Bărbatul apucă sticla de gât. Femeia se chirci, crezând că o s-o lovească. El umplu pe sfert paharul, adăugă apă şi i-l dădu femeii. Luă şi paharul ei, îl umplu şi începu să soarbă din el.

Se aşeză din nou pe balustradă, ținând paharul, şi începu să plângă tăcut. Femeia se ridică de pe scaun şi se duse la el.

El sări de pe balustradă pe alee, aruncă paharul departe în vie şi se îndepărtă repede. Ajungând la drum, se opri, se întoarse şi o văzu pe femeie coborând treptele. Începu să fugă pe acelaşi drum pe care se plimbaseră toți patru acum o oră. După cincizeci de yarzi, se opri din nou, se întoarse şi o văzu pe femeie zăcând la piciorul scărilor.

Acum venea înspre el o maşină, în mare viteză. Încetini şi aproape opri. Văzu că era Warren Walz cu soția sa May, dar le întoarse spatele. Maşina continuă să înainteze, încet. Se opri la cotitură şi îl văzu pe Walz ieşind din ea şi mergând repede la femeie.

Traversă drumul în goană şi intră în vie.

Red îşi auzise tatăl prin preajmă, dar îl auzise şi înainte, de multe ori. La început, auzindu-l pe tatăl său strigând, s-a speriat şi s-a supărat uşor. Cândva, asta îl umpluse brusc de ură. Se aruncase asupra lui, dar tatăl nu făcuse decât să-l ia în brațe.

– Nu înțelegi, îi spusese.

Îl pusese jos pe Red, care se ruşinase, fiindcă pricepuse dintr-odată. Totuşi, ar fi dorit ca Evan să nu fie atât de supărat pe ea. Când Swan era supărată pe Evan era destul de rău, dar situația avea şi ceva amuzant şi, dacă îl deranja pe Red să se gândească la enervarea lui Evan, furia lui Swan nu părea niciodată serioasă. Întotdeauna dădea impresia că voia să exprime altceva prin ea.

Se ridică brusc în capul oaselor, apoi coborî din pat, în întuneric, şi stătu un minut la uşă. Se simțea ciudat de rău şi începu să tremure. În cele din urmă ieşi în holul întunecat şi de acolo în salon.

Warren Walz văzu cum băiatul încearcă s-o ridice pe mama sa, ținându-i mâna, lăsând-o să cadă şi apoi încercând s-o ridice de cap.

– Sunt Warren Walz, îi spuse el băiatului. Ne-am cunoscut la gară.

– Ce are mama?

– Hai, zise Warren. Lasă-mă s-o ridic eu.

May Walz veni şi ea repede, soţul şi soţia o puseră în picioare pe femeie şi urcară cu ea, încet, treptele. Ea îl văzu pe Red ţinând uşa deschisă, se eliberă cu o smucitură, se duse la băiat, îl îmbrăţişă şi intră în casă cu el. Trânti uşa în urma ei şi trecu prin casa întunecată cu băiatul. Se lovi undeva de o masă, se dezechilibră şi căzu.

Red se desprinse din îmbrăţişarea ei şi o ajută să se pună pe picioare.

– Mama? zise el. Aprinde lampa.

– Nu, şopti femeia. Nu, nu vreau lumină.

Afară, soţul şi soţia se uitară unul la celălalt.

– Pe drum era el, nu-i aşa? întrebă soţul.

– Bineînţeles.

– N-ar trebui să te duci după el?

– Nu ştiu. De fapt, nu e treaba noastră.

– Mai bine du-te după el, insistă soţia. Nu putem să ne urcăm pur şi simplu în maşină şi să plecăm acasă. Eu stau aici pe verandă până când are ea chef să iasă afară sau până când te întorci tu.

– Lasă-mă să te duc acasă, zise soţul. Nu cred că e bine să ne băgăm unde nu ne fierbe oala.

– Ceva nu-i în regulă, observă femeia. De ce nu aprinde lumina?

– Hai să te duc acasă.

– Du-te după el. Eu rămân aici.

– Pe focurile iadului, zise bărbatul. S-au certat şi ei puţin. Le e ruşine la amândoi şi vor să fie lăsaţi în pace.

– Du-te după el, Warren!

– O, Dumnezeule, zise soţul.

– Fratele lui e prietenul tău, zise femeia.

– Fratele lui nu-i prietenul nimănui, o contrazise bărbatul. Nu-i treaba ta.

– Vrei te rog să taci şi să te duci după el? zise femeia.

– Ah, la dracu şi cu tine, spuse bărbatul, mergând la maşină.

Femeia îl urmări din ochi cum pleacă; apoi, foarte înspăimântată, urcă în vârful picioarelor pe verandă, până la uşă. Din interiorul casei nu se auzea nimic.

Băiatul era înapoi în pat, treaz de tot în întuneric.

– Nu plânge, zise el.

– E tatăl tău, suspină femeia. Te iubeşte. O iubeşte pe Eva.

– Pe tine te iubeşte, Mama?

– Da, mă iubeşte şi pe mine.
– Atunci de ce plângi?
Acum ea suspina mai tare decât oricând. Ce se întâmplase? Ce se întâmpla mereu? De ce nimic nu era aşa cum ar fi trebuit să fie? De ce totul era, întotdeaua, ciudat, misterios, periculos, delicat, gata să se facă praf şi pulbere oricând?
– Te iubesc pe tine şi îl iubesc pe el, Red, zise femeia. Pe Eva n-o iubesc, fiindcă e ca mine. O urăsc pe Eva.
– Mama!
– O iubesc, o iubesc şi pe ea, Red!
– Ea a găsit stelele, Mama.
– Da, o iubesc.
– Nimeni altcineva nu le-a găsit. Ea e cea care le-a găsit. Nu-i aşa?
– Da, Red, ea le-a găsit.
– Ce s-a întâmplat, Mama? întrebă băiatul.
– Nu pot să-ți spun, Red.
– Nu *ştii*, Mama?
– Ştiu.
– Spune-mi, atunci.
– Nu pot să-ți spun, Red.
– Şi noi ce-o să facem?
– Nu ştiu.
Femeia plângea.

După ce traversase via şi ajunsese la alt drum, se opri din fugă, înfierbântat rău, beat acum şi dintr-odată frânt de oboseală. Se împiedică de ceva – viața mea murdară, gândi el – şi căzu. Rămase, îndurerat, la pământ, inhalând praful produs de căderea lui, gustându-l. Întinse o mână şi apucă țărâna, apoi se ridică în picioare.
Merse din nou, se împiedică iar de ceva, căzu rău şi de data asta strigă:
– O, Red, fiule! O, Eva, fiica mea!
Acum plângea fără ruşine, lacrimile amestecându-se cu sângele de pe fața lui plină de tăieturi.
O maşină se opri, cineva apăru şi se aplecă deasupra lui.
– Mă duc la Fresno, dacă vrei să vii.

Se ridică fără ajutor. Ar fi dorit să-şi arate recunoştința, dar nu era încă gata să privească pe nimeni în ochi. În maşină, îşi şterse sângele şi mizeria de pe față.

– Nu întâlneşti mulți bețivi la țară.

– Îți sunt teribil de îndatorat, zise el în şoaptă. Nu vreau să vorbesc.

– Te deranjează dacă vorbesc *eu*?

– Nu.

– Ei bine, te-am văzut ceva mai înainte, în via de acolo. Mi-am spus că ar fi bine să văd cum te descurci. Nu ştiu de ce. Nu-i treaba mea. Altă dată aş fi trecut fără să mă opresc. Asta-i tot.

Cel care conducea maşina n-a mai vorbit până când au ajuns în centrul oraşului. Acolo, a parcat automobilul şi s-a întors să-l privească pentru întâia oară. S-a mirat văzându-l atât de tânăr.

– Evan Nazarenus, a zis el.

– Ştiu, zise celălalt. Eu sunt băiatul lui Cody Bone. Îl cunosc pe Dade. Semănați. Oricum, Cody mi-a zis că v-ați cunoscut la gară.

Tânărul încercă să zâmbească, apoi ieşi din maşină. Bărbatul se dădu jos şi el şi se îndepărtă. Ajuns la un colț, intră într-un bar, îi privi în fugă pe muşterii, apoi ieşi iar pe stradă. Un taxi opri ca să coboare un tânăr şi o tânără şi bărbatul îl ocupă.

– La aeroport, zise el.

La aeroport, ceru un bilet până la San Francisco, apoi merse la cabina telefonică şi încercă să-şi sune fratele. De la hotel i se răspunse că fratele lui ieşise. Cu cinci minute înainte de ora zborului, mai încercă o dată şi de data asta obținu legătura cu fratele său.

– Poți să mă aştepți la aeroportul din San Francisco?

– Sigur. Când?

– Peste o oră, cred.

– Bine. Voi fi acolo. Aşteptă un moment. Evan? zise fratele lui.

– Îți povestesc după ce ajung acolo.

– OK.

Bărbatul ieşi din cabină şi se îmbarcă în avion.

Îşi zări fratele, un bărbat de cincizeci de ani, puțin mai departe de un grup de şapte sau opt persoane, printre care un băiețel şi o fetiță. Când ajunse la

poartă, Evan Nazarenus îi privi pe băiețel, de vreo patru ani, şi pe fetiță, de vreo şase, și simți că-i iubește cu o crâncenă milă față de sine însuşi.

Frații se văzură imediat şi apoi Evan zise:

– Ce-ar fi să o luăm pe jos?

– De acord.

Merseră în tăcere până la şosea şi se îndreptară spre San Francisco. Brusc, el îi povesti totul fratelui, cu voce scăzută.

– Ce face Red? întrebă fratele său.

– Mi se rupe inima, dar ea e mama lui, Dade.

– Și Eva?

– Şi pentru ea mi se rupe inima.

– Ce face Swan?

– Cum?

– Swan.

Fratele mai tânăr se opri din mers. Nu era sigur că nu se va întoarce s-o ia în direcția opusă.

– Nu încerci să mă iei peste picior, nu-i aşa, Dade?

– Ce face mama copiilor tăi, Evan?

– N-ai auzit ce ți-am spus? Ori am vorbit numai pentru mine?

– Te-am auzit. Ce face Swan?

Merseră iar în tăcere, până ajunseră la un drum.

– Unde duce drumul ăsta? întrebă Evan.

– San Bruno, îl lămuri fratele.

Fratele mai tânăr o apucă repejor pe drum în jos, cu cel mai în vârstă urmându-l de aproape.

– Ce-ai vrea să te întreb? zise Dade.

– Orice. Întreabă-mă de ce n-am omorât-o.

– OK.

– Pentru că o iubesc. Ce naiba-i cu noi?

– Ea cum este?

– Habar n-am. Poate că-i pe moarte. Ce naiba-i cu noi, Dade?

– Cât ştiu micuții?

– Red nu înțelege de ce miroase a pietre la tine acasă. Care-i problema cu Red, Dade?

– Ştie ceva?

– Ştie. La ora *asta*, ştie. Mirosul de piele vine de la fotoliul din salon. A găsit cafeaua de pe etajeră. A găsit buchetul de trandafiri uscați în vasul de argint de pe şemineu. Voia să ştie dacă mirosul de pietre provine de la *tine*, de la faptul că trăieşti singur într-o casă care, nu cu mult timp în urmă, avea în ea doi fii mici şi o fiică mică. La ora asta, ştie. *Ceva* ştie. E foarte apropiat de ea. O iubeşte la fel de mult ca şi mine, cu ceva mai mult din partea lui. Ce-i cu noi, Dade?

– Nu ştiu de unde vine mirosul de pietre, zise Dade.

– Dar buchetul ăla?

– Al ei. Ea ce face? Ce face soția *ta*?

– Nu ştiu, Evan.

– Mă poți întreba *pe mine*, zise fratele mai mic. Mă poți întreba pe mine, dar când te întreb eu, spui că nu ştii. Asta-i tot? Deja mi-e *milă* de ea. Totul din cauza mândriei tale? Nu ştii. Asta-i tot?

– Asta-i tot, Evan.

– După atâta timp? Nouă ani?

– Da.

– De ce? Cine ne credem?

– Oricum, e o murdărie, zise fratele mai mare. Dar dacă nu ai mândrie, e şi *mai murdar*.

– În regulă, Dade, zise el. Dumnezeule, în regulă. Nu putem fi şi mai murdari? *Cei mai* murdari?

– Nu ştiu. Putem? Nu putem?

– Ți-am spus că deja mi-e milă de ea, zise Evan. Ce naiba e cu noi, Dade?

– Îți aminteşti de unii băieți cunoscuți de noi care au murit, zise fratele său. Asta e cu noi. Că noi n-am murit. Care sunt ai mei, toți trei? Cine sunt *ei*?

– Da, zise Evan. Da, vrei să mă las în voia oricărei mile pe care se întrâmplă s-o simt. *Tu* n-ai accepta *nimic*, dar vrei ca *eu* să accept totul.

Au ajuns la case, la trotuare, au parcurs distanța dintre trei străzi, apoi fratele mai tânăr s-a răsucit pe călcâie şi au pornit înapoi. Întorşi la aeroport, s-a dus la casa de bilete şi a cumpărat un bilet retur.

Era aproape cinci dimineața când a ajuns la casa fratelui său din Clovis. A intrat înăuntru şi a găsit-o pe fetiță culcată goală în vârful patului, cu trupul tolănit într-un confort care părea veşnic. Şi-a propus ca după aceea să-l vadă pe băiat, dar pe băiat şi pe mama lui i-a văzut împreună, băiatul aproape la

fel de relaxat ca surioara lui, însă femeia încordată şi înduioşătoare. A rămas pe loc, privindu-i lung, apoi femeia a deschis ochii. O clipă ea nu şi-a adus aminte, apoi şi-a amintit şi s-a ridicat în capul oaselor repede, goală. Cu fața contorsionată, a început să plângă tăcut, capul căzându-i fără putere, părul acoperindu-i sânii umflați. Ea s-a dat jos din pat, l-a luat în brațe şi i-a şoptit ceva ce nu erau cuvinte de nici un fel. El s-a dus în camera lor cu ea şi a tras cuverturile de pe patul ei. Femeia s-a băgat în pat, suspinând, iar el s-a aşezat să aştepte, deşi nu-şi putea imagina ce-ar fi putut să aştepte acum.

Stătea în cameră, într-o stupoare mortală, fixând podeaua, cu ochii deschişi dar orbi, ascultând-o pe biata femeie, negândindu-se la nimic şi tăcând. Trecu mai bine de o oră până când fiica lor, găsindu-i, se aruncă în brațele lui, ca şi când ea ar fi fost mama iertată. El o strânse în brațe, lipindu-şi buzele de gâtul ei, ținându-le acolo în aceeaşi stupoare mortală, încă incapabil să gândească sau să înțeleagă. La apariția fetiței, femeia se opri din suspinat, ştiind că aşa era bine.

– Te-ai trezit înaintea *mea*, Papa, zise fata, iar eu sunt *întotdeauna* prima. Se întoarse spre femeie. Mama! zise. *Şi tu* eşti trează.

Femeia încercă să zâmbească. Fata se duse şi se băgă în pat lângă ea, mişcându-se repede, ca să ajungă cât mai aproape de mama sa.

– Papa, zise fata. Ce-ai pățit la față?

– M-am împiedicat.

– Papa! strigă ea, total neconvinsă. Tu nu te împiedici! Red se împiedică! Eu mă împiedic! Tu, Papa, nu te împiedici *niciodată*!

– M-am împiedicat.

– Ai *căzut*, Papa?

– Cu fața în jos.

– O, Papa, zise fata, dându-se jos din pat.

Dădu fuga să-l sărute. El o urmări pe femeie şi când văzu fața acesteia strâmbându-se a plâns, clătină din cap, iar ea se opri.

– Bietul Papa, zise fata. Te-ai împiedicat ca un copil mic?

– Nu, zise el şi apoi *a trebuit* să continue, adresându-se amândurora. M-am împiedicat ca un soț, ca un tată. O strânse brusc la piept pe fată, cu amărăciune, supărat pe sine însuşi, iar apoi, aproape râzând, spuse: *Oricine* se poate împiedica.

– Te *doare*, Papa?

– Nu.

– Mama, zise fata, data viitoare când Papa se împiedică, să-l ajuți.

– Da.

– Pot merge să-i spun şi lui Red, Papa?

– Sigur.

Fata fugi afară din cameră. După o clipă, femeia şopti din nou numele bărbatului, ca şi cum ea însăşi ar fi fost fetița.

– Ar fi bine să te scoli, zise bărbatul. Să le pregătești micul dejun. Mai poți dormi după ce ies ei în curte.

Femeia sări din pat şi fugi în baie. Fata se întoarse, cu băiatul.

– Să văd.

El examină fața tatălui.

– Papa?

– Da, Red?

– Te-am *auzit* azi-noapte.

– O să vorbim altă dată despre asta, Red. Acum du-te şi te îmbracă.

– Mă ajuți să mă îmbrac, Papa? întrebă fata.

– Sigur.

Se ridică în sfârşit, cu o mişcare bruscă, şi se duse cu fata în camera ei, băiatul fugind şi el acolo după o clipă, ca să fie cu ei, aducându-şi hainele, îmbrăcându-se acolo.

– Am auzit o mulțime de păsărele cântând cu mult timp în urmă, zise el.

– Şi eu, adeveri fata.

– Nu m-am coborât din pat să mă uit la ele, zise el. Aproape că nici nu m-am trezit să le aud, dar le-am auzit, totuşi. Au ciripit multă vreme şi o fac şi acum. Una dintre ele – *presupun* că era una dintre ele – a cântat pe întuneric, noaptea, tot timpul când Mama a plâns, aşteptând să vii tu acasă.

– Red?

– Da, Papa, spuse băiatul. Apoi întrebă: Ce *e* o pasăre?

– Păi, răspunse bărbatul, orice ar fi, se află acolo printr-un accident, ca toate celelate viețuitoare.

– Accident? se miră băiatul. Ca accidentul pe care l-am văzut atunci pe şosea, două automobile ciocnite şi răsturnate, cu roțile în sus şi nu în jos?

– Nu, zise el. Ca accidentul de a vedea o persoană pe care n-ai mai văzut-o înainte şi de a-ți plăcea atât de mult de ea încât să faci împreună cu ea o

familie. Ca accidentul de a o întâlni şi ca accidentul care sunt copiii tăi când ți se nasc.

– Nu înțeleg.

– Eu, *da*! zise fata.

– Nu, nu înțelegi, spuse băiatul. Doar *zici* că înțelegi.

– Înțeleg, spuse fata. *Chiar* înțeleg.

– Atunci, explică, ceru băiatul.

– Ei bine, zise fata.

– Ei bine... Băiatul pufni în râs. N-a spus *nimic*, Papa.

– Nu râde, zise fata. Am spus *ceva*. Nu-i aşa, Papa?

Femeia intră în cameră, spălată şi aranjată, într-o rochie albastră de bumbac, cu părul frumos pieptănat.

– O să vă pregătesc la amândoi un mic dejun mare, zise ea. Se străduia din răsputeri să se poarte ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic. O să culeg nişte smochine din pom, le decojesc, le tai şi torn frişcă peste ele. Apoi mâncați bacon crocant cu ouă fierte, pâine prăjită şi lapte.

Îi aruncă o privire bărbatului când ieşi, dar el nu se uita la ea.

El intră în baie să facă un duş, apoi se îmbrăcă și ieși. Copiii se jucau afară în curte, băiatul cocoțat în smochin, fata stând dedesubt ca să prindă smochinele coapte pe care le găsea el. Glasurile lor erau mai puternice decât le auzise bărbatul vreodată, pentru că se aflau la țară, într-un alt climat, într-un loc unde lucrurile creşteau şi se pârguiau, unde soarele fierbinte era aproape. Femeia era undeva în casă. El merse la telefon şi-i ceru operatoarei să i-l dea pe Warren Walz. Când acesta veni la aparat, îi spuse:

– Haideți la cină diseară. Adu şi fetele. Veniți la şase, să bem ceva.

Ieşi pe verandă şi rămase acolo, la soare. Veni o maşină din care coborî Cody Bone.

– M-am întâlnit aseară cu fiul tău, zise Evan.

– Mi-a spus, zise Cody. Trec pe aici în fiecare dimineață, în drum spre slujbă. M-am gândit să mă opresc, să văd dacă băiatul vrea să se plimbe cu locomotiva.

– Unde să mergeți? Adică, el a vrut să ştie asta.

– Dăm o tură prin triaj.

Se duseră la smochin şi de sus din pom băiatul îl văzu pe Cody. La început n-a fost sigur că era Cody, pentru că, prima dată când îl văzuse,

Cody făcuse parte din locomotivă, dar când bărbatul zâmbi şi Red îi văzu dinții pătrați, ştiu imediat cine era.

– Asta-i fiica mea, Eva, zise Evan.

– Eva, zise Cody.

– Bună ziua, spuse fata.

Băiatul coborâse şi se îndepărtase de pom, ca să-l vadă pe om *fără* locomotivă, departe de ea, un lucru pe care dorea în mod special să-l observe. Era o mare diferență, dar omul era tot cel de care lui Red îi plăcea.

– Vrei o smochină? îl întrebă Red.

I-o oferi pe cea din mâna lui.

– Sigur că da, răspunse Cody. Mâncă smochina întreagă. Am venit doar ca să vă salut.

– Ba nu, zise Evan. Domnul Cody a venit ca să vadă dacă ai vrea să te plimbi cu locomotiva. Prin triaj.

– Când? întrebă Red.

– Acum, zise tatăl lui, dacă vrei.

Băiatul se uită de la tată la Cody, cugetând, poate puțin speriat.

– Bine, consimți el. Vrei să vii şi tu să te uiți, Eva?

– Da, zise fata.

Înconjurară casa până la automobilul lui Cody, femeia dinăuntru trecând din bucătărie în salon ca să-i privească. Îl văzu pe mecanic ajutându-i pe copii să se urce pe scaunul din față, ca să şadă lângă el, iar pe soțul ei urcându-se în spate. După ce ei plecară, plânse amar, umblând aiurea prin casă, îndreptând ici şi colo câte ceva.

Îşi auzise soțul vorbind la telefon cu Warren Walz şi ştia că până la ora şase trebuia să-și vină în fire, dar cum să facă asta?

– Este exact ca fratele său, îi spuse Warren Walz soției sale. Nici un cuvânt despre aseară. Deloc preocupat de încercarea prin care am trecut noi, vrând să ajutăm. Nici măcar decența de a întreba dacă *ne-ar plăcea* să venim la cină. Un ordin. Haideți la cină. Veniți la şase. Aduceți şi fetele. O să bem ceva. Exact aşa.

– Imposibil să fi fost ceva obişnuit, zise May Walz. N-ar fi putut fi atât de nepoliticoasă dacă era ceva obişnuit. Mi-a trântit uşa în nas.

– L-am căutat prin tot Clovisul, zise bărbatul. Am intrat prin toate locurile deschise. Baruri, parc, sala de biliard, la Susie.

– La Susie? zise femeia. Nu mi-ai spus.

– Eram prea ocupat să te liniştesc, spuse bărbatul. *Erai* cu adevărat speriată.

– Eram *sigură* că va veni şi va deschide uşa, zise femeia. Alți oameni şi când se ceartă reuşesc să fie politicoşi. Doar ei ne-au *invitat* la ei. N-ai fost prea ocupat ca să-mi spui alte lucruri. Cum e acolo?

– Mizerie.

– Era cineva acolo?

– Doi băieți mexicani şi un bătrân.

– *El* cine era?

– Nu ştiu.

– Vreau să spun, nu se va răspândi vestea că ai fost acolo, nu-i aşa?

– Nu mi-a trecut prin cap.

– Aşa ceva ar putea fi un mare necaz, zise femeia. Ăsta nu-i un oraş mare, ca Fresno, sau o metropolă ca San Francisco, unde astfel de lucruri trec neobservate. Dade nu merge la San Francisco să viziteze *muzeele*, sau merge?

– Ce vrei să spui?

– Se duce timp de o săptămână din două în două luni, nu?

– Da.

– Niciodată nu are treabă cu cineva care locuieşte aici.

– Nu ştiu nimic despre Dade, zise bărbatul. Mai mult, nici nu vreau să ştiu. Nu e treaba mea de ce merge la San Francisco. De fratele lui nu-mi place mai mult decât de el. O să-i telefonez să-i spun că nu putem merge.

– *Trebuie* să mergem.

– De ce?

– Ca să le dăm cel puțin prilejul să salveze aparențele, zise femeia. La urma urmei, dacă ei sunt lipsiți de maniere, noi avem.

– Amândoi mă fac să mă simt prost, spuse bărbatul. Chiar *inferior*. Nu vreau să merg.

– Trebuie să mergem, zise femeia.

– Tu vrei să afli ce necaz au, spuse bărbatul. Mie nu-mi pasă. Ce-ar putea fi? Este țicnit, ca frate-său. S-au certat şi el a plecat. S-a întors şi totul s-a terminat. Nu vreau să merg. Nu-mi place să *mi se ordone* să vin la cină.

– Sunt sigură că a vrut să fie cât se poate de politicos, în circumstanțele actuale, zise femeia. Cu siguranță a fost convins că ştii că-i *este* ruşine. Cu siguranță a crezut că-i vei înțelege nevoia de a face o invitație cât se poate de laconică. De fapt, şi-a amintit să sune. Fie şi numai asta arată că nu e insensibil la faptul că am fost amestecați. Ne-a telefonat devreme. Ar fi nepoliticos să nu fim toți acolo, la şase.

– Mie mi-e antipatic, zise bărbatul.

– Chiar şi aşa, zise femeia. Cred că suntem suficient de bine crescuți ca să ne prefacem că nu s-a întâmplat nimic. Copiii lor sunt drăguți şi se înțeleg atât de bine cu ai noştri. *Ei*, cel puțin, se vor simți bine.

– Nu-mi place ideea de a merge, asta-i tot, spuse bărbatul. Aş vrea să mă gândesc la o cale cât de cât decentă de a scăpa de asta.

– E *uşor* să scapi, spuse femeia, dar n-ai cum să te sustragi în mod decent. Pentru ei poate însemna orice dacă nu dai curs invitației. Nu-i mai simplu să uităm ce-a fost aseară şi să ne ducem?

– Ba, sigur că da, zise bărbatul. Dar nu sunt sigur că vreau să uit. În straşnică încurcătură m-ai pus. Şi pe tine. Pentru ce dracu'? Ai venit acasă de la film şi mi-ai spus că au insistat să ne ducem la ei. Am dus copiii la culcare, cu doamna Blotch şezând în salon, şi ne-am dus cu maşina. Am găsit un maniac beat, pe drum, care a refuzat să ne salute sau să ne lase să-l salutăm. I-am găsit soția leşinată în fața casei. L-am găsit pe fiul lor încercând să o ridice. Femeia ne-a trântit uşa în nas. Am alergat prin tot oraşul, intrând în locuri unde nu-mi place să fiu văzut, căutându-l. Tu ți-ai petrecut jumătate din noapte stând pe verandă, lângă uşă, speriată de moarte. N-am închis ochii până la trei dimineața, fiindcă eram foarte nervoşi şi credeam că *trebuie* să facem ceva, că ei *ar putea* telefona. Nu sunt sigur că vreau să uit de aseară. Cred că mai degrabă vreau să uit de el şi de fratele lui.

May Walz nu-şi văzuse niciodată soțul atât de elocvent sau de agasat de ceva.

– Ştiu cum să procedăm, continuă acesta. Ne facem bagajele şi plecăm la Yosemite vreme de o săptămână. Oricum plănuiam să mergem înainte de sfârşitul verii. De ce nu acum? Mă duc eu cu maşina şi-i *spun* asta, nu telefonez. Atunci va fi suficient de decent. Va înțelege. Poate chiar ar *prefera* asta. Îi spun că toată vara copiii şi-au dorit să meargă la Yosemite şi

în ultimul timp au fost atât de dornici să plece încât am hotărât să le facem şi noi pe plac o dată.

– Totdeauna le-am făcut, nu-i aşa? întrebă femeia.

– Nu asta-i problema, răspunse bărbatul. Chiar am să-i poftesc să ne însoțească. El va refuza, bineînțeles. Vreau să mă descotorosesc de toată problema asta. Nu-mi place. Plec acum cu maşina. Tu apucă-te de bagaje.

– Nici nu mă gândesc, zise femeia. Nu-i chiar aşa de groaznic, orice ar fi.

– Nu, May. Nu vreau să mai fiu pe aici.

– Te porți ridicol.

– Poate că da, recunoscu bărbatul. Chiar şi aşa, vrei te rog să faci ceva şi pentru *mine*, din când în când? Vrei să faci bagajele şi să pregăteşti copiii?

– Nu înțeleg, zise femeia. Care-i problema?

– Ne-am făcut de râs cumplit.

– Ne-am *făcut*?

– *Ei* şi-au bătut joc de noi, de fapt.

– Şi-au bătut joc?

– Ne-am enervat zdravăn pentru nişte oameni pe care nu-i interesăm absolut deloc, care ne socotesc plictisitori şi şterşi, care ne cred caraghioşi şi râd de noi.

– Habar n-aveam, zise femeia. Să-ți spun ce facem. Hai să nu luăm deocamdată nici o decizie. E prea devreme. Oricând putem ajunge la Yosemite în trei ore. Pot lua eu maşina? Vreau să merg la Fresno la nişte cumpărături. Ne hotărâm când mă întorc.

– Cât timp lipseşti?

– O oră, două.

– Nu mai mult. Fac eu bagajele.

– Warren! exclamă, contrariată, femeia. Să hotărâm după ce mă întorc.

– OK.

Ea îl privi straniu, iar el observă acest lucru.

– May, zise el. Pur şi simplu nu-mi place meschinăria.

– Ne hotărâm după ce mă întorc, zise femeia.

Ea îmbrăcă un jerseu galben cu nasturi şi ieşi, iar bărbatul o urmă ca să ia un fierăstrău pentru o trebuşoară pe care voia s-o facă. Copiii se jucau sub un măslin pe care ar fi vrut să-l curețe.

– Mama se duce cu maşina la Fresno, dacă vreți să mergeți, le-a spus el.

După un moment, copiii deciseră că voiau.

În curând era singur sub pom, căutând cu ochii ramurile ce se cereau tăiate. Se urcă în pom şi începu să fierăstruiască creanga uscată cea mai de jos, se opri brusc, intră în casă şi-i telefonă unui prieten din Madera, un om pe care-l cunoştea de mai mult timp decât cei douăzeci de ani de când îl ştia pe Dade Nazarenus. Îl sunase pe omul ăsta cu un scop precis, dar stând la taifas cu el, hotărî să nu şi-l declare. În loc de asta, îl invită să vină în vizită, cât de curând. Apoi se duse înapoi la măslin ca să încerce să îndepărteze cel puțin una dintre crengile moarte.

În Buickul 1948, femeia se întreba ce l-o fi supărat atât de tare. Larma făcută de copii, care de obicei îi plăcea, o irita acum. Când o plesni brusc pe fata cea mai mică, pentru că nu stătea liniştită cum îi ceruse de două ori, May Walz ieşi cu maşina de pe şosea şi opri. I se alătură fetiței care plângea în tăcere şi după un moment plângeau în tăcere toți patru, ca şi cum ar fi ştiut de ce.

Eva Nazarenus şedea între Cody Bone şi Rex Nazarenus, un bărbat într-o parte, un băiat în cealaltă. Încă un bărbat, tatăl ei, şedea pe locul din spatele ei.

Era singură cu trei bărbați, trei băieți, mergând cu maşina pe un drum fierbinte cu canale de irigații pe ambele părți, fiecare canal plin de vegetație de toate felurile, dincolo de fiecare canal viță-de-vie sau pomi aranjați în ordine perfectă, aşa că de fiecare dată când îi observai vedeai un tablou întreg şi mare şi în el un număr nedefinit de desene mai mici.

Ăsta era un alt loc, cu un alt fel de existență. Acest fel consta din soare şi, dimineața devreme, păsările. Lumea de aici era neîmbulzită, plantată cu pomi în loc de oameni. Pomii stăteau locului. Stăteau atât de mult timp încât dacă un băiat dorea să se urce într-unul, tot ce avea de făcut era ceea ce făcuse fratele ei Rex. Să se urce în el şi să se ducă – să se ducă şi apoi, departe, sus, să se întindă după smochinele coapte şi să le lase să cadă din mâinile lui într-ale ei. Nu prinsese prea multe. Cele pe care le prinsese erau puțin zdrelite, dar tot le putuse mânca şi mâncase trei. Pe celelate le pusese deoparte pentru tata sau mama sau pentru bărbatul care-şi pierduse mama, în caz că trecea pe acolo.

Auzise demult de Clovis, de Dade Nazarenus şi Clovis. Iat-o în locul ăsta, în automobil, mergând să vadă cum face Red nu ştiu ce.

Ce anume avea să facă Red? Trebuie să fi fost ceva special. Bărbatul de lângă ea trebuia să fie şi el unul special. Ea nu-l cunoştea, dar ştia că era bun. La început, Red a stat tăcut lângă ea, dar apoi, văzând un iepure fugind prin fața maşinii, a rupt tăcerea:

– Un iepure, Papa! Ai văzut iepurele? Oare de ce este el aşa cum este?

Eva îşi ascultă tatăl care se trudea să răspundă la întrebarea lui Red, cum făcea întotdeauna, întotdeauna încercând să răspundă la întrebările lui Red, la ale ei, la ale lui Mama, gândindu-se serios, încercând să găsească răspunsul corect. Din dorința de a-l alina, se ridică în picioare şi se urcă peste scaunul din față, ca să fie cu el.

Nu avea nimic de spus, dar el era acolo, aşa cum ştia ea că va fi, gata s-o ajute să treacă peste scaun. Încă rostea răspunsul pentru Red, dar, vorbind, o privi în ochi şi o trase la el. Ea îl înconjură cu brațele şi-l strânse din toate puterile, pentru că el era cel important, el era cel mai bun, mai bun decât toți ceilalți laolaltă, el era cel care o înțelegea şi o iubea cu adevărat, cel care mirosea aşa cum ştia ea că trebuie să miroasă un bărbat, cel care avea

chipul şi mâinile şi felul de a se purta ale unui bărbat care era al ei. Ea îl strânse, apoi se îndepărtă ca să şadă liniştită lângă el, cu mâinile în poală, lăsată pe spate în scaun, fiind acolo, dar nemaiascultând nimic.

Cody Bone îl cunoştea pe Dade Nazarenus din vremea când, acum douăzeci de ani, venise la Clovis într-o decapotabilă Ford cu acoperişul coborât şi dăduse câteva raite, în căutarea unei vii. Până la urmă se hotărâse pentru via excedentară a lui Orvall Albee, cei şaizeci de acri[3] cumpărați de Orvall pe nimica toată. Dade venise dintr-un oraş din New Jersey. Nu ştia nimic despre podgorii, nimic despre valoarea pământului, dar căuta un teren pe care să ridice o casă. Îi plăcea Clovis, îi plăcea la țară şi-i plăceau cei şaizeci de acri ai lui Albee. El cumpărase terenul – fiind escrocat, desigur –, clădise pe el o casă frumoasă, pierduse timpul vreo doi ani, pretinzând că lucrează singur via, cu excepția ajutorului din zilele culesului, iar pe urmă se dusese undeva pentru o lună. La întoarcere a adus cu el o fată, mică şi negricioasă, care părea îndrăgostită de el. Era o orăşeancă şi avea ochi inteligenți, precum şi o nerăbdare iute şi energică de a ataca frontal subiectul, ori de a-l uita şi de a se amuza, dacă subiectul era neinteresant. Toți cei care o întâlneau erau *bucuroşi* s-o vadă. Putea fi mai simpatică decât orice altă femeie din Clovis într-un minut şi în următorul minut plictisită de moarte de toată lumea. Iubea florile şi-l pusese pe Dade să cheme un grădinar care să le amenajeze o grădină întreagă, trandafiri de toate felurile, tufe de liliac, oleandri şi o mulțime de alte flori. Numele ei era Beatrice, dar Dade îi spunea Trix. Cody auzise demult că Dade avea un frate mai tânăr care preda undeva la o universitate, dar de ambele dăți când fratele acesta venise în vizită la Dade, cu ani în urmă, îl ratase. Îi văzuse pe Dade şi pe Trix, pe cei doi băieţaşi şi pe fetiță, împreună ani în şir şi crezuse că nimic pe lumea asta nu va putea desface vreodată ceea ce aveau împreună Dave şi Trix. S-a trezit însă dintr-odată că Dave locuieşte singur în vie. Trix şi copiii dispăruseră iar Dade refuza să vorbească despre asta.

Apoi Cody îl văzuse în sfârşit pe fratele lui Dade, stând în fața gării cu Warren Walz, şi-l recunoscuse imediat. Fiul său era lângă el, arătând ca tatăl său şi ca fratele mai mare al tatălui. Cody se dusese acasă şi-i povestise fiului său mai tânăr, Bart, despre fratele lui Dade şi despre băiatul acestuia, zis Red.

– Frații arată la fel, stau la fel, umblă la fel, vorbesc la fel, zise el. E profesor la Stanford. Am să-l plimb pe băiat cu locomotiva. Are cei mai

ageri ochi din câți am văzut. Ştiu că-i e frică, dar ştiu şi că vrea să se plimbe.

Bart se întorsese de la Fresno exact când Cody se pregătea de culcare, bărbatul şi băiatul locuind singuri în casă, mama băiatului fiind moartă de zece ani, frații şi sora căsătoriți şi locuind la Los Angeles şi San Francisco.

– Păi, zise băiatul, şi eu l-am cunoscut.

– Pe cine? întrebă Cody.

– Pe fratele lui Dade, zise Bart. Venind acasă, am văzut că cineva traversează o vie. Am condus mai departe, m-am întors, l-am văzut că se împiedică şi cade, se ridică, se împiedică şi cade încă o dată şi nu se mai scoală. N-aveam idee cine putea fi. M-am dus până la el, am oprit maşina ca să văd cine e. L-am dus la Fresno. Era într-o stare jalnică.

– Beat?

– Nu cred că băutura era de vină. Dar avea ceva la bord.

– Unde l-ai lăsat?

– În dreptul Bibliotecii Publice. A intrat în barul de pe colț.

– Ce-a zis?

– A zis că nu vrea să vorbească.

– După-amiază părea în regulă. Chiar n-a zis *nimic*?

– Şi-a spus numele când ne-am oprit, zise Bart. L-a spus ca să-mi mulțumească pentru drum.

– O ceartă, cred, zise Cody. Dade şi Trix se certau mereu. Sunt iuți la mânie. Totul va fi uitat până dimineață.

– N-am văzut pe nimeni într-o stare atât de oribilă, spuse Bart. M-am speriat.

– Nici o scofală, zise Cody. Sunt iuți din fire, atât.

– Cred că da, zise Bart. Mi s-a părut prea de tot, atât.

– Trec pe lângă casa lor dimineață şi am să opresc puțin, spuse Cody.

Dimineața, Bart spuse:

– A fost *ceva*. Nu ştiu *ce*, dar ceva a fost. Cred că m-am speriat crezând că ar putea cădea mort sau chiar ucide pe cineva, la mânie.

– Mânie?

– Bine, poate că „furie“ e un cuvânt mai bun. N-a fost plăcut. Era un tip cuprins de o furie ucigaşă.

Acum, ducându-i cu maşina pe bărbat şi pe copiii lui la depoul şi triajul din Clovis, Cody Bone asculta dialogul dintre tată şi fiu şi-şi dădea seama,

după cum vorbea omul, că Bart nu fusese departe de adevăr. Cody nu dorea să iscodească, dar când maşina îi fu aproape izbită de una care nu cedase trecerea şi Cody trebuise să sară pe frână, zguduindu-i binişor pe ceilalți, zise:

– Ei, viața *este* plină de surprize, nu-i aşa?

De fapt, nu intenționase ca prin remarca lui să pornească o conversație, dar după ce fusese rostită, iar Evan Nazarenus n-o tratase cu indiferență, spunând repede orice-i venea pe limbă, Cody ştiu că Evan fusese într-adevăr într-o stare oribilă, în care era şi acum.

– Vreau să spun, continuă repede Cody, că nu poți şti când ți se întâmplă ceva neaşteptat, ca tembelul ăla de băiat care mai-mai că ne-a buşit. Noroc că n-a făcut-o, aşa că suntem gata să ne plimbăm cu locomotiva în cele din urmă.

Se răsuci ca să se uite la băiețelul de alături, ai cărui ochi erau enormi şi iscoditori. Erau încă emoționați, dar nu înfricoşați.

– Eu unde o să şed? întrebă Red.

– Chiar lângă mine.

– Pot să stau unde stai *dumneata* şi să mă aplec în afară, ca dumneata?

– Cred că da.

– Pot s-o mân eu?

– Cred că da.

– Eva, zise Red, tu să te uiți din gară. Să vezi cum conduc locomotiva.

– Bine, zise fata.

Cody Bone îşi parcă maşina în fața depoului.

– Îmi iau hainele de lucru, spuse el. Mă întorc cu drăguța mea mare şi neagră în cinci minute.

– Noi te aşteptăm aici, în față, zise Evan.

Peste drum, deasupra Sălii de Biliard a lui Harry, erau un hol, şase camere, o bucătărie şi două băi. Uşa dinspre stradă era încuiată – stătea aşa de la patru dimineața. Susie şi cele două fete se tratau cu țigări şi cafele. Negresa enormă le invitase pe fete în camera din față, să stea la fereastră şi să se uite la gară şi la şinele de cale ferată.

– Uite-l pe Cody Bone, zise ea.

– *El* a fost vreodată aici? întrebă fata numită Peggy.

– Cody? întrebă negresa. Doamne, nu. Suntem prieteni de când am luat în chirie locul ăsta. El îşi aminteşte de ziua mea în fiecare an. Numa' fiindcă i-am zis într-un an că-i ziua mea. Eream frumos îmbrăcată, dar n-o fost ziua mea mai mult decât îi astăzi. Mai îs şi alţii. Bărbatu' de colo, băiatu' şi fata.

– Ăla de aseară, zise fata cealaltă, una numită Toy, pe jumătate japoneză, pe jumătate mexican-indiană. Warren Walz. El a mai fost aici înainte?

– Stai un minut, zise Susie. Fetele mele nu ştiu cine vine aici. Aici e-n regulă să spui numele. Altundeva, niciunde. Când vine aici un bărbat, nu ştie nimeni.

– Ştiu, zise Toy. Vreau să ştiu numa' dacă a venit aici înainte.

– Uite-i acuma, zise Susie. Stau acolo în faţă, bărbatu' se ţine de mână cu băiatu' şi cu fata. Se întoarse către fată. N-a venit aici înainte. De ce?

– Am văzut băieţi *plângând*.

– Uită-te numa' acolo, zise Susie. Vine Cody, cu drăguţa lui mare şi neagră. Aşa-i zice el la locomotivă. Nu că ar face vreo discriminare. O iubeşte pe drăguţa lui mare şi neagră. Uită-te acuma, Toy. Şi tu, Peggy. Acuma Cody coboară. Acuma se urcă înapoi, cu băiatu'. Mi-a fost prieten tot timpul. Pe vremea necazurilor, Cody m-a ajutat. Acuma pleacă. Uite-l pe băiat şezând pe locul lui Cody. Ian te uită!

Cele trei femei au văzut cum locomotiva pompează abur şi se uneşte din loc, băieţaşul făcându-le cu mâna bărbatului şi fetiţei.

– Toată lumea plânge într-un moment sau altul, zise Susie, după ce locomotiva dispăruse din vedere, iar bărbatul şi fetiţa porniseră pe linie după ea. Mai întâi se ţin, după aia îi dau drumu'. Numa' să nu spui nume când te duci undeva. Nici tu, Peggy.

– Ce-mi pasă mie cum îl cheamă? zise Peggy.

Deja era puţin în defensivă, întrucât, deşi era blondă şi avea o siluetă mai frumoasă, majoritatea bărbaţilor care frecventau acel loc, în special cei interesanţi, o alegeau pe Toy, iar ei îi rămâneau mexicanii, corciturile, filipinezii, negrii şi toţi ceilalţi care erau ca nişte animale proaste. Nu avusese nici unul care să plângă. Cel puţin erau bărbaţi, îşi spuse ea.

– Acuma, duceţi-vă amândouă la Doc Rocha, zise Susie. Aveţi o oră. Îmbăiaţi-vă, îmbrăcaţi-vă frumos, ne vedem aici pe la amiază. Vin muncitorii ăia în timpul pauzei de prânz.

De fiecare dată când Dade Nazarenus plănuia să plece din casa lui din via de la Clovis, îi telefona fratelui său Evan, îndemnându-l să-şi ia familia şi să locuiască la el pe timpul absenței.

Evan dorise şi înainte să vină, la începutul lui decembrie, dar Swan se îmbolnăvise de gripă. Până să se însănătoşească, aproape că venise Crăciunul şi n-au mai plecat, fiindcă doreau să petreacă sărbătorile în propriul lor cămin.

Nu era cine ştie ce casă, una obținută prin oferta Creditului pentru Veterani, 500 de dolari avans, 72 de dolari rata lunară pentru ipoteca de 10 950 de dolari, plătibilă în douăzeci de ani sau 240 de luni. Trecuseră abia cincisprezece din cele 240 de luni. Însă era *a lor*. În orice caz, le plăcea să creadă că era. Casa era separată, dar vecinii erau apropiați şi curtea minusculă. Totuşi, nu era rău. N-ar fi fost însă loc suficient pentru o familie numeroasă, cum credea Evan că va ajunge a sa.

Salariul de la universitate îi ajungea ca să plătească ratele la casă, să cumpere alimente şi să plătească facturile traiului cotidian.

O maşină nu-şi puteau permite. Când Evan primise o ofertă de la University of Nebraska să lucreze acolo opt săptămâni peste vară, discutase cu Swan şi acceptase invitația, plănuind ca la întoarcere să plătească avansul pentru un Chevrolet nou. A adus acasă 900 de dolari. Era pe punctul de a cumpăra automobilul, când Swan propuse să mai aştepte sau să cumpere o maşină second-hand cu banii jos. Problema rămăsese în suspensie şi la începutul lui august, la doar câteva zile după întoarcerea lui Evan din Nebraska, Dade telefonase şi-i mai invitase o dată.

– Am chemat o femeie să facă ordine, spuse el. Cheia am trimis-o cu poşta. O s-o primeşti azi după-amiază. Las lada frigorifică plină, la fel şi congelatorul. Veți găsi acolo tot felul de cărnuri. Smochinele din pom s-au pârguit. Se coc din oră în oră. Mi-ar plăcea să vă văd pe toți, însă nu voi putea deocamdată. Veniți şi stați cât vă face plăcere. Eu trebuie să merg la San Francisco. Cel puțin o săptămână, posibil două. Poate chiar trei. Când trebuie să te prezinți la universitate?

– Peste o lună, răspunsese Evan, dar nu stăm atât de mult.

– Veniți, şi după ce sosiți, hotărâți-vă cât veți rămâne. Sunt sigur că Swan şi copiii se vor simți foarte bine. Aici e caniculă.

– Nu te poți opri la noi în drum spre San Francisco?

– Mă duc cu avionul, spuse Dade. Maşina mi-e la revizie. Băiatul mi-o aduce acasă peste trei sau patru zile. Când vine, du-i pe Swan şi pe copii la un picnic. Sunt locuri frumoase prin împrejurimi.

– O să luăm trenul de dimineață, zise Evan. Dar aş fi vrut să fii acasă. Copiii ar trebui să facă şi ei cunoştință cu fratele tatălui lor.

– O s-o facem cândva, răspunse Dade. Poate la Crăciun.

În Paterson, flăcău fiind, Dade muncise într-o mulțime de locuri, orice i se oferea, iar când primea leafa la sfârşitul săptămânii era alt om. Se îmbrăca scump şi ieşea să dea o tură. Găsea lucruri pe care Evan poate nu le-ar fi găsit într-o viață. La şaptesprezece ani, cunoştea oraşe din Jersey pe care nici Evan, nici bătrânul nu le ştiau. Începuse să călătorească, după care îi vizita pe Evan şi pe bătrân câte o săptămână, două, uneori o lună. Apoi dispărea pentru încă patru sau cinci luni.

– E un cartofor, i-a spus bătrânul lui Evan. Se duce să joace cărți. Vreau ca băiatul meu să muncească pentru bani. Jocul de cărți e rău. Când eram tânăr, am fost și eu cartofor. Îl știu eu pe Dade.

Anii se scurseseră. Când Dade venea acasă, el şi bătrânul discutau pe îndelete ore în şir. Bătrânul nu era supărat pe Dade, dar Evan ştia că ar fi vrut ca Dade să-şi ia şi el o slujbă, ca toată lumea.

Când Dade avea douăzeci şi cinci de ani, iar Evan era la Princeton, bătrânul telefonase într-o dimineață devreme şi-i spusese în limba lor să vină grabnic acasă.

Ajuns acasă, îl văzuse pe Dade în pat, iar bătrânul încerca să-i oblojească brațul şi umărul stâng.

– Chem un doctor, zise Evan.

– Nu, protestase Dade. Nu vreau să ştie nimeni despre asta. Scormoniți acolo şi vedeți dacă puteți scoate glonțul.

– Nu pot face asta, zise Evan. Pentru asta e nevoie de un chirurg, Dade.

– În pupitrul de sus am nişte instrumente într-o cutie, zise Dade. Pune-le în apă clocotită. Apoi scormoneşte şi scoate glonțul. Scoate-l şi lasă-mă să dorm. Am şofat toată noaptea.

Evan făcuse ce i se spusese. Fratele lui adormise în cele din urmă. Pierduse o cantitate enormă de sânge. Apoi, încă slăbit şi nerefăcut, se ridicase din pat şi plecase cu maşina. După două zile se reîntorsese cu trenul şi mai rămăsese acasă trei luni. Îi lăsase bătrânului trei mii de dolari, iar lui Evan o mie, pentru şcoală.

– Pentru Dumnezeu, îi spusese Evan, cel puțin anunță-l unde eşti, din când în când. Ştie că *eu* sunt bine, dar se frământă din cauza ta. E prea mândru ca să te roage personal. Dă un telefon sau o telegramă sau scrie-i din când în când.

– Nu pot, răspunsese Dade. Asta-i ultima oară, pe urmă vin acasă şi ne gândim noi la ceva. California, poate. Acolo sunt o mulțime de prieteni din vechea țară. Spune-i asta, dacă vrei. Eu nu vreau să-i spun, în caz că nu-mi reuşeşete. Dar cred că va ieşi bine. S-ar putea să dureze ceva timp. Nu poți veni tu acasă în weekenduri?

– O să vin cât pot de des.

– Ne gândim noi la ceva când mă întorc. Cum merge şcoala?

– Merge bine.

– Plecăm în California, zise fratele mai mare. Cumpărăm o vie. Acolo, tot omul are o vie. Construim în ea o casă. Va fi casa *lui*. Cumpărăm o maşină. Îl ducem cu maşina pe la neamuri. Orice ai să faci în viitor, poți face acolo. Spune-i lucrurile astea. Eu nu ştiu cum s-o fac.

– O să încerc, Dade.

– Mulțam. Dar tu, *tu* ce-o să faci?

– Am să încerc să scriu.

– Cărți?

– Da, Dade.

– Ştii cum se face asta?

– Păi, încă nu, dar asta vreau să fac. Presupun însă că va trebui să predau, ca să am din ce trăi.

– Ce să predai?

– Literatură, cred.

– Asta-i frumos, răspunsese Dade. Cândva să-mi spui ce cărți să citesc.

– Ia-o pe asta cu tine, zise Evan.

Îi înmână fratelui său o cărticică pe care Dade o lăsă să alunece în buzunarul hainei, fără să afle mai întâi ce anume era.

– Mulțam, zise Dade. O s-o citesc. Voi citi-o cuvânt de cuvânt, promit. Ai grijă de bătrân până mă întorc.

Evan se îngrijise de bătrân cum se pricepuse, venind acasă la sfârşit de săptămână, stând de vorbă cu el, mâncând bucatele gătite de tatăl său în stil vechi, rural. Dar Dade nu se grăbea să se întoarcă. Venind acasă într-un weekend, Evan îl găsi pe bătrân bolind în pat.

– De ce n-ai telefonat? îl întrebă el.

– Ah, zise bătrânul. E un fleac.

Era însă pneumonie şi după şase zile Petrus Nazarenus murise. Trei luni mai târziu, Dade veni acasă şi pentru întâia oară în viaţă Evan îşi văzu fratele plângând.

Îl văzu pe Dade stând în picioare în camera bătrânului şi bocind ca un băieţaş.

– Afurisitul meu de ghinion, îşi auzi Evan fratele zicând.

Ani mai târziu, mai mult de douăzeci de ani mai târziu, mergând spre aeroport cu fratele său, pe drumul de întoarcere la Swan şi Red şi Eva, fratele tânăr îi repetă cuvintele celui mai bătrân.

– Care-i problema, Dade? Ce am făcut eu? Ce ai făcut tu? Cea a făcut bătrânul? Vine în America, se spetește muncind, după trei ani trimite după soție şi fiu. Ei vin, se naşte al doilea fiu, se gândeşte că va avea în sfârşit familia mult dorită, o mulțime de băieți, o mulțime de fete, toți sănătoşi, mama lor sănătoasă, tatăl lor sănătos, dar la doi ani după ce ajunge în America nevasta lui moare şi el nici nu se gândeşte să se uite la altă femeie. Nu poate. Devine un bătrân trist într-o prăvălie de trabucuri caraghioasă din Paterson, New Jersey, trăind pentru fiii săi. *Tu* ştii ce ți s-a întâmplat *ție*, Dade. Şi iată că mi se întâmplă şi mie. Pentru ce, Dade? Ce-a greşit el? Ce-ai greşit tu? Ce-am făcut eu rău?

Se opri, însă reluă brusc, vorbind moale, dar repede:

– Ştii că vrei să-ți vezi copiii, Dade. Ştii că unicul lucru pentru care trăieşti sunt copiii tăi. Ştii că unicul lucru la care te gândeşti sunt copiii tăi. Ştii că te afli aici, la San Francisco, fiindcă vrei să faci mai mulți bani pe care să li-i trimiți. Este drept să trăieşti o viață de mândrie şi singurătate?

– Este drept, zise fratele lui, în limba lor.

– Ai cincizeci de ani acum, omule, zise Evan. Nu mai eşti un puşti iute de picior care zburdă prin Paterson. Ce-ai să faci? Eşti terminat, Dade? Suntem terminați cu toții?

Fratele se mulțumi să-l privească.

– *Eu* ce să fac? întrebă fratele mai tânăr. Să fiu terminat şi eu? Se întrerupse iar, gândindu-se la ce să facă, la care era următorul pas. Nu-l pot lăsa pe Red. N-o pot lăsa pe Eva. Nu-i *cunosc*. N-am nici cea mai vagă idee cine sunt. Unde am greşit, Dade? Am plecat de acasă ca să muncesc opt săptămâni, să fac rost de bani pentru o maşină, să ne plimbăm şi noi puțin.

Două luni, şi ea mi-a scris în fiecare zi. Da, în *fiecare* zi. Şi eu i-am scris ei. Ce se întâmplă, Dade? Care-i problema cu noi? Ascultă, zise el, brusc. Nu mă mai întorc. Nu suport s-o mai văd. Nu voi mai fi capabil să mă uit la ea niciodată. N-are nici un rost să mă întorc. În regulă, Red e mort, Eva e pierdută. În regulă. Aşa stau lucrurile şi nu mă mai pot întoarce.

Iuți, totuşi, pasul.

Dade îl urmări cum urcă pe scară şi intră în avion. Urmări aeronava cum se întoarce pe roți şi rulează încet către pista de decolare. Când avionul era în aer şi prinsese viteză, se duse să ia un taxi.

Cartea era *The Oxford Blake*, un volum mic şi cu pagini subțiri. Dade nu o terminase de citit, dar ori de câte ori pleca de acasă, volumaşul mergea cu el. Îl scoase acum din buzunar, în taxiul cu care se întorcea la San Francisco, şi se puse pe citit.

Red era prea ocupat ca să se sperie, dar chestia *era* periculoasă. Un obiect în care ardea un foc enorm şi se crea o fierbințeală nemaipomenită. Un lucru pe nişte roți uriaşe. Prea greu ca să se mişte, pentru că mişcarea era ceva uşor, dar care se mişca, cu toate acestea, clintit din loc de el însuşi. Cody Bone pusese mâna lui Red pe manetă, îl ajutase să o împingă în jos şi apoi, mirare, măgăoaia produse nişte zgomote şi începuse să meargă. Tatăl şi surioara lui o urmăreau, stând la distanță şi fluturându-şi mâinile.

Trase de mânerul fluierului, dar o dată era de ajuns. Trase coarda clopotului, dar o dată era de ajuns şi în acest caz. Acum, iată că încetineau, aliniindu-se lângă altă locomotivă, de pe altă linie, celălat mecanic stând aplecat în afară şi aşteptându-i.

– Salut, zise Red.

– Salut, băiete, răspunse mecanicul.

Era un bărbat mai tânăr decât Cody Bone, care mesteca tutun şi scuipa, cu fața pătată din loc în loc, un tip care zâmbea numai din ochi.

Cei doi mecanici discutară un moment, apoi cel nou întrebă:

– E nepotul tău, Cody?

– Da, zise Cody. Băiatul lui Pat. Noi îi spunem Red.

Când motorul se stinse, Red zise:

– Nu sunt nepotul dumitale, aşa-i?

Red se gândea că poate *este*, dar că nu aflase.

– Păi, de fapt, nu, Red, spuse Cody. Am spus aşa numai fiindcă... Ei bine, cred că *aş vrea* să fii nepotul meu.

– Dacă aş fi, întrebă Red, l-aş pierde pe tata?

– O, nu. Evan e tatăl tău. Nu-l poți pierde. Tatăl tău va fi întotdeauna tatăl tău şi bunicul tău tot aşa.

– Cine *este* bunicul meu? insistă Red.

– Tatăl lui Evan.

– Dar el e mort.

– Tatăl mamei tale. Şi el îți este bunic.

– De ce am doi bunici, dar un singur tată?

– Ai şi două bunici. Mama tatei şi mama mamei. Acum, trebuie să mergem un pic în direcția asta, să luăm trei vagoane de marfă şi să le împingem până în fața gării. Acolo ai să-ți vezi din nou tatăl. Şi cu asta se termină plimbarea cu drăguța asta mare şi neagră. Ce părere ai despre ea?

– E îngrozitor de mare, zise Red. Şi fierbinte şi grea. Pe *dumneata* te sperie?

– Da, răspunse Cody. Mă sperie.

– Şi pe mine, zise Red. Dacă vrei să fii bunicul meu, şi eu vreau.

– În regulă, zise Cody. Eu sunt bunicul şi tu eşti nepotul, dar spune-mi în continuare Cody. Aşa ți-aş cere să-mi spui dacă *ai fi* băiatul lui Pat.

– Băiatul lui Pat îți spune Cody?

– Pat nu are un băiat. Are două fete, dar când va avea şi un fiu, el îmi va spune Cody. Acum, uite, Red, o să izbim vagoanele astea şi o să le împingem până la gară. Gata eşti?

– Gata, zise băiatul.

Se ciocniră cu vagoanele de marfă. Un tip care stătea lângă linie se duse repede în locul unde locomotiva se lovise de vagoane, meşteri ceva acolo un moment, îi făcu un semn lui Cody şi Cody împinse vagoanele înainte.

După câteva minute, văzură gara, iar tatăl său, Evan Nazarenus, era acolo, cu surioara lui, Eva.

Când coborî de pe locomotivă, cu Cody Bone, Red se duse la tatăl său şi-l îmbrățişă, ascunzânduşi fața între umerii lui, nespunând nimic, adevărul fiind că în ultima vreme ceva îl făcuse să simtă că s-ar putea să nu-şi mai vadă tatăl niciodată.

Ajuns acasă, bărbatul o găsi pe femeie culcată pe sofaua din salon şi constată că plânsese. Văzu că era disperată şi că avea nevoie de ajutor. Îi văzu ochii care spuneau: Ajută-mă, eşti soțul meu, eşti tatăl copiilor mei, orice ar fi, orice aş fi făcut, orice aş putea face dacă mă ajuți, nu e rău să-i ajuți pe cei care te-au trădat, şi ei sunt singuri, şi ei sunt trădați, ajută-mă, Evan.

– Am condus locomotiva, zise Red. Am condus-o eu însumi. Cody Bone a stat lângă mine, dar eu am fost cel care a condus-o. Nu-i aşa, Papa?

– Da, tu ai fost.

– Da, el a fost, spuse Eva. Şi eu l-am văzut. S-a suit în ea cu omul acela şi el a condus-o, Mama. Chiar el. Nu-i aşa că tu ai fost?

– Ah, Eva, zise Red. Tocmai am *spus* că eu am fost. Îşi întoarse fața de la Eva la femeie, care acum stătea în picioare. Aş vrea să mă fi văzut, Mama. Papa m-a văzut. Aş vrea să mă fi văzut şi tu.

– A telefonat omul acela, zise femeia, a cărei voce spunea, singură, *ajută-mă*.

– Care om?

– Nu mai ştiu cum îl cheamă. A spus că-i pare rău, dar copiii vor să plece de acasă.

– Nu înțeleg.

– Cel pe care l-ai invitat la masă. A zis că nu pot veni.

– Cine anume, Papa? întrebă Red.

– Warren Walz, spuse bărbatul.

– Da, ăsta e, zise femeia. A spus că ar fi încântați să mergem noi la ei, cândva. Se uită la el ca pentru a-i cere din nou ajutorul, dar iarăşi el nu se putu forța să o privească. Le-am pregătit copiilor prânzul, zise ea. Mă întreb dacă n-ar trebui să doarmă puțin după-amiază. E foarte cald şi s-au întâmplat atâtea lucruri, mă întreb dacă... N-ai vrea să te culci şi să te odihneşti după masă, Red?

– Păi, zise Red, păi, Mama, nu m-am gândit la asta, dar *aş putea* să mă duc la mine în cameră, să închid uşa şi să stau acolo o vreme, cred. *S-ar putea* să mă şi întind puțin. Nu ştiu.

– Mă gândeam, îi spuse femeia bărbatului, că am putea discuta liniştiți în timp ce ei se odihnesc.

Băiatul îi urmărea din ochi, simțind, dar neînțelegând, ce se petrecea. Mirosul locomotivei era încă impregnat în el – miros de cărbune, foc, abur

şi oțel –, dar continua să simtă şi miros de pietre, deşi nu găsise nici o piatră în casă. Acum detecta şi un alt miros. Unul care nu venea din obiecte, ci din oameni. Nu era deloc un lucru îmbucurător.

– Mă gândeam că... zise femeia.

– Ce-ar fi să faci o baie, Red? zise bărbatul. Şi tu, Eva.

Red şi Eva se duseră împreună la baie.

Acum erau singuri în salon, femeia aşteptând ca bărbatul să se uite la ea, dar el nu putea. Tot ce putea face era să stea acolo. Nu putea nici pleca, nici vorbi.

– Mă gândeam că..., zise ea, iar.

– Nu te gândeai la nimic, zise el. Vorbea încet, poate fiindcă nu putea acum să-i vorbească altfel, sau pentru că nu voia să-l audă copiii. Nu te-ai gândit la nimic, aşa că te rog să taci.

Ea se duse la bucătărie, iar el ieşi pe veranda din față, dar acela era locul unde îi mărturisise, aşa că coborî treptele, trecu peste peluză şi intră în vie. Vițele pe care le văzu erau pline de rod. Strugurii avau să se coacă peste două săptămâni. Unii erau deja copți, struguri magnifici, mari şi negri. Împinse frunzele într-o parte ca să se uite la ciorchinii ascunşi şi găsi câțiva pârguiți şi aproape perfecți. Frunzele începuseră să se usuce, dar încă erau verzi, mai ales cele aflate la umbră.

Ai milă, îşi spuse. Ce rost are să n-ai milă?

Am să-l rog pe Dade să găsească pe cineva care s-o ajute, se gândi el. Va cunoaşte el pe cineva. Cineva din San Francisco. Am s-o duc acolo. Eu n-o pot ajuta. Cel care o va ajuta, oricine ar fi, nu va şti cine este ea, nu va şti cine sunt eu şi nu va şti de ce o ajută, o va ajuta şi gata. I-a ajutat şi pe alții. O face în fiecare zi. Se întâmplă în fiecare zi. Li se întâmplă oamenilor de toate felurile.

Se învârti printre araci şi în cele din urmă ieşi la capătul viei, mărgintă de rânduri alternative de rodii şi măslini. Rodiile erau încă mici, cu coaja întreagă, nu crăpată cum avea să fie când vor fi pârguite. Pomii erau roşii, cu coroanele mici şi perfecte, ramurile ca nişte sulițe drepte, nu îndoite cum vor fi mai târziu. Măslinele erau mici şi verzi, crengile gemeau de ele. Umblă de-a lungul rândului până când ajunse la un alt capăt al celor șaizeci de acri. Aici, hotarul era un canal de irigații, plin numai pe o cincime, cu apa înaintând lent. Se aşeză pe marginea canalului, privind bălăriile care

creşteau pe fundul lui, creşteau în apă, puțin îndoite de scurgerea înceată a acesteia.

Nu mai puteam de nerăbdare să-l avem pe al treilea, se gândi el. Ei bine, iată-l pe al treilea. Dacă nu-i al meu, e *al ei*, cel puțin *pe jumătate* al lui Red, *pe jumătate* al Evei. Ce să fac cu el? Cum să mă port cu ea? Să plec? Să plec înapoi la Paterson? Să merg în mahalaua unde am trăit, să închiriez o cameră mobilată, să scriu istoria morții mele, să scriu până mor? Cum să procedez? Să-i iau pe Red şi pe Eva şi să mă întorc la casa din Palo Alto, iar pe ea s-o trimit la omul ei? Să-i cer să mă prezinte acestuia, ca să putem discuta despre ce s-a întâmplat? Să-l întreb: „Ce vrei să faci? Vrei să întemeiezi o familie cu ea? Asta-i ideea?“ Ce să fac? Să vorbesc calm şi apoi să-l opresc să mai respire?

Se ridică, se duse, împleticit, înapoi la casă, căută prin smochin, luă o duzină de fructe şi le duse înăuntru. Le puse pe masa de faianță din bucătărie şi se duse iar în salon. Ea zăcea din nou pe sofa. O văzu ridicându-se în capul oaselor şi-i întoarse spatele.

– Ce să fac? întrebă el.

– Tocmai a sunat femeia, îl anunță ea. A fost foarte simpatică. A zis că până la urmă *vor veni*, totuşi. Mezina lor este răcită. Au decis că e mai bine să nu plece nicăieri. Vor fi aici la ora şase. Nu-i o răceală gravă, dar s-au gândit că o excursie n-ar fi indicată.

– Trebuie să fi însemnat mult pentru tine, zise el. Trebuie să fi însemnat mai mult decât orice pe lume, mai mult decât Red, mai mult decât Eva, mai mult...

– Dacă vin, spuse ea, cred că ar fi bine să încercăm să vorbim mai întâi. N-aş vrea să se întâmple iar ceea ce s-a întâmplat aseară. I-am trântit uşa în nas. Nu vreau să mă port urât cu oamenii care încearcă să fie de treabă.

– Nu vrei?

– E bine să vorbim, întâi. Cu cât mai repede, cu atât mai bine. Ştiu că tu nu suporți să te uiți la mine.

– Zău?

– Am găsit un băț. Am aflat despre asta la şcoală. Dar n-am putut s-o fac. Nu pot fi atât de brutală.

– Nu poți?

– Îmi place să cred că-ți pot povesti... Că s-ar putea ca tu să...

– Să, *ce*?

– Să înțelegi.

– Nu, strigă el. Nu, nu înțeleg. *Ai putea* să-mi povesteşti, dar n-aş înțelege. Te ascult, dacă îți face bine, dar nu voi înțelege. Am lipsit de acasă două luni. Tu nu te simțeai prea bine. Am crezut că-ți va face bine să rămâi singură. În scrisori spuneai că *îți face* bine. Probabil că a însemnat mult. Îl iubeşti? El te iubeşte?

– Nu ştiu, zise femeia.

Bărbatul sări la ea, împingându-i capul, încercând chiar şi în neajutorata lui furie să n-o lovească în față şi dorind să se oprească. Dar nu putu. Nu putu nici când îşi aminti de Red.

Femeia căzuse, mai întâi pe sofa, apoi pe podea. El stătea aplecat deasupra ei, incapabil să se rețină.

Nu se putu opri nici când îl auzi pe Red strigând la el:

– Oprește-te, Papa! Lua-te-ar naiba, Papa! Oprește-te imediat!

Nu se putu opri nici când Red îl lovi în spate, strigând:

– Naiba să te ia, Papa! Te omor, Papa!

Fata mai mare se numea Fay. Avea doisprezece ani şi începea să arate a femeie. Lui Red îi plăcea de ea. Părea intimidată, iar el dorea să-i spună să nu fie. Şi Evei îi plăcea de ea, fiindcă era aproape femeie şi totuşi încă fetiță.

Mijlocia se numea Fanny. Avea nouă ani şi parcă era mai mult băiețel decât fetiță. Lui Red îi plăcea fiindcă era interesant s-o priveşti făcând lucrurile aşa cum le-ar fi făcut un băiat. Eva n-o plăcea foarte mult pe Fanny, pentru că Fanny putea face orice şi era mai mult zgomotoasă decât serioasă.

Cea mai mică era Flora. La aproape şapte ani, era frumoasă. Chiar atunci când zâmbea şi Red vedea că-i lipseşte acelaşi dinte din față care-i lipsea şi lui, el o considera frumoasă. Era foarte tăcută, dar nimic n-o speria şi părea capabilă să rămână frumoasă indiferent ce făcea. Lui Red, Flora nu-i plăcea doar; o *iubea*. El râdea de fiecare dată când se uita la ea. Şi Eva o iubea pe Flora.

– E cea mai bună prietenă a mea, îi spuse Eva lui Red.

Red o găsise pe Eva în jocul de-a v-ați ascunselea şi o adusese înapoi la smochin. Acum avea să meargă înapoi ca s-o găsească pe una dintre cele

trei surori, sau pe două în acelaşi loc, sau pe toate trei.

– Acum e rândul tău, zise Red. Aşa că aşteaptă aici până mă duc s-o găsesc pe următoarea.

– E întuneric, se plânse Eva.

– *Nu* e întuneric, răspunse Red. Ți se pare, fiindcă stai la umbra smochinului. Du-te acolo, lângă pompa de apă.

– Nu vreau să stau singură, zise Eva. Du-te şi găseşte-o pe Flora, prietenea mea cea mai bună, ca să nu fiu singură.

Eva stătea lângă pompa de apă. Red plecă, să mai găsească pe cineva. Puteau fi oriunde. Puteau să fie într-o parte a casei sau în cealaltă, sau în față, unde se aflau tații şi mămicile, puteau fi în vie, după garaj sau după hambar.

Se duse repede, mai întâi în jurul garajului, apoi în jurul hambarului. Când ieşi de după hambar, Fanny era cu el, amândoi fugind către smochin. Se părea că Fanny va ajunge înaintea lui, dar se împiedică şi căzu. Red se opri ca s-o ajute să se ridice. Dar ea, în momentul când se puse pe picioare, alergă la pom şi ajunse prima, râzând de Red fiindcă o ajutase.

– Păi, zise Red, credeam că te-ai *lovit*. Nu te-ai lovit?

– Nu mă lovesc niciodată, spuse Fanny.

– Îți curge sânge din buză, remarcă Eva.

Fanny îşi supse tăietura, apoi scuipă sânge aşa cum un bărbat scuipă zeama de tutun.

– Las' să curgă, zise ea. Ce-mi pasă mie?

Red plecă în căutarea altei surori.

– Dacă ți-ai sparge capul, întrebă Eva, tot ai râde?

– Da, răspunse Fanny. Mi l-am spart anul trecut.

– Unde? întrebă Eva. Să văd.

Fata mai mare se aplecă să-i arate locul din creştet.

– Aici, zise ea. Vezi unde m-a cusut doctorul?

– Da, spuse Eva. Ai râs?

– Sigur, zise Fanny. Nimic nu mă doare.

– Pe mine mă doare, spuse Eva.

– Asta pentru că eşti micuță.

– Dar cresc mai mare, zise Eva. Fiindcă mănânc. Smochine, ştii. Am mâncat şase după somnul de după-amiază. Red s-a urcat în pom şi le-a cules pentru mine. Dacă mănânci smochine, creşti mare.

– Nu *smochine*, o contrazise Fanny. Cartofii, carnea şi lucruri din astea te fac mare.

– *Tu* nu mănânci smochine? o întrebă Eva.

– *Urăsc* smochinele, zise Fanny. Supse tăietura şi scuipă iar sânge.

– Aş vrea să pot face şi eu asta.

– Nu ştii nici măcar *să scuipi*?

– Nu, spuse Eva. Nu ştiu nici să fumez.

– Să fumezi? se miră Fanny.

– Ţigări, zise Eva. Am încercat o dată. Papa mi-a dat voie, fiindcă am vrut. Nu ştiu să fumez ţigări.

– O, zise Fanny. Să *bei* poţi?

– Nu whisky, răspunse Eva. Am încercat şi asta. Papa m-a lăsat. Pot bea vin cu apă, dar nu-mi place vinul cu apă în el.

– Nu, zise Fanny. E mai bun fără apă, nu-i aşa?

– Nu ştiu, zise Eva. Nici *fără* apă nu-mi place.

Îl văzură pe Red venind de la vie, mult înaintea lui Fay, care alerga, dar nu se străduia prea tare să ajungă prima la pom.

– OK, zise Red. Trei dintre voi. Mai este una.

– Dar n-ai ajuns la pom înaintea mea, protestă Fanny.

– Te-aş fi întrecut dacă nu mă opream ca să te ridic, răspunse Red.

– Ba nu, zise Fanny. Te-aş fi întrecut cu o milă.

– Ah, zise Red.

Dar Fanny *era* nostimă. Se opri să se gândească unde ar putea-o găsi pe Flora. Unde s-ar duce Flora să se ascundă? Se bucura că era ultima fată pe care trebuia s-o găsească. S-ar putea să se fi dus foarte departe, ca să facă mai palpitantă vânătoarea. Se hotărî s-o taie prin vie până la marginea cealaltă.

Alergă repede, căutând cu privirea. Două potârnichi bătură din aripi şi-şi luară zborul, încetinindu-l ca să le urmărească un moment. Apoi zări un iepure mare ţopăind leneş, oprindu-se şi întorcând capul ca să-l privească, ţopăind puţin mai departe.

Se oprise oricum, urmărind iepurele, aşa că rupse un ciorchine de struguri negri de pe o viţă şi începu să-l mănânce, privit de iepure. Boabele aveau sâmburi mari, pe care-i adună cu limba şi-i scuipă afară.

Îşi aminti de un prieten al tatălui său, un tip tuciuriu, care-i vizitase în casa din Palo Alto. Dade le trimisese o lădiţă de struguri negri ca aceştia. Mama

lui îi adusese oaspetelui o farfurie de struguri, iar el începuse să-i mănânce, dar nu scuipa sâmburii. Îi mesteca. Red îl auzise mestecându-i. Tipul îl cunoscuse pe tatăl tatălui său, în vechea țară. Nu prea ştia englezeşte. Vorbea cu Evan într-o altă limbă, una pe care Red ar fi vrut s-o cunoască. Red îl întrebase de ce nu scuipa sâmburii. Omul răspunsese: „Sunt prea mici, dragă băiete. Nu am timp“. Lui Red îi plăcuse de el: felul cum vorbea, zgomotele pe care le producea mâncând strugurele, strivind sâmburii şi înghițindu-i. Omul mâncase întregul ciorchine, ca şi cum ar fi fost de *datoria* lui s-o facă. Apoi pusese codița pe farfurie, i-o dăduse mamei lui Red şi spusese: „Mulțumesc, Swan Nazarenus“.

Red mâncă nouă sau zece boabe, iepurele plecă, iar el îşi aminti că încă trebuia s-o găsească pe Flora. O luă la stânga printre araci, văzând în depărtare malurile unui canal de irigații. Mai bine să se ducă acolo, fiindcă, dacă ea nu putea fi găsită nicăieri, cel puțin ar fi singur un moment. Va putea să privească iarba şi buruienile din canal. Când ajunse la canal, o văzu pe Flora şezând pe mal, descălțată de pantofi şi ciorapi, răcorindu-şi picioarele în apă.

– Nu te ascunzi, îi spuse Red.

– Ba da, răspunse Flora.

– Bine, în primul rând te-ai dus prea departe de pom. În al doilea rând, când te găsesc, *regula* e să ne întrecem la fugă până înapoi la pom.

– Ştiu.

– Nu vrei să te mai joci?

– Ba da, dar nu *tot* timpul. Prima oară nu m-am ascuns aici. Am fost în nenumărate locuri. M-am plictisit să mă ascund, deci când am găsit locul ăsta frumos m-am aşezat să-mi trag sufletul şi să-mi răcoresc picioarele.

– O, zise Red. Nu-i veni în minte nimic altceva de zis, pentru că ceea ce spusese ea sunase atât de rezonabil.

– N-ar trebui să ne întoarcem acum? întrebă el în cele din urmă. Nu ne jucăm mai departe?

– Păi, zise Flora, *ar trebui* să ne întoarcem, dar aş vrea să nu trebuiască, fiindcă îmi place mult mai mult aici.

– Îți place să stai aşa, singură?

– Da. Ție nu?

– Uneori.

– Nu-mi place să fiu singură *tot* timpul, preciză Flora, dar uneori pur şi simplu simt că *am nevoie*.

– Când?

– O, nu ştiu. *Ţie* când îți place să fii singur?

– Când sunt supărat.

– Acum eşti supărat pe cineva?

– Da, sunt.

– Pe cine?

– Pe tata.

– Pe *tatăl* tău? De ce eşti supărat pe el?

– A lovit-o pe mama.

– A lovit-o?

– Da.

– De ce?

– Tata se înfurie repede, zise Red. Căzu o clipă pe gânduri. Se înfurie *rău de tot*.

– Ea îl înfurie? întrebă Flora.

– Nu ştiu, zise Red, dar când îl apucă mânia *se străduieşte* să n-o lovească. Îmi dau seama când face asta. Uneori se reține multă vreme şi apoi dintr-odată îi trage o palmă. Ea plânge şi atunci el o mai loveşte o dată. Pe urmă, îl lovesc eu pe *el* pentru că a lovit-o pe *ea*. Uite, atunci aş vrea să fiu singur. Dar tu?

– Păi, zise Flora, tata n-o loveşte *niciodată* pe mama, dar câteodată mama îl pălmuieşte pe *el*.

– Mama ta îl pălmuieşte pe *tatăl* tău?

– Da. I-a tras o palmă chiar azi după-amiază.

– El ce-a făcut?

– A ieşit din casă. S-a dus la măslinul din curte şi a trebăluit puțin acolo. Îl curăță. Taie crengile uscate. Apoi s-a plimbat prin vie. N-a vorbit cu ea foarte mult timp.

– Dar ea de ce l-a pălmuit? De ce fac cei mari lucruri din astea?

– Nu ştiu. M-am gândit mult, dar pur şi simplu nu ştiu. Tu ştii?

– Păi, zise Red, ştiu că tata se înfurie. Cred că îl supără mama. Uneori, ea mă supără şi pe mine. Uneori, sunt *foarte* supărat pe ea.

– O loveşti şi *tu*?

– O, nici gând, zise Red. Se întrerupse puțin ca să chibzuiască, apoi continuă: Dar aş vrea să pot crede ceea ce-mi spune ea. Nu ştiu niciodată ce să cred.

Fata ascultă şi medită un timp, apoi se întoarse să-l privească. El văzu că-i plăcea de el, lucru la care nu se gândise defel. Asta îl bucură şi ştiu că şi lui îi plăcea fata, că era favorita sa.

– Ar fi bine să ne întoarcem, zise el, brusc.

– Bine, zise Flora. Îşi scoase picioarele din apă, îşi puse şosetele, apoi pantofii. Întinse mâna către Red şi spuse: Mă ajuți să mă scol?

Red o luă de mână şi o ajută să se ridice, mai bucuros decât oricând. Ce plăcut era să o țină de mână. Ea se ridică în picioare, şoptind:

– Aproape că *urăsc* să mă întorc.

Porniră spre casă prin vie.

– De ce? întrebă Red.

– O, zise Flora. Dacă ai şti cât de groaznic mă simt când îi văd pe mama şi tata nefericiți unul cu celălalt.

– Sunt nefericiți unul cu celălalt?

– *Foarte*. Părinții tăi, nu?

– Nu ştiu, zise Red. Cred că da. Dar sunt şi fericiți. Mai tot timpul sunt fericiți. Ai tăi, nu?

– Niciodată, spuse Flora. Se prefac, doar. Cred că se urăsc. Au impresia că noi nu ştim. Cred că nu înțelegem, dar toate înțelegem, mai cu seamă Fanny. Ea înțelege cel mai mult. Şi Fay înțelege, dar ea *urăşte* să înțeleagă. Fanny îmi spune şi mie tot ce înțelege. «Se urăsc», spune Fanny. «Pur şi simplu *nu se pot suferi*. Cred că nici nu-şi dau seama, atât de obişnuiți sunt unul cu celălalt.» Fanny ştie cele mai multe chestii. Se urăsc cu adevărat.

– Ba nu, zise Red.

– Ba da, se urăsc, insistă Flora. Şi întotdeauna pretindem că n-avem habar, mai ales Fanny. Ea e cea care ține cu Mama. Noi, Fay şi cu mine, suntem de partea lui Papa, dar Fanny e de a lui Mama. Tu cu care părinte ții?

– Eu nu sunt de partea nici unuia, răspunse Red. Doar nu se urăsc, nu-i aşa?

În viața lui nu mai vorbise aşa cu nimeni. Îi provoca o anxietate profundă faptul că mama şi tatăl acestei fete splendide nu se iubeau, ba poate, cum zicea ea, chiar se urau.

– Fanny a glumit când ți-a spus asta, nu-i aşa? întrebă el.

– Nu, nu-i o glumă, răspunse Flora. E adevărul gol-goluț. Bun, aproape am ajuns. Cred că trebuie să începem să fugim spre pom.

– Bine, consimți Red.

O lăsă să ia un mic avans, apoi îşi dădu drumul şi curând o întrecu. Îi văzu pe ceilalți în curte, stând lângă pompă, pălăvrăgind, şi fugi la pom. Totuşi, după ce ajunse acolo nu se opri şi nu se duse la ceilalți, nici n-o aşteptă pe Flora. Continuă să fugă. O auzi pe Fanny strigând în urma lui: „Hei, Red, încotro?“ Alergă prin vie până când se simți prea obosit şi atunci începu să meargă la pas. Când ajunse departe, la şirul de măslini şi rodii, se opri, ca să fie singur.

Rupse o mică rodie roşie de pe creangă şi o aruncă din toate puterile în trunchiul pomului, zdrobind-o.

– Lua-te-ar naiba, Papa! zise. Lua-te-ar naiba, Mama! Să vă ia naiba pe amândoi!

Erau, împreună, patru, două femei şi doi bărbați, aşezați sau stând în picioare pe veranda din față, stabilind ce voia să bea fiecare, obişnuindu-se cu apropierea celuilalt, cu straniul fapt că erau împreună, ca să converseze, să bea şi să-şi treacă timpul, dar după cinci sau zece minute bărbații stăteau în picioare pe peluză şi femeile şedeau amândouă pe verandă. Încă se puteau vedea, dar nu mai puteau vorbi unul cu altul. Chiar la început, când copiii mai fuseseră în preajmă, schimbaseră zâmbete, priviri pline de înțelegere şi bunătate şi, ceva mai târziu, chiar râsete.

Primul râsese Evan Nazarenus. Fata Walz mijlocie le spusese cu voce răsunătoare taților şi mamelor:

– Voi, copii, jucați-vă în curtea din față, noi, copiii, ne jucăm în spate.

Evan râsese şi, vorbind cu doamna Walz, o întrebase:

– *Ea* care este?

May Walz avusese o tresărire afectuoasă gândindu-se la cine era Fanny şi spusese cu multă căldură – nu pentru Fanny, ci pentru Evan şi Swan:

– Dumnezeu ştie, dar numele ei e Fanny.

Aceste cuvinte, nesemnificative în sine, fură extrem de importante pentru Swan, care, cu doar un minut în urmă, simțise că-i va fi imposibil să se uite la Warren şi May, să vorbească, măcar să schițeze vreun gest.

– E o fată încântătoare, spusese Swan. Întorcându-se spre Warren Walz, dar neprivindu-l, urmase: Trebuie să fii foarte mândru de fetele dumitale.

Warren Walz, neuitându-se la soția sa, răspunsese, aproape râzând:

– Sunt *fiice*, totuşi. Însă trag nădejdea că vom avea în curând şi un fiu.

– Martini, scotch, bourbon? întrebase Evan. Personal, beau scotch.

După care fusese ca şi cum nimic n-ar fi fost rău pe lume, nimic nu fusese niciodată rău, nimic *nu avea* să fie.

Evan şi Swan făcuseră duş şi-şi puseseră haine curate, iar Warren şi May procedaseră aşijderea. Îşi săpuniseră trupurile. Apa caldă spălase săpunul, transpirația, murdăria şi – pentru moment – îndoielile, furia, ruşinea, disperarea.

Era după-amiaza târzie a unei zile fierbinți. În curând avea să fie seară, cele mai bune ore ale zilei. Totul se va răcori, se va potoli şi se va întuneca şi asfințitul va dura o oră sau mai mult, cu cerul roşu acolo unde fusese soarele.

Se vor întâlni cu aceşti oameni – aceşti străini –, fiecare soț şi soție se va întâlni cu aceşti străini şi vor fi buni unii cu alții. Vor fi bucuroşi să se vadă. Glasurile lor vor prinde viață pentru ceilalți. Îşi vor aminti – fiecare separat – lucruri bune şi, amintindu-şi-le, vor fi bucuroşi că le trăiseră. Vor fi amuzanți, empatici, prevenitori, spirituali. Vor bea şi iar vor bea. S-ar putea să şi râdă, chiar. Unul dintre ei ar putea nimeri un subiect care să-i facă pe ceilalți să râdă. Poate vor râde atât de tare încât se vor simți, cumva, ruşinați. Însuşi amurgul ar putea fi pricina râsului. Roşul cerului, liniştea din vie, amintirea bruscă a copiilor aflați la joacă în curtea din spate, amintirea enormelor caritați, bunătați şi griji ale copiilor față de ei, chiar şi amintirea izbucnirilor de răutate şi urâțenie ale copiilor lor, ca şi cum şi-ar fi lăsat deja copilăria în urmă.

Fiecare dintre cei patru avea să afle tot ce e mai rău despre sine însuşi, dar acest lucru va fi dat la o parte, va rămâne ascuns tot timpul petrecut împreună, aproape ignorat. Aproape, dar nu de tot. O umbră a lui li se va ivi în ochi din când în când.

Totuşi, pentru un moment vor cunoaşte starea de bine. Vor afla şi că starea de bine este o minciună. Vor şti că ea e tristă şi disperată, dar nu-şi vor bate capul cu asta. Vor ține în mâini pahare şi vor bea, vorbind iute, cu uşurință şi fără noimă.

– Mă întreb dacă-mi poți spune ceva despre Dade, zise Evan.

– Doar e fratele *tău*, zise Walz.

– Ca fermier, adică.

– Ei bine, îl socoteam cel mai prost fermier din lume, spuse Walz, dar presupun că Dade este acum un campion. Totuşi, nu ne aşteaptă nimic palpitant. Dade o duce bine, iar eu la fel. Am avut trei ani mizerabili la rând, dar, dacă nu ne-am îmbogățit, nici nu am sărăcit şi nu am devenit faliți. Dacă ți-e plătită casa – a lui Dade este, a mea de asemenea –, oricât de rău merg lucurile, nu poți pierde. Să-ți plăteşti casa este lucrul cel mai greu. Dar, după ce-o faci, te poți bucura de o viață acceptabilă. Te plictiseşti, dar cine scapă de plictiseală?

– Ce face Dade?

– Cum adică?

– Se duce afară în vie să lucreze?

– Ajută la toaletarea viţelor, zise Walz. Pe şaizeci de acri de vie, patru oameni lucrează la asta circa şase săptămâni. Dade angajează trei şi lucrează cot la cot cu ei. Vreau să spun că nu se opreşte în mijlocul zilei ca să tragă un pui de somn sau ceva asemănător, doar fiindcă el e proprietarul. Începe odată cu ei, ia pauză de prânz când o iau şi ei, mănâncă împreună cu ei şi se opreşte când se opresc ei. Ştiu că-i place să curețe vița. Perioada toaletării poate fi oricând între începutul lui decembrie şi sfârşitul lui februarie. El începe în fiecare an la întâi ianuarie. În ziua aceea lucrează singur. A doua zi, cei trei angajați i se alătură.

– Prin urmare, *lucrează* la vie, zise Evan.

– O, da, încuviință Walz. Când am zis că e cel mai prost fermier din lume mă refeream la faptul că nu procedează ca proaspeții absolvenți ai colegiilor de agronomie. O dată l-am întrebat de ce nu smulge bălăriile din canalele de irigații şi mi-a răspuns că-i plac. Aveai cumva impresia că Dade nu lucrează *deloc*?

– Dade nu s-a dat niciodată în vânt după muncă, zise Evan. A avut câteva slujbe în adolescență, dar asta-i tot.

– La o podgorie e altfel, zise Walz. Aici este propriul său stăpân. Nu-i cel mai bun lucru pe care şi-l poate dori oricare dintre noi?

– Ba da, presupun că da, zise Evan. Dar vinul?

– Piața e proastă, spuse Walz. E proastă de ani de zile. Nu avem producători de vin. Avem chimişti. Ei fac vin aşa cum se fabrică şamponul.

– Nu, voiam să ştiu dacă Dade face vin. *Dumneata* faci?

– Câteva galoane în fiecare an, aşa, de amorul artei, răspunse Walz. Nu ştiu dacă Dade face sau nu. După un moment, întrebă: Ce crezi? E o viață bună?

– Nu ştiu, răspunse, repezit, Evan. Presupun că *poate* fi. Bănuiesc că ar putea fi, *într-un fel*. Nu ştiu. Întotdeauna depinde de un lucru sau altul, iar partea proastă este că fie nu ştii care anume este acel lucru, fie, dacă ştii, ştii că implică pe încă cineva, care ar trebui să te ajute, dar nu vrea, ori nu poate.

– Dade a citit vreo carte de-a ta? întrebă Walz. Întreb fiindcă am început să vorbesc despre ele cu el de câteva ori, dar n-am ajuns nicăieri. Oare pentru că nu le-a citit?

– Sunt numai trei, răspunse Evan. Nu cred că din cauză că nu le-a citit. Cred că din cauză că *le-a citit*.

– Eu le-am considerat foarte bune, zise Walz, în special pe prima. Ceea ce nu înseamnă că nu-mi plac şi celelalte două.

– Sunt proaste, zise Evan, dar sunt tot ce am putut da mai bun pe vremea aceea. Marile cărți nu ajung să fie scrise. Cei care le-ar *putea* scrie nu ştiu să scrie, ceea ce este o șmecherie. Orice netot care prinde şpilul scrisului îşi poate fabrica o reputație, dacă nu se dă în lături de la muncă. Dade a uitat mai mult decât voi cunoaşte eu vreodată. Este un singuratic. Nimeni nu va afla niciodată ce ştie Dade. Ce cunoaşte el despre toate. Despre fiecare dintre noi. Despre minciunile noastre, cele bune şi cele rele. Eu ştiu să scriu; şi ce? De-aia m-am lăsat de scris, pentru că *este* o şmecherie.

– Habar n-am avut, zise Walz. Este *cu adevărat* o şmecherie? Adică, o problemă tehnică şi nu mai mult?

– O şmecherie, repetă Evan.

Luă paharul lui Warren şi ieşi pe verandă ca să aducă băutură pentru amândoi. Aruncă gheața şi drojdia de pe fundul paharelor pe iarbă şi prepară iute băuturile, adresându-i câteva vorbe lui May Walz, neuitându-se la Swan, neuitându-se nici la May, după care se întoarse la Walz, care, luându-şi paharul, întrebă:

– Ce este, la urma urmei, un singuratic? Nu sunt sigur că înțeleg ce vrei să spui.

Evan Nazarenus râse, de el însuşi, nu de întrebarea omului.

– Orice om e un singuratic, zise el. Cuvântul nu are un înțeles special. Mă bucur că lui Dade îi place să curețe vița. Cred că şi mie mi-ar plăcea treaba

asta. Am o vacanță de Crăciun şi Anul Nou destul de mare. Poate e o idee bună să vin şi să lucrez cu Dade în iarna asta.

– Mă întreb dacă ți-ar prii munca, zise Walz. Faci acelaşi lucru, mereu şi mereu. În fiecare an încerc şi eu. După o duzină de butuci, treabă de o oră, simt că nu mai pot.

Femeile veniră pe peluză, neinsistând să li se alăture, dar zăbovind prin preajmă. În curând cei patru vorbeau împreună, în grup tot mai compact.

– Mă gândeam că am putea mânca afară, pe peluză, zise Swan, parcă adresându-i-se numai lui Walz. Adică, am putea aduce masa de picnic din curtea din spate.

– Mi se pare OK, îi spuse Evan lui May Walz. Tu ce crezi?

– Cred că ar fi plăcut, răspunse May.

– Atunci aducem masa? îl întrebă Walz pe Evan.

Plecară împreună şi reveniră curând cu o masă lungă. Swan şi May intrară în casă, după o față de masă şi alte lucruri. Când ieşiră din nou şi se apucară de treabă, Swan spuse:

– Biftec şi salată. Fetelor voastre le plac biftecurile?

– Desigur, zise Walz. Splendid.

– Mai mult în sânge? întrebă Swan.

– Cred că da, răspunse Walz.

Femeile se agitară cu pusul mesei, tot intrând şi ieşind din casă. Încetul cu încetul, bărbații dădură ocol casei şi merseră în curtea din spate, Evan Nazarenus ducându-se acolo aproape nevoit, fiindcă dorea să mai arunce o privire la Red şi Eva.

După cină, Cody Bone veni însoțit de fiul său, Bart, aşa cum îl rugase Evan, în mintea căruia persista gândul că era necesar ca cei cu care se văzuse aseară să se întâlnească din nou cu el cât mai curând. I se păruse extrem de important să termine cu problema aceasta, ca să se poată ocupa de cealaltă problemă. La gară, în timp ce Red se plimba cu locomotiva cu Cody Bone, îi telefonase lui Dade la hotelul St. Francis din San Francisco.

– Îmi faci o favoare? îl întrebase. Repede-te până aici diseară cu avionul. Dacă vrei, stai numai două ore, dar vino.

– Încerc, răspunsese Dade. E posibil să nu ajung decât târziu. O să fii treaz?

– O să fiu treaz.

– Încerc. Miezul nopții sau unu sau două, poate chiar la trei, dacă nu-i prea târziu pentru tine.

– La orice oră, Dade.

– Încerc.

Masa fu repede golită, puştii se jucau pe peluza din față, ceilalți şedeau la masă sau stăteau în picioare lângă ea cu pahare de băutură în mână.

Evan stătea cu Bart, care bea bere. Tatăl şi fiul se primeniseră şi-şi schimbaseră îmbrăcămintea: cămăşi albe deschise la guler, pantaloni albi, mocasini. Băiatul, ca şi Warren Walz, n-avea nimic de spus despre cele întâmplate aseară. El dorea informații despre Stanford.

– Când ajungi acolo, zise Evan, sună-mă. Te duc să-ți prezint oamenii pe care trebuie să-i cunoşti. Cât timp ai să mai stai la colegiul din Fresno?

– Încă un an, răspunse Bart, dar vreau să-mi fac de pe acum planuri. Nu sunt sigur că nu voi vrea în ultima clipă să mă duc la o universitate din Est. Cred că aş prefera, dacă n-ar fi Cody. Nu mă pot hotărî nici asupra profesiei, aşa că dacă merg pur şi simplu să învăț, mi se pare că o instituție din altă parte a țării ar fi mai potrivită.

– Foarte probabil, zise Evan. Cum ți se pare dreptul?

– Nu, nu cred, răspunse Bart. Urăsc disputele şi întreaga idee. Vreau să spun, se presupune că ideea este să ajungi la adevăr şi la.... mda, dreptate. Dar nu asta se întâmplă. Avocații sunt mândri să ascundă adevărul, să-l deformeze, să-l interzică. Presupun că ar putea apărea *cineva* care să fie un jurist adevărat, dar mă îndoiesc mult că ar ajunge foarte departe sau ar rezista foarte mult.

– Medicina?

– Nu pentru mine. N-aş putea suporta durerea altora fără s-o simt şi eu. Aş simți-o tot timpul. Nu mi-ar fi de prea mare folos.

– Dar profesoratul?

– Ei, asta da, *ar fi* ceva, dacă aş şti ce să predau. Dar nu ştiu. Se gândi un moment, după care zise: Cel mai mult mi-ar plăcea să călătoresc, dar asta nu-i o profesie. Şi apoi ai nevoie de bani şi unicul fel prin care poți face rost de bani este să munceşti.

– Nu te-ai gândit să pleci pe mare? Un voiaj în jurul lumii, de exemplu. Cunosc pe cineva la President Line care te-ar putea angaja ca marinar. Cred că asta ar însemna şi puțină instruire de specialitate, dar nu prea multă.

Văzu cum se luminează ochii băiatului.

– Am *visat* la ceva de felul ăsta toată viața, răspunse Bart. E ceea ce mi-ar plăcea *cu adevărat* să fac. Nu sunt obligat să mă duc la universitate. Mi-am făcut planuri în acest sens numai fiindcă nu văd altceva de făcut. Presupun că aş fi chiar plătit.

– De bună seamă.

– Şi aş avea timp de petrecut pe țărm în multe oraşe, nu?

– Nu sunt sigur, dar îmi imaginez că da.

– Atunci, vorbiți cu omul acela? zise băiatul. Sunt gata să plec. Sunt gata să urmez cursul necesar. N-aş vrea să servesc la masă sau altceva de felul ăsta. Aş vrea să lucrez pe nava propriu-zisă. Scoase un plic din buzunarul de la spate, extrase din el scrisoarea şi-i dădu plicul lui Evan. Iată numele şi adresa. Telefonul e Clovis 121, dar dacă-l uitați, vă conectează operatoarea. Chiar credeți că am vreo şansă? Este *exact* ceea ce aş dori să fac.

– Da, cred că ai o şansă, zise Evan. Vrei să discuți chestiunea cu tatăl tău?

– Nu, până nu aflu dacă pot merge, zise Bart. Motivul e că nu vreau să se îngrijoreze degeaba, în caz că nu-mi iese. Când va arăta ca şi cum *s-ar putea* să iasă, voi şti că pot să-i explic ca să nu se îngrijoreze. Adică atunci voi şti când plec şi când mă întorc. Când lucrurile sunt limpezi în privința asta, ei bine, atunci *sunt* limpezi şi nu prea mai ai de ce să te îngrijorezi. S-ar putea să ştiu chiar şi locurile pe care le voi vizita, locurile de unde i-aş scrie scrisori. Nu s-ar îngrijora dacă ar fi totul clar, dar, dacă n-ar fi, s-ar putea să se îngrijoreze în aşa hal încât aş începe să mă îngrijorez şi eu din cauza lui şi, dracu' s-o ia, asta-i o prostie. Cât ar *dura* o călătorie?

– Cam trei luni, cred. Fii pregătit pentru patru. Chiar cinci, poate.

– Ce-s cinci luni? zise băiatul. Ce-s şase? Ce-i un an? Ca să faci un lucru ca ăsta, adică. Vreau să merg. Ard de nerăbdare să plec. Nu neapărat în jurul lumii. Dar *să plec*. Am stat aici toată viața, adică aproape optsprezece ani. Nu-s chiar sătul şi obosit de asta, dar vreți să ştiți ceva? Aici n-am cunoscut nici o fată cu care să vreau să mă însor. Mi-au plăcut cele pe care le-am cunoscut, dar vreau să mai văd şi altele. Vreau să le văd în tot felul de țări diferite, să ştiu cum sunt ele. Probabil că mă voi întoarce acasă şi mă voi însura cu una de aici, dar, înainte de a o face, vreau să cunosc şi altele. Vreau să le fi văzut, vreau să ştiu ce fac şi de ce. Adică, nu vreau ca ceea ce fac să se întâmple fiindcă am fost acolo în momentul ăla şi aşa mai departe. Sunt sigur că înțelegeți ce spun.

– Înțeleg, confirmă Evan. O să-l sun pe omul meu acasă chiar mâine. Mâine-i duminică, aşa că dacă nu-i plecat în vacanță, va fi acasă. Te sun şi pe tine imediat după ce am discutat cu el.

– Voi sta acasă toată ziua, spuse băiatul. Sper să meargă.

– Şi eu sper, zise Evan. Să-ți mai aduc o bere.

La masă, deschizând o nouă cutie şi umplând paharul, Evan îl văzu pe Cody Bone vorbind cu Red. Red era departe de ceilalți, în picioare în fața lui Cody, care şedea cu spatele la masă, ținând în mână un pahar cu scotch şi gheață. Evan nu auzi prea mult, dar destul ca să ştie că fiul său îl descosea pe Cody cu privire la experiența proprie în domeniul furiei.

Lui Evan şi fiului lui Cody, Bart, li se alătură după o vreme Warren Walz, care, fără preambul, zise:

– Despre ce e vorba la urma urmei? Poți să-mi spui, Bart? Poți *tu*, Evan?

Fiul lui Cody râse, poate fiindcă îl entuziasmase ideea unei călătorii în jurul lumii. Mai râse şi fiindcă întrebarea era atât de ciudată. Cu siguranță nu mai auzise o astfel de întrebare din gura lui Warren Walz. Bart se întoarse spre Evan, ca pentru a-i delega acestuia responsabilitatea de a găsi un răspuns la întrebare.

– Ei bine, Warren, zise Evan. Cred că ştiu ce vrei să spui.

– Vreau să ştiu, zise Walz iute, *despre ce este vorba*, nu mai mult.

– Ştiu, zise Evan. Iar răspunsul este că *dumneata* ştii şi nimeni altul nu ştie.

– Ştiu? se miră Walz. Eu ştiu? Nu ştiam. Eram sigur că nu, dar, dacă mă gândesc bine, poate că da. Poate că am ştiut tot timpul. Poate că ştiu.

– Ei bine, dacă ştiți, zise Bart, spuneți-mi şi mie, căci eu cu siguranță nu ştiu.

– O, nu, răspunse Walz. Ştiu pentru *mine însumi*, iar tu va trebui să afli de unul singur.

– Bun, atunci spuneți-mi ce este asta pentru dumneavoastră, zise Bart.

– De ce aş face-o? întrebă Walz. Dacă ai avea douăzeci şi unu de ani, aş putea să-ți spun *puțin*, dar aşa cum stau lucrurile nu pot să-ți spun *nici un pic*.

Bart izbucni în râs. Walz începu şi el să râdă, dar nu se opri. Fanny veni şi se proțăpi în fața lui.

– De ce râzi? întrebă ea.

– Tu du-te de te joacă, îi spuse Walz fiicei sale cu prefăcută severitate, care poate nu era prefăcută, ci ceva ce voise de mult timp să facă.

– Of, zise Fanny. OK. Credeam că e un banc pe care mi-l poți spune şi mie.

Dispăru instantaneu, indiferentă.

– Fă trei fete şi te-ai încălțat cu încă trei neveste, îi spuse Walz lui Evan. Vrea să ştie de ce râd. Patru neveste sunt prea multe pentru un singur bărbat. Se uită la pahar ca şi cum nu l-ar fi văzut până atunci. Despre ce este vorba, totuşi? întrebă el din nou, brusc. Apoi, uitându-se la Evan, cu ochii înceţoşaţi, jignit şi ruşinat, zise: Nu mai pot bea nici o picătură. Cred că sunt beat. Înghiți tot lichidul din pahar şi zise: Pentru numele lui Dumnezeu, sper că nu vă supărați dacă mă îmbăt şi mai straşnic.

– Dacă o faceți, promit că vă duc pe dumneavoastră şi familia acasă, în siguranță, zise Bart.

– Ah, la dracu', zise Walz. Pot să-ți mai torn în pahar când îmi torn şi mie? îl întrebă el pe Evan.

Evan îi întinse paharul. Walz se duse către masă, ocazie cu care Bart observă că într-adevăr era beat criță.

– Nu l-am mai văzut niciodată în felul accesta, zise Bart. Vreau să spun, atât de simpatic. Întotdeauna e puțin cam rigid. Ştiți cum este într-un oraş ca ăsta. Şase, şapte familii se vizitează între ele din când în când. Ei bine, de fiecare dată când Warren şi May vin în vizită la Cody şi eu sunt de față, el este un pic... rigid. Cred că ați avut asupra lui o influență bună. Adică...

Brusc, îl cuprinse ruşinea din cauza a ceea ce spusese despre un om de două ori mai bătrân decât el, vorbind despre el ca şi cum ar fi fost un individ ciudat sau uşor inferior.

– Probabil că m-am pilit şi eu, zise el încet, cu timiditate. Un pahar de bere, cred, mă va reface. Sper că-i din cauză că-mi place foarte mult ideea asta cu voiajul.

Walz se întoarse cu băutura pentru Evan. Bart se îndepărtă ca să vorbească puțin cu Fay Walz, ca pentru a-i demonstra lui Evan că ştie perfect de bine când să-şi țină gura şi să dispară.

– Am ceva să-ți spun, anunță Walz, repede. Sper să nu te superi. Uite ce e. Ştiu că treci acum printr-o situație grea. Ştiu pentru că şi cu mine se petrece acelaşi lucru. Înțeleg toată situația asta. N-am vrut să vin. Am născocit scuza cu copiii care vor să plece în excursie. Ei bine, dacă e să fac ceva – şi

să nu crezi că nu ştiu cât par de ridicol –, nu-mi pot imagina ce-aş putea face. N-aş fi capabil să fac nimic pentru mine însumi, ce să mai vorbim despre altcineva. Vreau să spun că... Ei, dracu' s-o ia de treabă! Las-o baltă. Îmi pare rău că am deschis subiectul. Uite-o pe afurisita de mijlocie a mea cum stă în cap. Dacă decide că aşa vrea, poate sta şi o oră.

– E încântătoare, zise Evan.

– Sunt mort după ea, zise repede Walz. Cred că am să i-o spun.

Se duse la fata care stătea în cap, îşi aşează paharul pe peluză şi încercă să stea şi el în cap lângă ea. La prima încercare căzu în poziția inițială, în picioare. Mai încercă o dată imediat, reuşi pentru moment, apoi căzu pe spate cât era de lung. Însă o luă de la capăt, foarte serios în privința a ceea ce dorea să facă, dar tot mai obosit. Râzând, soția lui şi Swan se duseră să-l privească. Fetița, stând în continuare în cap, râdea la fiecare eşec al tatălui, iar apoi spuse:

– Nu poți, Papa. Eşti prea gras.

– Nu sunt gras, protestă Walz.

Toată lumea se strânsese acum în jurul lor, şi Evan îl văzu pe Red stând şi el în cap de cealaltă parte a lui Fanny. Dar Red nu reuşi să stea în cap decât cinci sau şase secunde. Walz mai încercă o dată, izbuti, şi Cody Bone aplaudă până când şi femeile începură să bată din palme. Apoi Walz căzu pe spate şi adormi.

– O, Doamne, zise May Walz. E beat.

Walz deschise ochii.

– Nu sunt beat, zise el, moale. Doar că vreau să stau întins aici şi să dorm. Nu-ți face griji din cauza mea, May.

Tot stând în cap, Fanny strigă:

– Cine nu poate sta în cap e un zevzec!

– Ce-a zis? îl întrebă Red pe Cody Bone. Ce-i aia „zevzec"?

– Orice ar fi, răspunse Cody, trebuie să fie ceea ce sunt eu, pentru că eu nici nu mă gândesc să încerc să stau în cap.

– Nu puteți s-o faceți? întrebă Red. Eu pot. M-ați văzut adineaori, nu-i aşa?

– Te-am văzut, sigur, răspunse Cody. Presupun că aş putea-o face şi eu dacă aş vrea, dar cred că prefer să fiu un zevzec.

– Atunci, asta prefer să fiu şi eu, zise Red.

Alergă roată până în fața lui Fanny, se aplecă aproape de capul ei şi zise:

– *Toți* suntem zevzeci în afară de tine, Fanny.

– Ştiu, zise Fanny.

Toată lumea se aşeză pe iarbă în jurul lui Fanny. După un moment, Walz se sculă ca să mai bea ceva şi toți îi erau profund recunoscători lui Fanny, care stătea în continuare în cap.

Era în casă, ca să mai ia o sticlă de scotch, când sună telefonul.

– Sunt la aeroport, zise Dade. Există vreo posibilitate să ne întâlnim aici? Îți spun de ce. Este un avion care se întoarce peste o oră şi jumătate şi trebuie neapărat să-l prind. A venit maşina mea?

– Nu, Dade.

– Poți închiria una?

– Sunt la noi Warren Walz cu familia, zise Evan, şi Cody Bone cu fiul său.

– N-ar putea Bart să-ți împrumute maşina lui?

– Cred că da. Vin cât pot de repede.

Luă sticla, o duse afară, la masă, o destupă, le turnă în pahare tuturor celor care beau scotch, după care zise:

– Un prieten de-al meu va fi la aeroport pentru o oră şi jumătate. E abia nouă şi jumătate. Oare pot împrumuta de la cineva o maşină să mă reped până acolo? Nu durează mult.

– Despre cine e vorba? întrebă Red.

Se proțăpise în fața tatălui său.

– De Milton Schweitzer, răspunse Evan. Îl mai ții minte, Red? Colegul meu de la Stanford.

– Luați maşina mea, zise Bart.

– Pot?

– Sigur.

– Nu durează mult, repetă Evan.

– Vreau să vin cu tine, zise Red. Părea aproape panicat. Dădu fuga la Swan. Vreau să merg cu tata, îi spuse. Mama, să nu-mi spui că n-am voie.

– Te poți duce, Red, o auzi el pe Swan spunând.

– Vreau să meg şi eu, spuse Eva, alergând spre Swan.

– Şi tu ai voie, Eva.

– Nu, scumpo, zise Evan. Tu rămâi acasă. Nu lipsesc mult.

– Nu, Papa! strigă fetița. Vreau să vin!

– Nu, draga mea.

– Papa! strigă fata când el se îndepărtă.

Bart îl însoți până la maşină.

– Durează puțin până te prinzi cum e cu rabla asta, zise el, dar sunt sigur că vă veți descurca uşor.

– Papa! Ia-mă! Ia-mă şi pe mine, o auzi pe Eva strigând când porni maşina.

– Poți s-o iei şi pe ea, dacă vrei, Evan, o auzi spunând pe Swan.

Fata stătea lângă Bart, cu ochii ridicați spre tatăl ei. Când automobilul se urni din loc, o podidiră lacrimile şi alergă după el.

– Ce vrea el? întrebă Red.

– Nu vrea decât să vorbească cu mine.

– De ce? întrebă Red. Despre ce să vorbească?

– La Stanford, suntem în acelaşi departament. Suntem prieteni vechi.

– Chiar *sunteți* prieteni, Papa?

– Sigur că suntem prieteni. Pari speriat. Ce te sperie?

– Nu ştiu, zise Red.

Şofă repede, întrebându-se de ce fiul său ținuse morțiş să-l însoțească, de ce părea atât de speriat. Conduse două mile în tăcere, dar când automobilul plonja în jos pe autostradă începu să recapituleze ultimele minute: minciuna lui absurdă, când răspunsese la întrebarea fiului său cu primul nume care-i venise în minte, Milton Schweitzer, care venise la Stranford ca să predea dramaturgia în semestrul de după cel în care Evan se dusese acolo ca să predea romanul. Aşa cum Evan nu avusese cu adevărat succes ca romancier, nici Schweitzer nu avusese deloc ca dramaturg. I se jucaseră două piese pe Broadway, ambele eşecuri, iar alte două nu ajunseseră mai departe de Boston sau Philadelphia. Era de-o seamă cu Evan, poate ceva mai în vârstă. Newyorkez prin naştere, studiase la Columbia.

Credea că nu era bine să nu-i spună ceva mai mult lui Red, dar nu îndrăznea s-o facă. Acum îi era cam frică de orice: de vehiculul din față, pe care era sigur că-l va putea depăşi la fel de lesne cum le depăşise pe toate pe drum, dar se temea nițel de el oricum. Mergea foarte încet, iar şoferul unui autoturism care înaintează încet este în stare de orice. Poate vira brusc la stânga, din fața unei maşini intrate cu viteză în depăşire. Cel dinaintea lui nu făcu însă aşa ceva şi îl depăşi repede. Văzu un bătrân cu soția lui rulând cam cu douăzeci şi cinci de mile pe oră, într-o maşină veche de vreo

douăzeci şi cinci de ani, foarte probabil mergând spre casă după o vizită la prieteni. Acum îi era puțin frică de maşina care venea spre el, dar când cele două vehicule ajunseră pe acelaşi aliniament, scoaseră sunetul scurt pe care îl scot două maşini mergând în direcții opuse când se întâlnesc, şi apoi singurul lucru de care mai trebuia să-i fie frică fu maşina lui Bart. Nu era nouă, se prea putea ca anvelopele să nu fie ceea ce ar fi trebuit. La şaptezeci de mile pe oră o explozie de cauciuc n-ar fi fost un lucru simplu de rezolvat.

Se temea puțin şi de faptul că Red simțise nevoia să vorbească despre Milton Schweitzer.

– Nu e vorba de Milton Schwaitzer, zise, în cele din urmă.

– Cum, Papa?

– Am zis de Milton Schweitzer pentru că nu vreau să ştie nimeni cu cine mă întâlnesc de fapt.

– Cu cine?

– Cu Dade. Frate-meu.

– Atunci de ce-ai zis Milton Schweitzer?

– N-am vrut să ştie nimeni că mă întâlnesc cu fratele meu.

– De ce? întrebă Red. De ce n-ai vrut să ştie nimeni? De ce conduci atât de repede?

Încetini la șaizeci, apoi la cincizeci, apoi la patruzeci şi în final la treizeci de mile. O făcu fiindcă *simțea* nevoia. Era prea încordat ca să conducă atât de repede. Şi în interiorul lui lucrurile se succedau prea rapid. Avea nevoie s-o ia cât de domol posibil.

– Red, zise Evan. Fii atent un minut, te rog. (Va înțelege când îi voi spune că e ceva despre care nu pot vorbi, sunt sigur că va înțelege.) Red, zise. (Nu, nu putea. Mai bine ar face rânduială în *propriile sale* idei. Mai bine ar face-o de dragul fiului său, mai bine ar face-o repede.) Red, reluă. Tatăl tău a cam tras la măsea. L-ai văzut pe Warren Walz încercând să stea în cap. A făcut-o fiindcă şi *el* a cam tras la măsea. Nu are nici o importanță. Totul este în regulă. Nu s-a întâmplat nimic. Doar că atunci când omul bea un pahar în plus, are impresia că-i ceva în neregulă cu toate cele. Dade se va bucura să te vadă.

– De ce ai zis *Milton Schweitzer*? insistă Red. De ce n-ai zis Dade?

– Dădusem de duşcă mai multe pahare, zise Evan, încercând să pară vesel. Nu e nimic. Nu mai eşti speriat, nu-i aşa?

– Nu înțeleg, zise Red. Îți *place* de Milton Schweitzer?

– Sigur că-mi place de Milton Schweitzer.

– Eu îl urăsc, zise Red.

– De ce? întrebă Evan. (N-are rost să joci teatru în fața lui Red. N-are rost să pretinzi că totul este în regulă. El ştie. Nu-l pot cruța.)

– Îți aminteşti când m-ai întrebat dacă-mi place de Warren Walz?

– Da, Red. A fost abia ieri.

– Şi m-ai mai întrebat *de ce* îmi place de Cody Bone?

– Da, Red.

– Iar eu ți-am spus că pur şi simplu îmi place de Cody Bone, nu ştiu de ce. Ei bine, acum îmi place şi de Warren Walz. Mi-a plăcut de el mai ales când s-a străduit să stea în cap. Dar nu-mi place de Milton Schweitzer. Îl urăsc. Aşteptă un moment, apoi continuă: Şi ştiu şi de ce.

– De ce, Red?

Nu se mai prefăcea voios. Vocea-i era joasă.

– Mama a promis că ne duce pe Eva şi pe mine la circ, zise Red. Ne-am pregătit. Apoi ea i-a telefonat lui Mabel şi ne-a dus Mabel. Noi nu voiam să mergem cu Mabel. N-am ştiut de ce s-a răzgândit Mama. Nu mi-a plăcut la circ cu Mabel.

Tăcu.

– Dar de ce să-l urăşti pe Milton Schweitzer din cauza *asta*? întrebă Evan.

– Păi, Papa, nu înțelegi? Când ne-am întors de la circ, el era în vizită la noi. Apoi, altă dată, Mama ne-a promis că ne duce la un picnic în campus. În locul acela unde am fost cândva la un picnic şi ne-am distrat grozav. Am făcut sendvişuri şi eram gata de plecare, dar ea a sunat-o iar pe Mabel şi Mabel ne-a dus la picnic.

– Când a fost asta?

– Când te-ai dus să faci bani pentru maşină, răspunse Red. Când *primim* maşina?

– Nu ştiu, zise Evan.

– Când am intrat în casă după picnic şi l-am văzut pe el, zise Red, nici nu m-am oprit. M-am dus de-a dreptul în curtea din spate, atât eram de supărat. Am spus numai: «De ce nu stai acasă la tine?» Apoi am ieşit în curtea din spate. Eva a rămas înăuntru, cu Mama şi cu el.

– De ce nu mi-ai spus până acum, Red?

– *De ce?* zise băiatul. Nu ştiu. Oi fi uitat. După asta, el n-a mai venit pe la noi. Ai fi vrut să-ți spun că am vorbit aşa cu el? Mi-a fost ruşine. N-am *vrut*

să fiu obraznic. Pur şi simplu nu m-am putut abține.

Evan intră în parcarea aeroportului şi opri motorul

– Unchiul Dade va fi foarte bucuros să te vadă, zise el.

Dade era obosit. Arăta atât de obosit, încât Red îşi întrebă tatăl: „Ăsta-i Dade?“ Se duseră la el, care, rezemat de un ghișeu, citea o carte. Dade închise cartea ca să-l privească pe băiat.

– Salut, Red, zise el. Arăți bine. Arăți bine, băiatule. Se întoarse către fratele lui. Ştii cu cine seamănă? Seamănă cu bătrânul. Cu bunicul tău, Red, Petrus Nazarenus. Arăți ca el. Dade îşi privi din nou fratele. Credeam că până şi asta e mai bine decât nimic. Dar trebuie să iau avionul înapoi peste o oră.

Dade îl examină din nou pe băiat şi de data asta zâmbi. Vorbea într-o limbă pe care Red ar fi dorit s-o vorbească şi el. Unicul cuvânt rostit de el pe care Red îl înțelese era „Hei“. Era prima vorbă din ceea ce spusese Dade, hei, aşa şi pe dincolo, într-o limbă necunoscută, cuvintele fiind vii, dure şi furioase, dar în acelaşi timp pline de umor.

Dade căută privirea fratelui său şi, foarte calm, mai adăugă câteva cuvinte în limba aceea. Red îşi auzi tatăl răspunzând în acelaşi grai.

Se duseră la o bancă, mai departe, şi se aşezară. Dade şedea aproape de Red şi îl luă pe după umeri. Tatăl lui Red şedea de cealaltă parte a lui Red.

Frații vorbiră în limba neînțeleasă de Red. Nici nu era nevoie s-o înțeleagă. El le înțelegea glasurile. Înțelegea că Dade era fratele lui Evan.

– Vorbeşte mai cu blândețe, zise Dade. Mai cu blândețe, de dragul fiului tău, care e şi tatăl meu.

– Vorbesc blând, zise Evan. Ce să fac, frate?

Dade i se adresă pe englezeşte lui Red:

– Tu eşti tatăl meu, Petrus Nazarenus. Răsuci capul băiatului înspre el şi-l sărută pe frunte. Dacă te plictiseşti, dacă vrei să faci puțină mişcare, dacă vrei să te uiți la oameni sau să ieşi afară şi să vezi avioanele, noi vom fi aici, ne găseşti şezând aici.

Red se întoarse şi se uită la tatăl său. Evan văzu că în ochi i se citea din nou panica.

– Nu vreau să merg, zise.

– *Speram* că n-ai să vrei, spuse Dade, dar nu ştiam sigur.

Vorbea iarăşi în limba aceea.

– Avem nevoie de o viață întreagă ca să înțelegem până şi cel mai simplu lucru, zise Dade. De două vieți ca să corectăm o mică eroare. Comitem zilnic câte o eroare şi nu corectăm nici una pe parcursul unei vieți. Ce faci tu, fratele meu? *Orice* ai face, tu *însuți* nu faci nimic. Fapta ta este gata făcută pentru tine. Orice faci e corect. Dacă urăşti, e corect. Dacă ucizi, e corect. Frate, dacă iubeşti, este corect. Dacă o iubeşti pe cea care te distruge, este corect. Ochii lui obosiți îi căutară pe ai fratelui. Frate, zise, fă ce trebuie, fă ce vrei, este corect.

– Dacă sunt soțul femeii altui bărbat... porni Evan să spună.

– Este corect, se repezi Dade să afirme, cu multă oboseală în voce.

– Dacă sunt tatăl copilului unui alt bărbat...

– E corect, zise Dade.

– Şi ce fac? întrebă Evan.

– Dormi? întrebă Dade. Asta e?

– Să dorm? întrebă Evan. Nu pot să dorm. Pentru mine n-a mai rămas somn.

– Mi-e dor de copiii mei, zise Dade. E corect să-ți fie dor. Vreau să-i văd. E corect să vreau să-i văd. Nu-i văd. E corect să nu-i văd.

– De ce, Dade?

– Este un joc, spuse Dade. A juca un joc este corect. Jocul este următorul: Ce e mai bine pentru mine? Să fiu mândru şi s-o pierd pe cea pe care o iubesc, sau să fiu un molâu fără mândrie şi s-o am duios pe cea pe care o iubesc? Ambele variante sunt corecte. Care e pentru mine? Să fiu mândru şi să pierd. Şi dacă ei mă iubesc, mă vor, dar nu pot ajunge la mine, ce va fi? Va fi să fiu mândru şi să nu-i las să ajungă la mine. Iar dacă ei vor pieri de dorul meu, ce va fi? Va fi să fiu mândru şi să aflu că ei au pierit. Aşa să fie? E ăsta un fel de a fi? Este, fratele meu.

– Eşti obosit, zise Evan. Eşti foarte obosit. Să nu te sui în aeroplanul ăla.

– E un joc, ripostă Dade. Stă acolo şi aşteaptă. E întotdeauna acolo. N-am nevoie de stimulente. Niciodată n-am avut nevoie de ele. De îmboldirea banilor, care vin şi se duc, n-am avut niciodată nevoie. Jocul aşteaptă să te excite, să te surprindă, să te răsplătească, să te umilească. Niciodată nu m-a excitat, surprins, răsplătit ori umilit pe mine. Mă înțelegi, frate?

– Nu, Dade.

– Atunci, să-ți spun, zise Dade. Uite. Îşi vârî mâna în buzunar, scoase de acolo un sul de bancnote şi i-l dădu fratelui. Red văzu ce se petrecea, ştia că era vorba de bani, dar nu înțelegea limbajul. Ăsta-i premiul, zise Dade. N-am dormit, pentru că rămân în joc până când ceilalți jucători abandonează. Jocul e prostesc şi premiul este o prostie, dar e corect. Tu ce faci? Du-te acasă, frate.

Răsuci iar capul băiatului spre el şi-şi mai apăsă o dată gura uscată pe fruntea lui Red.

– Red, zise. Nu-i straniu şi minunat ca fiul unui frate să fie chiar tatăl omului? Îi zâmbi băiatului, strângându-l mai tare de bărbie. Nu e straniu, Red? Nu-i straniu? Am fost un fiu sărac. Poate de aceea n-am fost niciodată tată. Tu ce crezi, Red? Spune-mi.

– Vreau să vorbesc limba aia, zise Red.

– Da, spuse Dade. Se uită peste capul băiatului la tatăl acestuia. Omul nu pusese banii la o parte. Dade observă asta şi spuse în engleză: Trebuie învățat.

– Cine să mă învețe? întrebă Red.

– Tatăl tău, zise Dade. Iarăşi i se adresă fratelui. Învață-l limba cu gânduri, nu cu cuvinte, zise el pe englezeşte. Un gând după altul. Până faci nouă ani, îi spuse băiatului, vei vorbi limba la fel de bine ca engleza, poate mai bine. Pune chestia aia în buzunar, îi spuse fratelui, apoi, în limba aceea: Mai am, ia-i şi întoarce-te acasă. Dacă vrei să omori pe cineva, găseşti în camera mea instrumentele necesare. De ce nu? E corect. Dacă vrei să ierți pe cineva, să înțelegi, să iubeşti, găseşti arme pentru asta în sufletul tău.

– Red? îi spuse Evan fiului său. Vrei să faci o plimbare pe afară şi să te uiți la avioane?

Băiatul îşi privi tatăl. Panica mai stăruia în ochii lui, dar după un moment dispăru şi Evan se convinse că Red semăna într-adevăr cu tatăl lui.

Alunecă jos de pe bancă – picioarele nu-i ajungeau până la podea –, apoi se duse agale la uşa mare de sticlă. O deschise împingând-o, ieşi afară pe trepte, coborî scările şi dispăru.

– Pentru Dumnezeu, Dade, se grăbi Evan să spună pe englezeşte. Îmi sfâşie inima. Mi-e milă de ea. Nu ştiu ce să fac, domnule. Jur pe Dumnezeu că mi-e teamă să n-o omor. Nu trebuie neapărat să te întorci, aşa-i? Rămâi. Ajută-mă. Nu te duce înapoi, Dade.

– Ajutor nu există, zise Dade. Dacă trebuie să ucizi, ți-am spus unde sunt armele. Oricum, le vei găsi curând. Deşi ți-ar ajunge numai mâinile. Niciodată nu suntem neînarmați. Nimeni nu e. Dar nici nu putem să ne apărăm. Ajutor nu există. Ne-a ajutat Petrus? L-am ajutat noi pe Petrus? Nimeni nu te ajută. Dar nimeni nu te împiedică. Brusc, scoase din buzunar un dolar de argint. Să dăm cu banul, zise. A fi înțelegător sau a fi mândru. La asta se rezumă totul. Zi!

Aruncă sus moneda, spunând din nou în timp ce ea se învârtea în aer:

– Zi!

– Cap! zise Evan.

Dolarul greu căzu pe podeaua de marmură, sări, se învârti pe cant, pierdu din avânt şi rămase lat. Pajură.

– Fii milos, zise Dade. De ce nu, băiete? De ce nu? *Tu* ai tras la sorți. Fii bun. Fii bun cu toată lumea. Fii bun cu tine însuți.

– Moale, aşa-i, Dade?

– De ce nu? zise Dade. Sau *şi* moale. Fii bun. E corect să fii bun.

– A fost cât pe-aci s-o omor azi după-amiază, zise Evan. Red a intervenit şi m-a oprit.

– Fii bun cu Red, zise Dade. Fii bun cu mama lui Red. Băieții îşi iubesc mamele.

– Pentru Dumnezeu, Dade, nu înțelegi ce s-a întâmplat?

– Înțeleg, zise Dade.

– Ba nu, nu înțelegi, zise Evan. Stăteam de vorbă. Mă gândeam la cine ne-ar putea ajuta. Un doctor. S-o ajute *pe ea*. Să-l ajute pe Red. Pe Eva. Pe mine. Pe ceilalți copii pe care credeam că o să-i avem. Am întrebat-o dacă-l iubeşte. Mi-a spus că nu ştie. Aş fi omorât-o dacă nu m-ar fi oprit Red. Am *vrut* să fiu milos. Am vrut să iert – am vrut să fiu moale, Dade. Am vrut să ascund fapta şi am dorit să cred că aş *putea-o* uita, că şi ea ar putea-o uita, iar Red şi Eva să nu ştie nimic. Am întrebat-o. Am crezut că poate e un accident, un fel de boală. Am întrebat-o. Eram sigur că ea va şti cât de mult urăşte accidentul, urăşte boala. Dade, mi-a spus că nu ştie. Rămâi aici şi ajută-mă. Stai la hotel, în Fresno. *Trebuie* să mă ajuți, Dade.

– Vin înapoi cu avionul de-ndată ce pot, zise Dade. Voi încerca să te ajut. Poate vin mâine dimineață. Poate mâine seară.

– Eşti sigur că ai să câştigi?

– Sunt sigur.

– Câți bani mi-ai dat?

– Nu ştiu. Numără-i tu.

– O să-i păstrez pentru tine.

– Nu, zise Dade. Nu-mi mai trebuie şi vreau să fie ai tăi. Şi tu eşti în joc, la fel ca toată lumea. Se ridică în picioare. Îmi lipseşte băiatul. Vreau să ies şi să stau cu el până vine momentul să mă întorc. Evan se ridică şi el. Ceea ce-ai vorbit cu ea... spuse Dade. Mai vorbeşte puțin. Uneori gura se mişcă de una singură. E posibil ca răspunsul ei să nu însemne nimic. Vorbiți mai mult despre *asta*. Aici te pot ajuta.

Ieşiră pe trepte şi Dade îl văzu pe Red stând singur.

– Iată-l, zise Dade, şi *n-a* plâns. Te-ai gândit că *s-ar putea* să plângă, nu?

– Da, m-am gândit.

– De ce?

– Seamănă cu Petrus Nazarenus şi l-am văzut pe Petrus plângând.

– Când? întrebă Dade. Când l-ai văzut pe tata plângând?

– Ultima dată când erai plecat, răspunse Evan. A plâns de *mai multe* ori. Credea că n-o să te mai vadă niciodată. Red a crezut că n-o să mă mai vadă pe mine niciodată.

– Ar fi trebuit să mă întorc, zise Dade. Ştiam că e bătrân, dar mi-am spus că mai poate aştepta puțin.

Când ajunseră la băiat, Red nu se întoarse spre ei.

– Red? zise Evan.

– Da, Papa, răspunse băiatul, dar tot nu se întoarse.

Dade Nazarenus se întoarse către fratele său. Ochii lui duri erau acum mai duri decât oricând, dar plini de nelinişte.

– Fii bun, îi spuse, în limba lor. Fii bun cu el.

Întinse mâna spre fruntea băiatului. Degetele lui îi acoperiră ochii, nasul şi gura. Şterseră umezeala de pe piele.

– E corect, zise băiatul în limba aceea, dar tot nu se întoarse. Ce înseamnă asta, Dade? Ai spus-o de multe ori.

– Înseamnă *este corect*, zise Dade. *Este* corect. Mai zi o dată.

Băiatul spuse din nou cuvintele în limba aceea, apoi în engleză.

– E corect? Asta înseamnă?

– Da, zise Dade. Acum, ai priceput *asta*. O spui perfect. Tatăl tău te va învăța să spui şi alte lucruri.

Băiatul se întoarse spre tatăl lui.

– O să mă înveți, Papa?
– Da, Red, zise Evan. Te învăț.
– Vreau să vorbesc şi eu cum vorbiți tu şi Dade, zise Red.
– Tatăl tău te va învăța, spuse Dade.
– S-ar putea să ia mult timp, îi spuse Red tatălui său.
– Ştiu, zise Evan.
– O faci?
– Da, Red.

Începură să meargă, cu băiatul între ei. Pe neaşteptate, Dade îl ridică în brațe pe puşti, râzând, şi-l strânse tare la piept, până când băiatul începu şi el să râdă. Dade spuse cuvintele, Red le repetă şi la urmă Evan Nazarenus le rosti şi el.

– E corect, ziseră toți trei, pe limba lor.

Pe drumul de întoarcere la Clovis, băiatul zise:

– Mirosul de pietre din casă e de la Dade. N-am fost sigur până când tu şi Dade n-ați venit afară, unde stăteam eu. Crezusem că ar putea fi de la duşumeaua de marmură dinăuntru, dar persista când el a ieşit afară. Dade miroase a piatră. Eva miroase a fân şi miere şi alte câteva lucruri, numai că eu nu ştiu ce sunt. Flora Walz miroase a apă rece şi frunze verzi.

– Îți *place* de Flora? întrebă Evan.

– Păi, chiar îmi place de *ea*, răspunse Red. Îmi plac şi Fay şi Fanny, dar *mai mult* îmi place de Flora.

– De ce?

Evan dorea să ştie. De ce o plăcea fiul lui pe Flora? De ce-i plăcuse lui de Swan? De ce crezuse că dintre toate femeile lumii Swan era femeia lui, de la care va avea fii şi fiice, împreună cu care se va împăca decent cu lipsa de sens a vieții? De ce *încă* îi mai plăcea de Swan?

– Îmi place de ea, completă Red, pentru că mă face să mă simt bine.

– Cum? întrebă bărbatul. Cum te face să te simți bine?

Cum îi dăduse Swan *lui* senzația de bine? Cum îl făcuse să se simtă amuzat şi bucuros că era implicat într-o experiență absurdă şi dureroasă? Cum reuşise?

– Ei bine, Papa, zise Red. *Ei* îi place de mine, iar asta mă face să mă simt bine. Adică, mă simt bine ştiind că unei fete ca Flora îi place de mine. Până

acum n-am cunoscut o fată ca Flora.

– E altfel?

– E altfel decât orice fată am cunoscut.

– În ce sens este altfel?

– Păi, e frumoasă, nu?

– Da, este.

– Multe fete *nu sunt*, zise Red. Şi apoi felul cum vorbeşte mă face să râd. Adică felul cum îşi mişcă buzele, timbrul vocii sale. Apoi, ceea ce spune ea e foarte deosebit de ce spun alte fete.

– Dar ce anume zice?

– O, diverse lucruri, spuse Red. Am uitat ce, dar le spune ca şi cum le-ar *înțelege*. Dar este deosebită mai ales fiindcă îi place de mine.

– Eşti sigur?

– Păi, nu sunt *sigur*, zise Red, dar *cred* că îi place de mine.

El fusese vreodată sigur că Swan îl iubeşte? Nu era doar o teorie? Nu cumva simțise că îl iubeşte fiindcă era încredințat că el o iubeşte pe ea, nici unul dintre ei nefiind de fapt sigur de dragostea celuilalt, fiecare ghicind sau lucrând la probabilitatea ca teoria să fie valabilă? Nu cumva ajunsese să creadă că ea îl iubea fiindcă reuşiseră să comunice în mod plăcut, să se uite unul la celălalt şi să observe dorințe identice? Dar aceste dorințe identice nu ar fi putut încolți în amândoi din relațiile cu alții? Fireşte că ar fi putut. Atunci, oare ce anume stabilise în mod mai cert că se iubeau? Oare nu credința lor că era un lucru ce merita să fie prelungit la nesfârşit, pentru totdeauna, cu fii şi fiice rezultând de aici, aşa cum apăruseră Red şi Eva? Nu *ăsta* era lucrul care le făcuse iubirea – făcuse *ceva* – să pară certă şi plină de sens?

– N-ai fi nefericit dacă Flora nu te-ar iubi *cu adevărat*? întrebă bărbatul. Sau dacă nu i-ar plăcea de tine mai mult decât de oricare băiat întâlnit din întâmplare? Te-ar face asta nefericit?

– Cine să fie celălalt băiat? întrebă Red.

Bărbatul râse, chiar hohoti, pentru că întrebarea era de tipul celor pe care le-ar fi putut pune el însuşi, la patruzeci şi patru de ani.

– Nu ştiu, răspunse el. *Orice* băiat, oricare alt băiat. Dacă nu te-ar plăcea mai mult decât i-ar plăcea oricare alt băiat, ai fi nefericit?

– Păi, nu mi-ar cădea bine, recunoscu Red. Îi place de altul? Ştii cumva, Papa?

– Nu, nu ştiu, răspunse bărbatul. Mă întrebam doar dacă ai fi nefericit, atâta tot.

– Păi, aş fi, zise Red. Dacă e favorita mea – şi *este* – vreau să-i fiu eu favoritul. Nu vreau ca ea să fie favorita mea şi să aibă un alt favorit al ei.

– Să presupunem că *eşti* favoritul ei, zise bărbatul, dar totuşi îi plac şi alți băieți?

– Cum ar putea face aşa ceva?

– Nu ştiu, dar să presupunem că se întâmplă. Să presupunem că e adevărat.

– Nu mi-aş dori o favorită ca asta.

– Nu, poate că nu, dar presupunând că ar fi *totuşi* favorita ta, deşi ai şti că-i plac şi alți băieți – te-ar face asta nefericit?

– *Foarte* nefericit, răspunse Red, pentru că vreau ca favorita mea să mă placă aşa cum o plac şi eu pe ea.

– De ce vrei asta, Red?

– Nu ştiu, zise Red. Dar vreau. Înainte de întoarcerea la Palo Alto, am să-i declar că e favorita mea şi am s-o întreb dacă şi eu sunt favoritul ei. Dacă da, atunci când venim din nou în vizită la Dade o să mă duc singur la ea acasă să o văd, pentru că ea *este* favorita mea.

– Singur?

– Da, întări Red. Tăcu o clipă, apoi spuse: Ea zice că tatăl ei o urăşte pe mamă-sa. Că mamă-sa îl urăşte pe tată-său. De ce se urăsc unul pe celălalt? Doar sunt tatăl şi mama Florei. Cum se pot urî?

– Ei bine, zise bărbatul, poate că fata se înşală. Poate se ceartă – soții se mai ceartă între ei – tații se ceartă cu mamele – chiar şi un băiat şi o fată se ceartă, iar când o fac presupun că urăsc *ceva* la celălalt, ceea ce nu înseamnă că nu continuă să se şi iubească. Nu înseamnă că nu iubesc la celălalt mult mai multe lucruri decât urăsc.

– Nu-mi place să urăsc, zise Red.

– Tu de ce crezi?

– Nu-mi place! Aici este o problemă. De ce se urăsc oamenii?

– Nu ştiu, răspunse bărbatul. Nu ştiu de ce se urăsc. Tu de ce crezi?

– Cred că din cauză că sunt speriați, zise băiatul. Nu ştiu ce-i sperie, dar sunt speriați de ceva. Mie îmi era frică de Milton Schweitzer. Nu ştiu de ce.

– Oamenii te sperie, într-adevăr, recunoscu bărbatul. *Unii* oameni te sperie.

Se uită la ceas când maşina trase pe dreapta şi se opri în locul unde fusese înainte. Lipsise aproximativ două ore şi era aproape unsprezece şi jumătate. Totul părea cam la fel, doar că May Walz o ținea pe Flora în brațe, probabil adormită. Red se duse ață la fată şi o privi. Ea deschise ochii, se ridică în capul oaselor, apoi coborî din poala mamei.

Evan Nazarenus salută repede pe toată lumea, reumplu paharele celor care doreau sau aveau poftă de băutură, îşi turnă şi lui ceva de băut şi intră în casă. O găsi pe Eva dormind în vârful patului. Se aşeză pe pat lângă ea, bând, fiindcă avea mare nevoie de o băutură.

– N-am vrut să te fac să plângi, îi spuse el fetei adormite.

Când se răsuci, o văzu pe Swan stând în prag.

– Pleacă musafirii, zise ea.

– Ies imediat.

Ieşi şi-i văzu pe Red şi pe Flora împreună, stând de vorbă.

– Nu, le spuse el lui Warren Walz, May, Cody Bone şi Bart. Nu puteți pleca acum. E prea devreme. Vă rog să nu plecați.

– Copiii sunt obosiți, zise Walz.

El era acum treaz, iar soția lui potolită.

– Ne-am simțit minunat, zise May. Îmi pare foarte bine că ne-ați invitat. Swan şi cu mine am avut o discuție interesantă. Vă rog să veniți şi la noi înainte de a pleca acasă, dar L-aş ruga pe Domnul să nu mai plecați *niciodată* de aici. Haideți la Clovis să trăiți într-o vie.

– Chiar aşa, întări Cody Bone. Veniți să rămâneți, ca să-l pot supraveghea pe Red. Nu este cel mai rău loc din lume. Unde mai puteți vedea o seară ca asta? Priviți stelele. Nu oriunde vezi un cer ca ăsta.

După cinci minute plecaseră cu toții. Locul era acum tăcut, părăsit şi mort.

Red se aşeză pe treptele verandei, cu bărbia rezemată în palmă. Swan aşeza lucrurile pe o tavă, ca să le ducă în casă şi să le pună la loc.

– S-au simțit bine, zise ea. Nu se adresa cuiva anume. E o fată grozav de dăguță, urmă Swan. Foarte inteligentă şi manierată.

– Cine? întrebă Red.

– May Walz, spuse Swan.

Evan Nazarenus se duse la masă, mai puse câteva lucruri pe tavă, o ridică şi intră în casă cu ea.

Femeia se apucă de treabă în bucătărie, ținând paharele sub robinetul de apă fierbinte.

– Când termini aici, îi zise bărbatul, aş vrea să stăm de vorbă.

Vorbea încet, de la celălalt capăt al salonului, aplecat peste pian, dar ştia că ea îl auzea.

Ea ieşi din bucătărie în sufragerie.

– Curgea apa, zise.

– Spuneam că atunci când termini acolo aş dori să stăm de vorbă.

– Mi-e frică să vorbesc cu tine, spuse ea. Nu ştiu ce eşti în stare să faci.

– Şi mie mi-e frică să vorbesc cu tine, zise el, dar cred că e mai bine s-o facem, totuşi.

– În regulă.

Ea se întoarse în bucătărie.

El se aşeză la pian. După un moment, atinse o clapă şi auzi o notă înaltă. O atinse din nou şi mai auzi o dată nota. Îşi odihni capul pe braț, închizând ochii, picând instantaneu într-un somn fără vise.

Se trezi brusc, ştiind că ea era aproape şi aştepta. Se duse în hol, unde nu putea fi văzut, şi de acolo zise:

– Dacă ai în suflet puțină compasiune pentru tine însăți, află că în mine există destulă compasiune pentru mine însumi şi pentru tine. Să ştii asta şi să mă laşi să-mi ajut fiul şi fiica, să mă laşi să te ajut pe tine, oricine ai fi, soția mea, mama copiilor mei, sau o străină, oricine preferi să fii. Să ştii asta şi să-mi permiți să nu ne distrug, oricine am fi noi. Să ştii că în sufletul meu există compasiune şi nimic altceva pentru fiecare dintre noi, oricine suntem. Să ştii că nici nu mă gândeam că suntem atât de înstrăinați, atât de profund necunoscuți unul celuilalt.

Intră din hol şi pentru întâia oară în ziua aceea o privi.

– Ce intenționezi să faci, Swan?

– Nu ştiu, Evan.

– După amiază, zise el, auzind aceste cuvinte, m-am supărat pe tine, dar n-o mai fac, pentru că nu te *cunosc*. Dacă nu pot iubi un om pe care nu-l cunosc, nu-l pot nici urî. Dacă ai ceva de spus, spune-o aşa cum un străin i-ar spune-o altui străin.

– Nu ştiu, Evan, răspunse ea. Uneori mă gândesc că trebuie să aplez la ajutorul unui doctor, oricât de brutal ar fi. Dar uneori îmi spun că nu e cazul. Nu ştiu.

– Vreau să te ajut.

– Nu pot gândi, zise ea. Nu e al nostru. Nu e al tău şi al meu. Dar aşa să fie? E atât de *sigur* că e aşa, atât de sigur că nu e al nostru?

– Acum nimic nu e al nostru, Swan.

– Eu trăiesc simplu, zise ea. Ba chiar prosteşte. Trăiesc în trupul meu. Nu mă pot gândi. Nu ştiu, Evan. Când ai plecat cu Red şi Eva a vrut să meargă şi ea, am crezut că o vei lua şi pe *ea* şi nu te vei întoarce. Am crezut că asta intenționai să faci şi m-am simțit *uşurată*. Am crezut că voi pleca în lume singură, că nu voi mai avea nimic şi pe nimeni, în afară de mine însămi, şi m-am simțit uşurată, Evan, am fost bucuroasă. Dar ai refuzat-o pe Eva, care a plâns cum n-am auzit-o plângând vreodată, şi m-am înspăimântat. Mi-e frică de iubire. Mă tem de iubire mai mult decât de ură. Mi-e mai frică de milă decât de dispreț.

– Ce ai de gând să faci, Swan?

– Sunt femeie. Nu ştiu. Voi fi păcălită de un iubit că mă scapă de frică, ori voi fi distrusă de unul care mă urăşte. Nu ştiu ce vreau să fac, Evan. *Tu* ce vrei să faci?

– Să dorm, zise el.

Se duse în camera lui şi se aşeză pe pat. Femeia îl urmă.

– Trebuie să fiu sau iubită, sau urâtă, zise ea.

El se întoarse spre ea, uimit.

– Cred că eşti nebună, zise.

– Eşti obosit? întrebă ea.

– Swan, spuse el. Nu vreau să-ți fac rău. Nu vreau să țip. Eşti la ananghie. *Toți* suntem la ananghie.

– Chiar *atât* de obosit eşti?

– Nu te poți comporta brutal cu Red şi Eva, zise el. Nu mă poți forța pe *mine* să fiu brutal cu ei. Nu ne lăsăm târâți în chestia asta, mă auzi?

Ea se agăță brusc de el, suspinând şi oftând.

– Ajută-mă, şopti.

– Tocmai *asta* fac.

O luă în brațe şi o puse jos pe pat. Ea îl apucă de mână.

– Încetează, şuieră el.

Se răsuci pe călcâie ca să se întoarcă în salon, departe de ea.

– Nu mă părăsi, zise ea. Te rog să nu mă părăseşti. Cel puțin nu mă părăsi, Evan.

– Nu te părăsesc.

– *Niciodată* să nu mă părăseşti. Niciodată să nu mă laşi singură, nici o clipă. Să nu mă mai laşi singură, Evan.

– Du-te la culcare, bine?

– N-ai să mă părăseşti?

– Nu.

Rămase în picioare în salon, încercând să gândească.

Păsările cântătoare o treziră pe fetiță.

Eva Nazarenus, ciripeau ele. Aşa-i spusese tata. Tata n-o luase şi pe ea, îl luase doar pe Red, iar ea plânsese. Era supărată pe tatăl ei. Dacă-l putuse lua pe Red, de ce n-o putuse lua şi pe Eva? Ea dorise să plece, fusese sigură că o va lua, dar n-o luase. Pur şi simplu n-o luase. Plecase cu Red, dar nu cu ea. O lăsase acolo, în picioare. Era foarte supărată pe el. Nu se purtase frumos. Întotdeaua contase pe el că va fi drăguț. Era singura persoană pe care se putuse bizui de fiecare dată. Şi mama putea fi drăguță, dar numai când voia *ea*, nu când voia Eva să fie. Uneori când mama dorea să fie drăguță *nu era* plăcut pentru Eva, dar după o vreme *era* plăcut. Îi lua ceva timp să se obişnuiască, deci, ca mama să fie drăguță atunci când voia ea, nepăsându-i de ce dorea Eva. Mama era *teribil* de drăguță. Însă putea fi şi foarte rea. Uneori vocea i se înăsprea atât de tare încât Eva se speria. Uneori ochii îi deveneau atât de tăioşi încât Eva nu îndrăznea să-i privească. În clipa următoare, însă, mama era iar drăguță. Era cea mai bună mamă pe care o puteai avea, mai bună decât a Florei, şi era splendid că din toate mamele disponibile de pe glob Eva Nazarenus o avea pe cea mai bună, atât de drăguță încât, pe lângă că era cea mai bună, mama ei era *propria* ei mamă, proprietatea Evei. Îi era milă de toți cei care nu aveau mame personale. Probabil că se simțeau foarte singuri având mame care nu erau ale lor. Eva avea şi un tată propriu. Unele fete care aveau mame proprii nu aveau şi tați proprii. Ea avea de amândoi. Avea şi un frățior propriu. Iar acum, aici în casa lui Dade, într-un dormitor numai al ei, avea şi păsările proprii. Ele îi ciripeau numele în fiecare dimineață, aşa cum îl spuneau acum.

Ascultând păsărelele, Eva se dădu jos din pat şi se duse la fereastră, să vadă care dintre ele îi spunea mai clar numele. Văzu nu una, ci cinci

zburătoare în liliacul din dreptul ferestrei. Se distrau de minune dimineața, sărind de pe o ramură pe alta, urmărindu-se reciproc, cântând, luându-şi zborul, venind înapoi şi făcând o zarvă teribilă.

Dar o plictisiră curând şi se simți extrem de tristă. De ce n-o luase tăticul cu el? De ce nu fusese drăguț când ea fusese sigură că *va fi*, când ea îşi dorise foarte mult ca el să fie drăguț? De ce o respinsese, abandonase, lăsase singură, plângând de ruşine?

Se întreba dacă Red se trezise. Era înfiorător de devreme. Îşi dădea seama. Întotdeauna se trezea prima. Oare de ce? Totuşi, poate că şi Red se sculase.

Intră în camera lui Red şi-l găsi cu ochii deschişi.

– Du-te înapoi în pat, zise el.

– Hai să ne îmbrăcăm, să ieşim şi să mâncăm smochine.

– E prea devreme. Du-te în pat.

– S-a *luminat*, insistă Eva. Hai să stăm lângă pompa de apă şi să vorbim.

– Nu, zise Red. Las-o pe Mama să doarmă. Lasă-l pe Papa să doarmă. O să facem zgomot şi-i trezim.

– Cum?

– Îmbrăcându-ne, umblând şi vorbind. Du-te înapoi în pat.

– Hai să ieşim pe peluza din față şi să stăm în cap.

– Nu. E prea devreme. Lasă-i să doarmă. Du-te înapoi în pat şi mai dormi puțin. Când te trezeşti, vii înapoi şi ne îmbrăcăm.

– Mergem să mâncăm smochine, ori să stăm în cap?

– Să mâncăm smochine. E prea devreme să stăm în cap.

– Da, recunoscu Eva. E prea devreme.

– Bine. Nu te duci în camera ta?

– De ce Papa te-a luat pe tine şi pe mine nu?

– Tu eşti fetiță, zise Red.

– Ba sunt băiat, protestă Eva.

– Eşti fată, nu se lăsă Red.

– Sunt fată, zise Eva, dar sunt şi băiat. Sunt mai bună decât un băiat. Mai bună decât oricine.

– Nu mai bună decât *mine*, zise Red.

– *Ba da*, zise Eva.

– Nu spune aşa ceva, zise Red.

– *Ba da*, repetă Eva.

– Ei bine, zise Red, întoarce-te în pat şi mai dormi. Când te trezeşti, vino înapoi şi ne îmbrăcăm, dar să nu faci zgomot. Să-i lăsăm să doarmă.

Fata plecă. Lui Red îi veni în minte expresia pe care o învățase în limba aia: *E corect*. Era bucuros că şi-o amintise, că era în stare s-o rostească, bucuros de limba aia pe care o va învăța de la tatăl său. Va trece mult timp până va învăța astfel o limbă întreagă, ca să o poată vorbi aşa cum o vorbeau Dade şi tatăl său. Îşi aminti sunetele limbii, cum le pronunțaseră ei, vorbind unul cu celălalt. Îi plăceau sunetele şi ar fi vrut să ştie ce însemnau. Ar fi dorit ca tatăl lui să fie bine acum. Ar fi dorit ca mama lui să fie bine acum.

Sora lui îi aruncă o privire de după uşa deschisă.

– Eva! îi zise. Du-te înapoi la culcare.

– M-am dus, răspunse Eva. M-am dus înapoi, m-am urcat în pat şi am dormit. Nu mai este devreme. Acum e târziu.

– *N-ai* dormit.

– Ba da, am dormit.

– *Ştii* bine că n-ai dormit.

– *Am* dormit.

– De ce minți?

– Nu mint. Spun adevărul. Chiar *am* dormit.

– Asta-i o minciună, Eva.

– Nu este. Pe cuvânt că *am* dormit. Hai să ne îmbrăcăm.

– Nu, zise Red. Îi lăsăm să doarmă. Du-te înapoi şi mai aşteaptă puțin şi apoi ne îmbrăcăm.

– Nu mă pot duce înapoi.

– De ce?

– Este un om acolo înăuntru.

– Nu este.

– Ba da, este.

– Nu este, Eva. Altă minciună de-a ta.

– E *mort*, zise Eva.

– Cine e? întrebă Red, căci era greu de spus când fata mințea. Tot ce spunea ea *suna* adevărat.

– Nu ştiu, dar e mort.

– Mă minți, nu-i aşa, Eva?

– Ba nu, e adevărat.

El o examină atent, încercând să afle dacă spunea într-adevăr adevărul.

– Mi-e frică, zise ea.

Şi lui Red îi era frică. Se dădu jos din pat. Merse pe coridor până la camera Evei, cu soră-sa pe urmele lui, mişcându-se amândoi încet, fără chef, ca şi cum s-ar fi îndreptat spre cel mai mare pericol dintre toate. Red era *foarte* speriat. Acum, Eva nu mai era chiar sigură că în camera ei *nu* se afla într-adevăr un om mort. Ajuns în faţa uşii, Red se năpusti înăuntru, pe jumătate orbit de teroare. Când ochii îşi recăpătară pe deplin vederea, văzu că în cameră nu era absolut nimeni.

– S-a dus, zise Eva.

– Unde *era*?

– Uite aici, spuse Eva. Îşi puse degetul în centrul unei fructiere goale.

– Mereu torni minciuni, zise Red. Acum îmbracă-te.

– Trebuie să-mi ajuți să mă încalț.

– Bine.

Se întoarse în camera lui şi se îmbrăcă în mai puțin de două minute. O găsi şi pe Eva aproape îmbrăcată. O ajută să-şi pună pantofii. Ieşiră mai întâi în salon şi apoi, furişat, afară din casă, prin uşa principală. Ocoliră casa până la curtea din spate, la smochin. Red găsi o poamă coaptă pe o ramură de spate şi i-o dădu Evei, care o decoji pe jumătate şi o mâncă. Apoi Red se urcă în pom şi găsi o mulțime de fructe, mâncă o smochină şi-i aruncă una Evei.

O jumătate de oră discutară despre minciuni şi oameni morți, până se săturară de smochine.

Red coborî din pom şi merse cu Eva până la locul unde o găsise şezând pe Flora Walz. Petrecură şi acolo o jumătate de ceas. Se întoarseră în casă, dar mama şi tata încă dormeau. Casa era tot tăcută.

– Hai să-i trezim, sugeră Eva.

– Ba nu, zise Red. Îi lăsăm să doarmă.

– E târziu, Red. E *groaznic* de târziu.

– Nu, nu este. Lasă-i să doarmă.

Stătură lângă pompă şi povestiră, după care, deoarece părinții tot nu se trezeau, Red o duse să vadă pomii cu rodii şi măslinii.

– Suntem singuri în toată lumea asta mare, zise Eva. Numai tu şi cu mine, Red.

– Ba nu, nu suntem.

– Ba da, suntem. Absolut singuri. Fără mamă şi tată. Doar un frate şi o soră, singuri-singurei în lumea mare. Îi omori dacă vin să mă ia?

– Pe cine?

– Pe cei care vin să ne prindă.

– Adică, cine?

– Nu ştiu. Îi omori?

– Da, zise Red.

Fata se gândi la cei care vin să te prindă şi cum frățiorul ei avea să-i ucidă unul câte unul şi apoi dădu cu ochii de rodii.

– Atunci vreau una din alea, zise ea.

– Nu sunt coapte, zise Red.

– Oricum, vreau una.

Red execută un salt să apuce ramura cea mai de jos, prinse câteva frunze care se rupseră de pe ramură, ramura sări înapoi, legănându-se, rodiile săltară în sus şi în jos dar nici una nu se desprinse. Red mai făcu un salt, prinse o rămurică şi trase de creanga cea mare, apropiind-o îndestul ca să ridice mâna cealaltă şi să rupă o rodie pentru ea. O luă pe cea mai mare, dădu drumul ramurii şi puse fructul în mâna Evei. Fata îl examină cu atenție.

– Am s-o păstrez o veşnicie, declară ea.

– La ce bun?

– Ca să-mi amintească de tine când vei fi mort.

– Dar tu ce-mi dai ca să-mi amintească de tine când vei fi moartă? întrebă Red.

– Îți dau orice, răspunse Eva. Tu eşti frățiorul meu.

– Ba sunt fratele tău mai mare.

– Fratele meu mai mare. Îți dau orice.

– Când?

– Când am ce, zise Eva.

Se întorseră agale înapoi acasă, continuând să vorbească despre iubire şi moarte, sperând că tatăl şi mama vor fi treji când ajung, pentru că fiecăruia îi era dor de ei şi voia să-i vadă, să-i audă şi să-i miroasă încă o dată, poate chiar să le dea o mână de ajutor cu iubirea şi cu moartea.

El dormea, aşa că ea, vorbind de una singură, putea vorbi cu el, căci ea însăşi era mai mult adormită decât trează, cu trupul umflat, insensibil şi inert, cu vocea o şoaptă înceată, somnoroasă, somnul însuşi venind şi emanând din corpul ei.

– Evan? zise ea. Nu ştiu ce s-a întâmplat, dar de fapt, ştiu. Ştiu ce s-a întâmplat. N-am vrut să se întâmple, dar am vrut. Eu *am făcut* să se întâmple. Eu am fost cea care am făcut să se întâmple. Eu am făcut-o, Evan. Nu s-a întâmplat din senin. Am făcut-o pentru că am vrut. Nu mi-a păsat cine a fost, fiindcă nu mi-a păsat, fiindcă nu aveam trebuință să-mi pese, pentru că nu-mi place să-mi pese, pentru că tuturor le pasă prea mult, iar mie nu-mi pasă deloc.

Bărbatul adormit era încă întors cu spatele. Cei mici erau afară în curte sau în vie, îi auzise mergând şi vorbind.

Se ridică într-un cot, mutându-se mai aproape de patul de alături, de bărbatul de lângă ea.

– Evan? zise.

Bărbatul se mişcă.

– Eşti treaz, Evan?

El se întoarse în sfârşit spre ea, cu fața boțită de somn.

– Sunt singură, Evan, zise ea. Prea singură.

Îi urmări ochii, care se întredeschiseră şi se închiseră la loc.

– Am să mor, Evan.

Bărbatul deschise ochii, la început puțin, apoi cât se poate de larg.

Brusc îşi aminti totul şi se ridică în capul oaselor, ca lovit de nebunie.

– Sunt singură, repetă femeia. Bolnavă şi singură. Ți-ar fi milă de un animal bolnav. Sunt afară. Nu pot trăi afară. Nu pot respira afară. Ai avea milă de un animal pe moarte.

Se aruncă pe patul lui. Mâinile ei se agățară de el. Îşi lipi corpul de al lui, zvârcolindu-se să ajungă înapoi la el. Pe el îl durea suferința ei sufletească. Animalica energie cu care căuta să obțină iubirea şi supraviețuirea, indiferent de termeni, îl uimi, iar trupul ei, cald de la somn, moale şi alb, chiar şi acum se făcea dorit de al său, ca şi cum spiritul n-ar fi jucat nici un rol.

– Îmi pare rău, zise el. Îmi pare rău că te temi. Îmi pare rău că eşti bolnavă şi singură. Îmi *este* milă de tine. Te iubesc, dar nu mai pot să fiu bun. Trebuie să te scoli şi să-ți vezi de viață.

– Nu, Evan. Nu-mi poți cere să plec.

– Nu-ți cer.

– Nu. Sunt mama lui Red. El mă iubeşte. Sunt mama Evei. Ea are nevoie de mine.

– Îți poruncesc.

– Nu. Ar fi moarte pentru copii. Ştii prea bine că da. Nici unuia nu ne-ar face nici un strop de bine. Pe mine m-ar ucide. S-ar *putea* să te distrugă şi pe tine, Evan.

– Trebuie să pleci de aici, zise el. Nu-mi pasă pe cine o să omoare asta. Rămânerea ta aici ne-ar ucide şi ea pe toți. Cel puțin să fim omorâți cu decență.

– Nu, zise ea, începând acum să plângă. Niciodată nu te-ai purtat urât. Nu te purta urât acum, când bunătatea ta este absolut necesară. Nu ne-ar face nici unuia nici un bine ca tu să fii neiertător.

– Nu mai pot trăi în aceeaşi casă cu tine, zise el. Sunt anumite lucruri pe care un om bun la suflet nu le poate face.

– Nu, spuse ea plângând. O să ieşim din criza asta. O s-o luăm de la început. Voi fi o persoană nouă. Voi trăi numai pentru tine. Voi fi o femeie pe care n-ai cunoscut-o. *Sunt* acea femeie. Întotdeauna am fost acea femeie. Acum ştiu. Nu va mai fi aşa, nu va mai fi aşa cum a fost, nu va mai fi aşa groaznic cum am făcut să fie pentru tine zi de zi. Nu voi mai trăi pentru mine. M-am săturat de asta. Voi trăi pentru tine.

– Nu pot sta în aceeaşi casă cu tine, zise el. Apropierea ta mă îngrețoşează.

– Nu, zise ea. Ne putem ajuta puțin unul pe celălalt, nu-i aşa? Există în fiecare dintre noi bunătate pentru celălalt, nu-i aşa? N-am putea fi părinții lui Red şi ai Evei fără să avem în suflete bunătate față de celălalt.

– *Tu* să fii bună.

– Am să fiu, promise ea. Am să fiu, Evan.

– Fii bună, zise el, şi pleacă.

O împinse de lângă el. Ea căzu pe spate, se întoarse, îşi îngropă fața în aşternuturi, spunând „nu“ mereu şi mereu.

– Bine, zise el în cele din urmă. Scoală-te. Pune-ți cele mai bune haine. Pregăteşte micul dejun. Ne aşezăm la masă şi mâncăm împreună. Ea se oprise din suspinat ca să asculte. Îşi ridică fruntea ca să-l privească.

Mergem pe jos la Clovis. Îi ducem pe copii la biserică. Fii mama lor, iar eu le voi fi tată. Perfect. Scoală-te şi fii mama lor.

Ea se ridică şi alergă în baie, lăsând uşa deschisă ca el s-o audă.

– Da, zise. Voi fi mama lor. Acum voi fi *cu adevărat* mama lor. Vom da totul uitării. Cât timp avem?

– Avem timp destul.

– Mă îmbrac într-un minut, zise ea. Micul dejun va fi gata cât ai bate din palme. Le facem baie, îi îmbrăcăm şi mergem la biserică, Evan. Vom fi părinţii lor.

El intră în camera lui Dade, se bărbieri, făcu un duş şi-şi puse cel mai bun costum. Ea era în bucătărie, în rochia pe care el i-o cumpărase anul trecut de la Ransohoffs. Peste rochie avea un şorţ primit de la cineva de Crăciun, cu doi ani în urmă. Pregătea bacon, franzelă prăjită, cotlete de miel, cafea. El ieşi din casă şi se duse în curtea din spate. Îi văzu pe Red şi pe Eva departe, venind din vie. Zărindu-l, ei strigară şi începură să alerge. Femeia ieşi din bucătărie în curte, în fugă, ca să fie lângă el când ajungeau copiii. Îi ridicară în braţe pe copii şi le spuseră că vor merge cu toţii la biserică.

S-au aşezat să ia micul dejun. Ochii copiilor erau plini de bucurie la vederea ceremonialului de la masă, datorită prezenţei mamei şi tatălui, atenţiei şi compasiunii arătate de fiecare părinte celuilalt şi copiilor în acelaşi timp. Vorbeau plăcut, iar ochii copiilor se umplură de mirare. Chiar şi ochii bărbatului şi ai femeii se umplură de ea, şi aproape şi de lacrimi, fiindcă ştiau, ştia fiecare dintre ei, cât de greşit era să insişti asupra unui moment de pace decentă între ei de dragul copiilor, pacea fiind falsă. Fiecare ştia cât de greşit era să fii *obligat* de dezastru la o încercare de decenţă. Se străduiau din greu, chiar cu bucurie, şi nici unul dintre ei, vorbind cu cei mici, nu spunea ceva jignitor pentru celălalt. Îşi dădeau silinţa. Orice ar fi fost în asta pentru ei, pentru copii, se sileau. Eşecul părea aproape o imposibilitate.

Armonia dobândită astfel era autentică, în ciuda motivului realizării sale. *Formau*, împreună, o familie. Se iubeau cu adevărat. *Exista* pentru ei speranţă. Nimic nu-i putea atinge sau răni. Era uimitor şi dureros să ştii asta, dar era adevărat. Erau încă exact cei care erau, cei care fuseseră, dar erau şi împreună, legaţi unul de celălalt, şi nimic altceva nu conta. Era

aproape incredibil că după un dezastru o familie putea deveni în mod autentic o familie, *putea* deveni, din dezonoare şi durere, în mod mai demn şi mai irezistibil o familie.

După micul dejun, femeia plecă să facă baie şi să îmbrace copila, iar bărbatul umplu cada din baia lui Dade pentru băiat. În timp ce băiatul se îmbăia, Evan Nazarenus aranjă bancnotele primite de la Dade cu o seară în urmă. Multe erau de o sută şi de cincizeci, şi, cu excepția a şase, şapte hârtii de zece, restul erau de douăzeci, dar foarte multe. Nu numără banii. Îi aranjă grijuliu în teancuri, deschise sertarul biroului lui Dade, observă cele trei pistoale de acolo, aşeză cel mai mare pistol pe bancnotele împărțite în două teancuri şi împinse la loc sertarul. Apoi îşi deschise portofelul şi verifică banii din el. Avea o bancnotă de douăzeci, una de zece, două de cinci şi trei de un dolar.

Băiatul se întoarse curând în camera lui, îmbrăcându-se cu cel mai bun costum, unul gri de flanelă. Când au ieşit în salon, femeia îi aştepta acolo cu fetița. Fetița purta o rochiță galbenă, brodată cu floricele mici, albastre. Era încântată de rochie şi de toată aventura mersului la biserică.

Îmbrăcămintea tuturor era nouă, aşa că mersul lor pe stradă era oarecum ceremonios ca o plimbare de duminică, dar băiatul se uita la iarbă, iar fetița obosi şi bărbatul o luă în brațe. Femeia se mişca şi vorbea ca o tânără, iar bărbatul nu permitea nici unui gând, nici unei amintiri, să se interpună între el şi ritualul de a fi împreună. Vorbea cu voioşie, adresându-se fiecăruia pe rând.

Ajunseră la Clovis la timp ca să arunce o privire la cele trei biserici, să aleagă, să discute în care dintre ele să intre. Optară pentru cea presbiteriană, pentru că, dacă nu era atât de mare şi fățoasă ca biserica catolică, nici nu părea atât de singuratică şi ademenitoare ca cea metodistă, avea vitralii mari pe care Red şi Eva doreau să le vadă pe dinăuntru şi, ca aspect exterior, li se părea tuturor mai aproape de ce trebuia să fie o biserică. Era construită din lemn vopsit în alb, avea o turlă frumoasă şi când ajunseră ei acolo tocmai se trăgeau clopotele.

Intrară şi se aşezară pe o bancă din primul rând, în partea dreaptă, pentru că Red şi Eva doreau să fie cât mai aproape de predicator. Cam două treimi din locuri erau ocupate când ei merseră pe intervalul central. O femeie cânta ceva la orgă. Pe vitralii erau imagini minunate, una mai mult în albastru, alta mai mult în roşu, una mai mult în verde, alta mai mult în galben.

Lumina care umplea naosul avea în ea toate aceste culori. Locul era atât strălucitor, cât şi paşnic.

Aventura începu când un om intră pe o uşă şi se opri, în picioare, în spatele unui pupitru cu o carte pe el. Omul rosti câteva cuvinte, apoi toată lumea se ridică în picioare, şi fiecare deschise o cărţulie şi începu să cânte. Uimit, Red îşi roti privirea să vadă cine cânta. Toată lumea. Îşi auzi tatăl cântând şi atunci începu şi el să intoneze, scoţând doar nişte sunete, neputând articula cuvintele decât ceva mai târziu. Mama Evei începu şi ea să cânte, iar Eva îi ţinea isonul. Eva îi aruncă o privire lui Red, chicoti şi-şi astupă gura cu palma. Cum ochii lui Red o priviră cu asprime, fata îşi îndreptă ţinuta imediat, dar după numai un moment chicoti din nou, ducând iar mâna la gură. Mama chicoti şi ea şi-şi acoperi şi *ea* gura cu palma. Ochii lui Red le ţintuiră, furioşi, pe amândouă.

După imn se aşezară, predicatorul mai spuse câteva lucruri, oamenii deschiseră un alt volumaş, predicatorul zise ceva, enoriaşii, în cor, îi răspunseră. După voce, predicatorul era un om de treabă şi oamenii care vorbeau deodată păreau şi ei de treabă.

Un bărbat cântă solo. Opt femei şi opt bărbaţi, în picioare în spatele lui, cântară cu el o parte din psalm.

Predicatorul se rugă şi spuse o grămadă de lucruri diferite.

După aceea, patru oameni cu mănuşi albe veniră în locul unde se afla un teanc din patru tipsii de lemn, le luară şi le înmânară credincioşilor. Evan Nazarenus luă o tipsie, puse pe ea o jumătate de dolar şi i-o pasă lui Red, lângă el. Red puse pe ea un sfert de dolar şi i-o trecu Evei, care puse un sfert de dolar şi i-o dădu lui Swan, care puse în ea o jumătate de dolar şi o ţinu în mână până când un om veni să o ia. Red se răsuci ca să vadă cum făceau.

Apoi predicatorul se ridică în picioare şi predică. Vorbi mult, dar era în regulă, pentru că te puteai uita la vitralii şi la oameni. Eva aţipi. Mama ţinea capul Evei în poală.

După o vreme, totul se termină. Se sculară de pe bancă şi urmăriră cum enoriaşii ieşeau din biserică. Ieşiră şi ei şi porniră spre casă.

Plimbarea de la biserică până acasă a fost şi ea plăcută, dar între timp se făcuse cald. Era atât de cald încât Red ceru voie să-şi scoată vestonul,

pantofii şi ciorapii, iar Eva a trebuit să fie dusă în braţe aproape tot drumul. Fiecare primi un bol cu cereale şi lapte rece ca prânz rapid, apoi se duseră toţi să tragă un pui de somn.

După ce ambii copii adormiseră, bărbatul îi spuse femeii:

– Mulţumesc pentru ceea ce ai făcut.

– Pot face asta în fiecare zi, zise femeia.

– Trebuie să-i telefonez unui prieten din San Francisco pentru băiatul lui Cody Bone, după care vreau să mă întind pe sofaua din salon şi să dorm şi eu puţin.

– O să dorm şi eu, zise femeia.

El se duse la telefon, îşi sună prietenul, apoi îi telefonă lui Bart şi-i spuse povestea. Prietenul, pe nume Harold Trabing, avea să-l sune pe Evan cândva mâine după-amiază, iar Evan o să-l sune pe Bart.

– Bine, zise băiatul. Voi fi teribil de nervos până-mi telefonaţi mâine după-amiază.

– Te sun de-ndată ce telefonează Trabing, promise Evan.

– După cum vorbea, dădea impresia că am vreo şansă?

– Da, zise Evan. Cred că vei face această călătorie, dar scoate-ţi din cap toată chestia până mâine după-amiază.

– OK, zise băiatul. Mă sui în maşină şi conduc toată ziua şi toată noaptea. Tăcu brusc. Ascultaţi, zise. Ce-ar fi să aduc aici automobilul şi să-l las pe alee? De ce să nu luaţi familia la o plimbare duminicală? Duceţi-vă la barajul de la Friant sau la Piedra, la râu. Eu n-am nevoie de maşină. Merg pe jos la Clovis şi văd un film.

Evan intră în salon şi se întinse pe sofa. Aproape că adormise când sună telefonul. Era Dade.

– Tocmai au abandonat, zise el. Sfârşitul jocului.

– Vrei să spui că *încă* n-ai apucat să dormi?

– Acum mă duc la culcare.

– Şi când te trezeşti, ce-ai să faci?

– Mă culc la loc.

– După ce te-ai săturat de somn, ia avionul şi vino încoace, bine?

– Da.

– Am luat împreună micul dejun şi apoi am fost la biserică. Mai târziu îmi duc familia la Piedra, la un picnic.

– A sosit maşina mea?

– Încă nu. Băiatul lui Cody mi-o împrumută pe a lui. Când crezi că ajungi?

– Am nevoie de mult somn, răspunse Dade. Adică, *vreau* să dorm mult. Mâine seară, cel mai devreme, poate în seara următoare.

– Am pus banii în sertarul de sus al biroului tău, zise Evan.

– Sunt ai tăi, zise Dade. Nimica toată. Pune-i bine în servieta ta. Îți telefonez de la aeroportul din Fresno. În limbajul lor special, adăugă: Povesteşte-mi.

– *Încerc*, zise Evan, tot în limba lor.

– E în regulă, zise Dade în limba lor, iar apoi în engleză: Cândva pe parcursul zilei învață-l pe Red să spună „Numele meu este Rex Nazarenus“. Învață-l ceva nou în fiecare zi.

– OK, consimți Evan.

Se întoarse la sofa, se întinse pe ea şi în curând se cufundă într-un somn adânc, dar nu destul de adânc ca să fie liber. Îşi imploră somnul să nu-l mai necăjească, să-l lase să se odihnească, să-l lase să uite, ca să învețe cu timpul cum să procedeze, în decursul altei nopți, al altei zile, al altor nopți şi zile, să ştie ce să facă, cum s-o facă, să ştie pentru tot restul vieții.

Când se trezi, ieşi pe terasa din față şi văzu automobilul lui Bart pe alee. Se duse la Swan şi o găsi dormind profund. Pe Red îl găsi treaz şi discută cu el despre picnic. Red sări jos din pat şi toată casa se însufleți datorită acestei idei, Swan făcând sendvişuri, iar Red şi Eva zorind-o să termine mai repede, ca să poată pleca.

– Merg şi eu, anunță Eva. Papa mă ia şi pe *mine*.

Bărbatul îl luă pe Red într-o parte şi-i spuse:

– Vreau să stai în spate cu Mama, pentru că Eva s-a supărat aseară când n-am luat-o cu noi. Vreau ca ea să stea singură în față cu mine. Ştiu că mă înțelegi.

Când erau gata de plecare, bărbatul spuse:

– Stați să vedem. Mama şi Red în spate, Papa şi Eva în față.

Urmări reacția fetei. Ea era atât de surprinsă şi încântată că rămase fără grai. Se cățără pe locul ei, se aşeză acolo, îşi încrucişă brațele şi se întoarse de câteva ori ca să se uite la mama şi la frățiorul ei. În final, zise:

– Stau în față cu Papa.

Erau îmbrăcați lejer. Geamurile mașinii erau deschise. Aerul pe care-l respirau era proaspăt. Bărbatul urmă cât putu drumurile de țară, conducând încet, oprind din când în când ca să se uite la o podgorie, un pom sau o casă părăsită. O dată ieși din mașină ca să culeagă niște nectarine dintr-un pom, iar Red coborî și el. Nectarinele erau cam calde de la soare, dar dulci și zemoase. Numără câte trei pentru fiecare. Când ajunseră la râu, la Piedra, rulă pe drumul de pe mal până găsiră un tăpșan verde, străjuit de trei sălcii. Acolo se așezară pe o pătură.

– Ar fi ca în rai să trăiești aici, zise femeia.

– Asta e cea mai bună perioadă a anului, spuse bărbatul. Totul a dat în pârg. Aerul e plin de mirosul fructelor. Vă spun ce mi-ar plăcea mie să fac. Să folosesc piatra asta netedă drept pernă, să mă întind și să trag în piept aerul curat.

Așeză jos bolovanul, chiar la marginea păturii, se lungi și-și rezemă capul pe el.

– Uitați-vă la Papa, zise fetița. Și-a făcut pernă dintr-un pietroi.

– Eu vreau să intru în apă, anunță Red.

– Și eu, zise Eva.

– Bine, zise bărbatul. Jos hainele și intrați. Pietrele sunt alunecoase, așa că încercați să nu cădeți.

– Dincolo de râu au costume de baie, zise Red. Noi avem slipuri?

– Intrați în chiloți, răspunse bărbatul.

Se dezbrăcară și intrară în apă, care, pe o distanță de trei sau patru metri, nu era mai adâncă de treizeci, patruzeci de centimetri, cu apă curată curgând rapid peste bolovani, majoritatea mari, unii dintre ei tot atât de mari ca și cel pe care își odihnea capul. Îi ascultă respirând gâfâit fiindcă apa era rece, țipând și râzând, și-l văzu pe Red alunecând, ridicându-se și spunând:

– Dracu’ să te ia de piatră!

După ce stătură în apă cinci minute, ieșiră afară, bălăcindu-se și se așezară pe nisipul alb și fierbinte chiar dincolo de umbra copacilor, îngropându-și picioarele în nisip, construind cu mâinile grămăjoare. Din când în când aruncau priviri către mama și tata, aflați la umbra sălciilor. Femeia ședea aproape de bărbat, cu picioarele îndoite sub ea, așa cum ședea ea de obicei când nu avea la dispoziție un scaun.

– Evan? zise dulce femeia.

– Nu vreau să discut despre asta, Swan. Nu vreau nici măcar să mă gândesc la asta. O zi frumoasă poate însemna foarte mult pentru ei. Asta e ziua lor. Vreau să fie *în totalitate* ziua lor.

– Şi eu vreau, Evan. Pot să spun doar un lucru?

– Să fie *în totalitate* ziua lor, Swan.

– Voiam doar să spun...

– Nu spune nimic, Swan.

– Nici nu ştii ce aş vrea să spun.

– Orice ar fi, nu vorbi. Nu o vreme. Vreau doar să respir aerul curat pe care-l respiră copiii mei.

– Te iubesc, zise ea. Asta-i tot ce voiam să zic.

– Ştiu, Swan, zise el. Nu spune nimic mai mult. Să fie ziua lor. Mâncăm sendvişurile când li se face foame.

– Am adus o sticlă de vin pentru tine, spuse ea.

Cotrobăi prin coş şi scoase sticla. El se ridică în capul oaselor ca să o destupe, apoi bău din sticlă.

– Mersi că ți-ai adus aminte, zise, înapoindu-i sticla.

Femeia bău şi ea din sticlă, apoi înfundă dopul la loc. Se lungi, nu lângă el, dar destul de aproape, astfel încât oricât de încet ar fi vorbit el sau ea să se poată auzi unul pe celălalt.

– Doamne, ce proşti suntem, zise ea.

– Da, Swan.

– Cred că toată lumea e scrântită şi nu pricep de ce.

– Eu n-am de gând să înțeleg tocmai acum. Vreau să-i ascult pe Red şi Eva şi atât.

Femeia ascultă cu el. Nu desluşeau cuvinte, auzeau doar glasurile. Ascultară mult timp vocile copiilor lor, propriile lor voci fiind reduse la tăcere de vocile copiilor. Bărbatul ridică uşor capul ca să se uite la trupurile lor. După o clipă îşi lăsă din nou ceafa pe piatră, apoi închise ochii, auzindu-le glasurile, glasurile văratice ale fiului şi fiicei. Multă vreme nu deschise ochii, nedormind, dar nefiind nici treaz pe deplin.

– Ce faci, Red? întrebă Eva.

– Mă uit la nisipul ăsta, zise Red.

– Să văd şi eu.

– Uită-te. Un fir.

– Unde este?

– În mâna mea. Îl vezi?

– Unde?

– Aici, zise Red, punând un deget aproape de fir.

– Îl văd, zise fata. Dar de ce te uiți la el?

– E un fir de nisip.

– Stai să văd. Îl privi din nou. E foarte mic.

– Totuşi se vede, nu-i aşa?

– Îl văd, răspunse Eva. Îl văd, uite acolo. Îşi privi propriile mâini şi văzu că erau acoperite de nisip. Perie nisipul de pe mâini dar văzu că multe fire rămăseseră. Le examină atent. Uită-te la ale mele, zise. Eu câte am?

– Să văd, zise Red. Se uită la nisipul lipit de palma fetei. Păi, spuse, ai nenumărate.

– Câte?

– Unul, două, trei, zise Red. Patru, cinci, şase, şapte, opt, nouă, zece, unşpe, doişpe şi încă multe altele.

Eva îşi mai frecă puțin palmele şi zise:

– Acum, câte?

El se uită iar, numără în gând şi spuse:

– Nouă.

Ea înlătură şi mai mult nisip de pe mână şi întrebă:

– Acum, câte?

– Trei.

– Câte *sunt* de toate?

– Unde?

– În lume.

– Ei bine, zise Red, există sute de locuri ca ăsta, presupun, fiecare cu milioane de fire de nisip.

– Dar ce fac ele acolo?

– Nimic.

– Câte bucăți de cer există?

– Cerul nu e nisip, Eva.

– Dar ce este?

– Altceva.

– Câte bucăți de apă există?

– Apa nu e nici ea nisip.

– Apa e ploaie, anunță Eva. Se uită din nou la mâna ei, observând că era din nou plină de nisip. Câte bucăți de oameni există?

– Tu crezi că totul e nisip, o mustră Red.

– Ba nu. Uită-te la nisipul de acum de pe mâna mea. Fiecare fir este o persoană. Ăsta-i un bărbat, asta-i o femeie, ăsta-i un băiat, asta-i o fată. Şi ăsta... Ăsta ce-i, Red?

– Tot un bărbat?

– Ba nu, un câine. Dar ăsta ce-i? Indică un fir mare şi negru de nisip. Ăsta-i tatăl meu, zise ea.

– Să văd, ceru Red. Se uită la boaba de nisip din mâna ei, apoi la tatăl cel întins pe pătură, cu capul pe bolovan. Fata se uită şi ea la el. Da, zise Red. Arătă un bob foarte lucios de nisip din mâna ei. Ăsta cine-i?

– Mama, răspunse Eva. Ăsta de-aici e tata. Asta-i mama. Chiar aici, în mâna mea. Şi uite-i pe amândoi acolo, sub copaci. Tata mi-a spus să şed în față, lângă el, în maşină, nu, Red?

– Aşa e, zise Red

– Tata e un om bun, zise Eva. Tata e un om trist.

– Trist? se miră Red.

– O, da, zise Eva. Ştiu sigur. Când mă duce în brațe mă uit la fața lui. Este o față tristă. Îi veni brusc o idee, iar Red văzu că i se întunecă fața. Ce-nseamnă *trist*, Red. Ce-i aia?

– Păi, explică Red, ştii ce înseamnă vesel. Trist înseamnă că *nu e* vesel.

– De ce e tatăl meu trist?

– Nu-i *întotdeauna* trist.

– E trist acum, zise Eva. Uită-te la el.

Se uitară amândoi şi Red spuse:

– Nu. Se odihneşte, asta-i tot.

– Am obosit şezând, zise fata. Hai înapoi în apă.

Se ridicară şi intrară iar în apă.

Când bărbatul se ridică în capul oaselor ca să mai bea puțin vin, o văzu pe femeie, cu rochia înnodată deasupra genunchilor, ținând copiii de mână şi bălăcindu-se cu ei cam la douăzeci de metri în aval.

Îşi *dădea silința*. *Era* foarte frumoasă când îşi dădea silința. Niciodată nu-i văzuse carnația atât de luminoasă. Sorbi lung din vinul rece şi o privi pe ea cu copiii ei, fiul ei propriu şi fiica ei proprie, născuți din carnea ei. Erau frumoşi cei trei, erau tot atât de frumoşi cât fuseseră sau ar fi putut fi vreodată

o mamă, cu fiul şi cu fiica ei. Trupurile lor erau splendide. Niciodată nu văzuse trupuri atât de încântător de vii, atât de delicios, dureros de frumoase. Nu numai pe copii îi iubesc, gândi el. O iubesc şi pe ea. Încă o iubesc.

Când ieşiră pe mal, el o şterse pe fetiță, iar Swan îl uscă pe băiat. Îi ajutară pe copii să se îmbrace, apoi se aşezară cu toții să mănânce sendvişurile. Ea adusese câte o sticlă de suc pentru fiecare, care le plăcea grozav la picnicuri, iar ei băură din sticlele lor în timp ce el sorbea din sticla de vin. Sendvişurile erau subțiri şi uşor de mâncat. După masă, Eva se tolăni în fața bărbatului. El îşi puse brațul pe după umerii ei şi o ținu de mână. După o clipă, Red se tolăni în fața mamei şi ea îl luă de mână. Curând, amândoi copiii ațipiră şi femeia zise din nou, vorbind mai blând ca niciodată:

– Evan?

– Nu, Swan, zise el. Ascultă-i cum respiră. Asta-i tot ce avem de făcut acum.

Ascultară respirațiile băiatului şi fetiței care dormeau şi auziră trecutul scoțând un oftat de regret. Auziră prezentul respirând de adio.

– Evan? zise femeia.

– Da, Swan.

– Vrei să asculți ce am de spus?

– Da, Swan.

– Dacă mă iubeşti, voi trăi. Dacă nu mă iubeşti, nu voi trăi. Mă poți iubi? Poți să mă iubeşti *acum*, Evan?

– Nu ştiu, Swan. Aş vrea.

– Orice bărbat poate iubi când e numai al lui, dar numai un bărbat plin de iubire poate iubi când nu este. Este un bărbat cât de puțin tată dacă nu e capabil să iubească ceva ce nu e numai al lui?

El îi asculta vorbirea blândă.

– Care dintre noi ştie cine este, Evan, în afara faptului că provine din dragoste?

El asculta, tentat, tulburat şi chinuit.

– Swan?

– Da, Evan.

– Sunt mulți străini dintre care să alegi. Lasă-i pe străinii mei să fie ai mei. Lasă-i să fie cei care *cred* eu că sunt ai mei. Ai mei cu ai tăi, oricine ar fi. Lasă-l pe străinul *acesta* să se întoarcă. Aş iubi, Swan, dar aş da greş, ar fi inevitabil să dau greş. E devreme. Există asistență pentru astfel de străini.

– Pentru străinii ca mine nu există remediu, în afară de iubire.

– Swan?

– Da, Evan.

– Ştiu cine e tatăl străinului.

– Ba nu, Evan. Nu ştii. Eu nu ştiu. *El* nu ştie. Nu *va* şti. Nu poate să ştie. Străinul este străinul *meu*. Nu pot fi brutală. Trebuie să-l iubesc. Străinul este şi al tău, dacă mă iubeşti. Nu ştim. Tu şi cu mine nu ştim. Red şi Eva nu ştiu. Străinul nu ştie. Nu există nici un adevăr aici, în afara adevărului care trebuie plămădit din dragoste. Iar atunci adevărul va fi iubirea. Ai tăi sunt bătrâni şi buni. Bărbații din neamul tău sunt tați. Sunt tații *tuturor* oamenilor. Pot fi tații mai multora, Evan.

– Aş iubi, zise el. L-aş iubi pe străin. Aş iubi fără milă, aş iubi fără nevoia de a ierta, aş iubi fără durere ascunsă, fără ură secretă. Aş face-o, Swan. Fără să mă umilesc aş iubi, dar unde sunt în propria-mi inimă de străin natura şi mijloacele unei astfel de iubiri? Unde, Swan?

– În inima mea, Evan.

– Aş face-o, Swan.

– Iubeşte-mă, Evan. Iubeşte-mă fără milă. Fără să mă disprețuiești, iubeşte-mă. Lasă-i pe îndrăgostiții fluşturatici să se iubească atunci când este uşor să iubeşti. Iubeşte-mă pentru clipa asta în care eu te iubesc. Iubeşte-mă chiar pentru că te-am trădat. Uită-te la mine, Evan, şi iubeşte-mă cu mândrie, cu teribila mândrie, singuratica mândrie, sălbatica mândrie a unui nebun. Ar fi mai bine fără nebunie, Evan?

– Lasă străinul ăsta să plece, zise el. Să vină străinul nostru propriu. Să fie al lui Red şi al Evei.

Nu pot fi bun cu ea în fiecare moment al ființării ei, gândi el. Acest moment de râu şi vară va trece repede. Sunt şi alte momente. Venirea străinului în celelalte momente nu va fi aceeaşi pentru ea cu ce este acum.

Ea se întoarse în sfârşit şi îl privi.

– Iubirea e o minciună, zise. Dar nu-mi pasă. Nu-mi mai pasă. Crezusem că numai *tu* poți iubi, dar nici tu nu poți. Dacă-i aşa, Evan, atunci asta este. Nu-i aşa?

– Da, Swan.

– Nu mă poți iubi urâtă, nebună, bolnavă, falsă, temătoare?

– A iubi lucruri mortale nu înseamnă iubire, Swan.

– Iubirea, Evan, e o minciună.

– Timpul se scurge lent, zise el, dar răul făcut de o femeie unui bărbat, ei înseşi, copiilor ei, grăbeşte venirea morții. Nu m-aş purta rău cu tine, Swan. Aş reinstaura timpul lent pentru noi amândoi. Am fost rupt de el în orele multe din urmă. Iubirea nu este minciună. Vreau să trăiesc. Vreau ca Red să trăiască. Vreau ca Eva să trăiască. Iar eu vreau să trăiesc în fiecare dintre voi. N-am unde să mă duc altundeva. Eu sunt în fiecare dintre voi. *Sunt* fiecare dintre voi. Nu e o minciună. Încercăm? Încercăm să înțelegem *acum*, cât timp ei dorm, astfel încât să ştim ceva mai bine cine suntem şi ce *putem* face?

– Da, Evan.

– Aseară m-am întâlnit la aeroport cu frate-meu, nu cu cel al cărui nume ți l-am spus. I-am pronunțat numele pentru că a fost primul care mi-a venit în minte când n-am vrut să-ți spun că mă întâlnesc cu fratele meu. Ştii tu, ştiu eu, ştie fratele meu. Nimeni altul nu ştie. Nimeni nu trebuie să ştie vreodată. Nu este imposibil să uităm că unul dintre noi a mers mai departe decât celălalt. Aş uita care dintre noi a fost, aş uita asta, ştiu că pot. Tu poți uita asta, Swan?

– Da, Evan.

– Dar *vrei* să uiți?

– Da, Evan.

– Ți-e frică de ce trebuie să facem?

– Da.

– Consideri că e greşit?

– Da, dar trebuie s-o facem. Mi-e frică, dar trebuie făcut.

– Vrei să te mai gândeşti?

– Nu. Cu cât mai repede, cu atât mai bine.

– E corect, Swan.

– Da, Evan, este corect.

Băiatul repetă cuvintele în somn.

– Ce-a spus? întrebă femeia.

– A spus „Este corect“. A învățat aseară, de la Dade, să spună asta. I-am promis că-l învăț întreaga limbă. Dacă nu i-aş fi promis, Swan, poate că ziua de azi n-ar fi fost posibilă. Timpul este lent. Nu are sfârşit. Este rău să pui capăt timpului, Swan. Fiul tău m-a rugat să nu pun capăt timpului şi nu l-am putut refuza.

– Fiul meu cel chipeş, zise femeia.

Băiatul fu primul care se trezi. Ridică privirea şi văzu chipul întristat, bulversat, luminos al mamei. O îmbrățişă repede pe femeie, râzând şi şoptindu-i în ureche:

– Este corect. Se întoarse spre tată şi zise: Mama nu mă mai înțelege, Papa. Repetă cuvintele în limba aceea. Ce spun eu, Mama?

– Este corect, zise femeia.

– Cunoşti şi *tu* limba?

– Acum o învăț, zise femeia.

Fata se trezi şi-şi privi lung tatăl.

– Vreau să intru în apă, zise. Vreau să fiu tot timpul în apă.

– Nu, Eva, zise femeia.

– Ba da, ba da, ba da, zise fata.

– Ba nu, ba nu, ba nu, spuse femeia.

Îşi luară lucrurile, se duseră la maşină şi porniră spre casă. De data asta, stăteau cu toții în față, băiatul lângă bărbat, fetița pe genunchii femeii.

În clipa când ajunseră acasă, Red dori să-i telefoneze Florei Walz. Evan îi dădu numărul.

– Flora? zise el.

– E Fanny, îi răspunse vocea din telefon.

– Aici e Red. Veniți la noi să ne jucăm.

– Nu putem, zise Fanny. Au plecat la Fresno cu maşina. Suntem acasă cu doamna Blotch.

– Pot vorbi cu Flora?

Abia aştepta să audă vocea ei. Când o auzi, a lui pieri.

– Veniți la noi să ne jucăm, zise, în cele din urmă.

– Red?

– Da.

– Red Nazarenus?

– Da. Haideți la noi să ne jucăm, Flora.

– Imposibil. Nu avem maşină.

– Cât de departe staţi?

– Foarte departe. Părinții au plecat la Fresno.

– Am aflat. Fanny ştie drumul. Veniți pe jos.

– Nu se poate.

– Vă rog foarte mult să veniți, insistă Red. Îl strigă pe tatăl său: Papa, mă duci cu maşina până acasă la Flora?

– Sigur, răspunse Evan.

– Vin imediat, zise Red.

– Bine, zise Flora.

Eva ieşi în hol şi spuse:

– Vreau să merg şi eu, Red. Papa, vreau şi eu să merg.

– Poți veni, zise Red.

– E fratele meu, îi spuse Eva tatălui ei.

Red se repezi în salon.

– Pa, Mama, zise el. Mă duc acasă la Flora. E foarte departe. Ai ei au plecat la Fresno cu maşina. Flora e acolo cu doamna Blotch. Vine şi Eva.

Trupul îi dansa în timp ce vorbea. Alergă la uşa din față, strigând:

– Hai, Eva!

Eva zise:

– Ieri, când am vrut să merg, Mama, nu m-au lăsat. Îți aduci aminte? Dar astăzi merg. Merg la Flora cu fratele meu. E casa Florei? Cred că e a lui Fanny. Vin, Red. Pa, Mama!

De pe verandă, Evan zise:

– Haide, Swan. Vino şi tu cu noi.

– Du-i pe ei şi vino înapoi, răspunse Swan. Şi-au luat rămas-bun atât de frumos! Aş strica totul mergând.

– Durează doar câteva minute, zise bărbatul.

După plecarea lor, ea se duse la telefon şi sună la Palo Alto.

El tăcu preț de o clipă, apoi zise:

– Mă întorc la New York. Mi-am cumpărat bilet. Tu eşti bine?

– Da, răspunse ea.

– Vreau să spun... zise el. Sunt nespus de îngrijorat din cauza ta. Sigur eşti bine?

– Da. Da, zise ea.

– Bine, ai grijă de tine, spuse el. Ai grijă de copiii tăi.

– La revedere, zise ea.

El era acela.

Ea ştia că n-ar fi trebuit să se întâmple. Se întâmplase doar fiindcă *ea* insistase, dar nu înțelesese atunci, nu înțelegea acum, de ce. Forțase oare mâna destinului ca să se întâmple ceea ce *se* întâmplase?

Era bucuroasă că el nu ştia, poate nici nu bănuia. Copleşită brusc de absurditatea întâmplării, aproape că dorea, în acelaşi timp, să mai fie cu el o dată, o ultimă dată, să încerce să afle poate încă un lucru, deşi nu putea ghici care anume.

Plânse pentru el şi pentru fiul lui secret.

Pe urmă se duse în baie, vomită şi după aceea se spălă pe mâini şi pe față.

Bărbatul conducea încet pe drumul de țară la vale, mocăindu-se ca şi cum maşina ar fi fost el însuşi.

– Ştii unde este? îl întrebă Red.

– Papa ştie unde este *orice*, sări Eva. Nu-i aşa, Papa?

– Chiar aşa, Eva?

– Desigur, Papa.

– Ştii şi unde este *casa* Florei? întrebă Red.

– Pe aici, pe undeva, zise Evan.

– Vezi, Red, spuse Eva. Ştie.

– *Nu* ştie, o contrazise Red. Are s-o caute. *Unde* pe aici, pe undeva?

– Puțin mai în josul drumului, zise bărbatul, sau pe strada următoare, sau pe altă stradă.

– Pe strada asta, îl imită Red, râzând. Pe următoarea, pe o alta. *Unde* este?

– Papa ştie, zise Eva. Papa ştie tot.

– Papa ştie tot, repetă Red, râzând.

– Papa ştie până şi când m-am *născut* eu, zise Eva. Aşa-i, Papa?

– Cred că şi Red ştie, spuse bărbatul.

– Ştii, Red?

– Sigur.

– Eu nu ştiu, zise Eva.

– Cum ai putea şti? zise Red. Tu te-ai născut, pur şi simplu.

– Eram *eu*, zise Eva.

– Eram *eu*, o îngână Red, râzând.

Red găsea că totul avea haz, pentru că avea s-o vadă pe Flora Walz. Sora lui găsea iubire în toate fiindcă nu fusese lăsată acasă, fiindcă îl însoțea, pentru că *era – putea* să fie – iubire pretutindeni.

Evan Nazarenus îi iubea şi ei ştiau asta. O ştiau după felul în care se comporta iarăşi ca un tată. Panica şi smiorcăiala dispăruseră din ei fiindcă recunoşteau din nou în el pe cel care era tatăl lor, un bărbat subțire, gârbovit, cu păr pe brațe şi degete, păr brun şi roşcat, nu negru ca cel de pe cap. Copiii lui se iubeau acum unul pe celălalt pentru că toată ziua îşi văzuseră mama şi tatăl aşa cum fuseseră ei în cele mai bune zile pe care le trăiseră, mama iubitoare, tatăl iubitor, ambii liniştiți şi răbdători, nu zgomotoşi şi supărați, vorbind tare doar înadins, de distracție, în joacă, şi furioşi doar ca să facă sceneta mai interesantă, aşa cum Red, învățând de la tatăl lui, se prefăcuse supărat când repetase spusele surioarei sale, lucrurile spuse în glumă de tatăl lui, care râdea de nerăbdarea băiatului de a ajunge la Flora, *pe drumul ăsta, pe următorul, pe altul*.

Red şi tatăl lui urmau să aibă o discuție cândva, aşa îl anunțase tatăl. O discuție despre vocea aspră a tatălui de aseară. Uneori Eva îl înfuria pe Red. El o îmbrâncea uneori; ea îl *pâra* că o lovise, dar el o *împinsese* doar. Totuşi, o mai şi lovise. O lovise de multe ori, dar de mai puține ori decât îl enervase ea. Uneori el îşi dădea pur şi simplu drumul.

– Uitați o casă frumoasă, zise Red. Poate că-i a Florei.

– A lui Fanny, interveni Eva. E casa lui Fanny. Fanny nu plânge când are capul spart.

– Fanny nu plânge când are capul spart, repetă Red, râzând. Fanny nu plânge când *plânge*, presupun. Fanny râde când plânge, presupun.

– Fanny râde când plânge! strigă Eva. Nu că-i de râs, Papa?

Casa nu era nici a Florei, nici a lui Fanny. Numele de pe cutia poştală era Amos Blotch.

– E pe aici, pe undeva, îşi spuse bărbatul. Dacă soția lui e cea care stă cu fetele, sunt probabil vecini.

Voia să-şi surprindă fiul şi fiica intrând direct cu maşina, asumându-şi acest risc, ori văzând numele de pe cutia poştală la timp ca sosirea să fie lină şi naturală, să pară că *chiar* ştia locul. Ştia că asta o va încânta pe fată, iar pe băiat îl va face să se simtă bine. Şi pe *el* îl va face să se simtă bine,

pentru că până acum nu merseseră la întâmplare, veniseră direct pe drum în jos. Nu se opriseră, nu se întorseseră, nu căutaseră alt drum.

Văzu o casă cu cherestea albă, cât se putea de curată, cam la cincizeci de yarzi de la stradă, cu o peluză mare în față şi doi eucalipți enormi. Îşi spuse că ar putea fi locuința lui Warren şi May Walz. Nu desluşi numele de pe cutie, pentru că literele se decoloraseră, dar duse maşina direct pe alee până sus şi atunci le zări pe cele trei fete în curtea largă din spate, cu un măslin foarte bătrân la capătul îndepărtat al acesteia şi o femeie cu ochelari şezând pe un scaun de pânză şi citind o carte.

– Ai văzut, Red? zise Eva. Papa *chiar* ştie unde sunt toate.

– Ştiai unde este, Papa? întrebă Red.

– Păi, uite, am ajuns. Uitați-le pe Fay, Fanny şi Flora.

Opri maşina, iar Red şi Eva săriră afară şi porniră în fugă spre fete, care alergară spre ei.

Femeia se ridică de pe scaun, ținând cartea deschisă unde ajunsese cu cititul, şi zâmbi.

Bărbatul o salută şi zise:

– Sper că n-o să vă fie o povară. Dacă telefonați când sunt gata să se întoarcă acasă, vin eu după ei.

– Vreți să se oprească atunci când se face întuneric? întrebă femeia.

– Oricând sunt gata fetele dumneavoastră să se oprească, va fi bine, zise el. Au dormit şi au avut o zi liniştită.

– În regulă, zise femeia.

Copiii erau sub măslin, plănuindu-şi primul joc. El se urcă în maşină şi porni înapoi spre casă.

După ce se spălă pe față îi veni să vomite din nou şi cu voma veni şi cea mai aprigă ură față de necazul ei din câte simțise vreodată. În acelaşi timp era îngrozită de măsura pe care trebuia s-o ia, pe care acum *voia* şi ea s-o ia.

La primele bănuieli de sarcină, stătuse ore întregi în apă fierbinte, fremătând de nelinişte şi de speranță, dar nu se întâmplase nimic. Apoi se dusese la garaj, deschisese o cutie veche de vopsea şi-şi ținuse capul deasupra ei, inhalând vaporii, dar tot degeaba. Pe urmă se dusese la un doctor din San Mateo, sub un nume fals, doamna Morgan. Acesta îi telefonase după două zile, cerându-i să vină din nou la consultație. Între timp, însă,

devenise sigură. Telefonul doctorului de după câteva zile nu făcuse decât să confirme ceea ce ştia.

– Mă tem că nu-l doresc, i se destăinuise ea doctorului. Nu ne putem permite. N-aş putea lua ceva?

Doctorul râse şi-i spuse:

– Doamnă Morgan, este absolut normal să vă simțiți aşa cum vă simțiți. N-aveți teamă.

– Nu sunt destul de sănătoasă ca să mai nasc un copil, zise ea. Mi-e teribil de frică. Vă rog, dați-mi să iau ceeva.

– Mai gândiți-vă, zise doctorul. Discutați problema cu domnul Morgan. Veniți cu el la mine, să revedem împreună toată situația. Sunt sigur că vă pot convinge pe amândoi să nu faceți ceva ce ar putea fi mai neplăcut decât naşterea.

Ea crezuse că o pilulă va rezolva problema şi, disperată, se întorsese după încă o săptămână, aproape implorându-l pe medic să-i dea o astfel de pilulă.

– O nouă viață vrea să se nască, îi spusese el. Sunt mai multe remedii pe care vi le-aş putea prescrie, dar s-ar putea să nu funcționeze. Sunteți sigură că vreți să le încercați? Eu nu sunt sigur că e bine s-o faceți. N-ar fi mai indicat să vorbim şi cu domnul Morgan?

– E plecat, zise ea. Nu se întoarce decât peste două săptămâni. Prefer să nu ştie nimic despre asta. Se opri brusc, îmbujorată în obraji, şi adăugă: Suntem plini de datorii.

– O, draga mea, zise el. Scrise o rețetă şi i-o dădu. Sper să aibă efect.

Nu avusese.

Când Evan se întorsese în sfârşit din Nebraska, era dornic să facă dragoste. Ea îi spusese că era la ciclu. El făcu haz de libidoul lui şi întrebase:

– Cât trebuie să aştept?

– Până vineri, spusese ea.

Vineri veniseră la Clovis şi se instalaseră în casa lui Dade. În sufletul ei se dusese o luptă toată ziua, încercând să decidă ce să facă. În cele din urmă se hotărâse să-i spună.

Îi mărturisise.

Apoi, când el se enervase cumplit, cum ştiuse că o va face, în mijlocul urii şi disprețului lui, în mijlocul propriei ei singurătăți, al teroarei, ruşinii şi regretului, simțise că are mai multă nevoie de el decât oricând.

Vorbise şi vorbise, sperând cu disperare să ajungă la un adevăr pe care el l-ar putea accepta, fie şi cu neplăcere, dar fusese bucuroasă că el refuzase să accepte orice adevăr de felul acesta.

Rămăsese înspăimântată, deşi recunoscătoare că el decisese ce era de făcut.

Ea îşi pledase cauza pentru că din momentul când văzuse buchetul de trandafiri roşii găsit de fiul ei în casa lui Dade îi venise să moară. Nu voia nici să moară, nici să omoare. Nu dorea să se termine calvarul zilnic al dragostei şi supraviețuirii, nu dorea ca iubirii şi amuzamentului dintre ea şi soțul ei să li se pună capăt. Dar când îşi văzuse fiul ținând în mână buchetul şi privindu-l, aşa cum privea orice lucru, cu fața serioasă de gândire, cu ochii pătrunzători şi trişti în acelaşi timp, se văzuse moartă, pe ea şi pe toți ai săi. Plânsese, ştiind că-i va mărturisi. Nu mai putea sta alături de el ascunzându-i problema. Orice alt lucru putea rămâne nerostit, dar acesta nu. Iar ea ştia că ce-i va spune îl va ucide sau îl va înnebuni de furie, ori ambele, şi că, orice făcea el în final, orice decidea că trebuie făcut, *ea* va pieri cu siguranță. *Era* o proastă. Întotdeauna fusese cam bolnăvicioasă, cam slabă, puțin cam trăsnită de asemenea, dar cu Evan scăpase de metehnele astea. El le îndepărtase de ea, neştiind măcar că o făcuse.

Acum se duse la bolul de argint de pe consola căminului şi scose din el buchetul cu cei patru trandafiri uscați. Tocmai îi contempla, dusă pe gânduri, când el intră în casă.

– N-au să vrea să se întoarcă prea repede acasă, spuse el. Ce zici de o plimbare în vie?

Ea se întoarse spre el, neputându-se înfrâna să nu mai încerce o dată.

– Evan?

– Da, Swan.

– Nu vreau să fiu sfârtecată. Sunt sigură că m-ar ucide.

– De ce te tot gândeşti că ceva are să te omoare?

– Crezusem că *tu* ai s-o faci, replică ea. Aproape că *sperasem* c-o vei face.

– Sunt tată, zise el. Am doi copii. Sunt dator să mă gândesc la ei. Trebuie să mă gândesc la ei necontenit. Nu pot să-mi dau frâu liber furiei. Trebuie să rabd, de dragul copiilor. N-aş putea să te ucid, Swan. N-aş putea-o ucide pe mama copiilor mei. Dacă tu, Swan, ai fi singură şi eu, Evan, aş fi singur, şi Swan l-ar trăda pe Evan, Evan n-ar fi trădat, fiindcă nici o femeie nu poate trăda un bărbat, nici un bărbat nu poate trăda o femeie, doar copiii pot

fi trădați. Se opri şi o prinse de umeri ca s-o privească în ochi. Eu n-am să-i trădez pe ai mei, Swan. Am văzut roşu de mânie. Acum nu mai sunt furios. Dacă ți-e teamă, Swan, mi-e teamă şi mie ca şi ție, dar scopul meu este să alung teama ta şi teama mea. N-o să-mi impun voința, dar voi căuta să te ajut să ți-o impui pe a ta asupră-ți. Hai să ne plimbăm prin vie. Mulțumesc Domnului pentru ziua pe care Rex şi Eva Nazarenus au trăit-o ca şi cum viața n-ar fi o continuă trădare bolnavă şi îngrozitoare, o amenințare şi un pericol constante şi imprevizibile. Li s-a redat râsul în duminica asta de vară. Cred iarăşi în tatăl lor şi în mama lor. Dacă nu pot crede în aceştia doi, nu pot crede în nimic. Ori pot crede doar în ei înşişi, ca două ființe singure, răzbunătoare, suspicioase. Hai la o plimbare în vie, Swan. Sunt soțul tău şi tatăl lor. Tu eşti soția mea şi mama lor. Dacă am putea fi ceva mai bun, te-aş îndemna să fii a ta, iar eu să fiu al meu. Dar nu există nimic mai bun. Nimic mai bun nici măcar *acum*, Swan. Nimic mai bun nici cu calvarul ce ne stă amândurora în față, fiindcă aceşti copii trebuie să te aibă pe tine, Swan, şi trebuie să mă aibă pe mine.

El ieşi repede din casă. Ea puse buchetul înapoi în bolul de argint, se răsuci pe călcâie şi fugi după el. El se afla deja în vie când ea ajunse la smochin. Ea fugi după el, cugetând. Dacă, fugind, m-aş împiedica şi aş cădea, poate că s-ar sfârşi. Alergă şi se rugă să cadă, apoi căzu şi țipă. El se opri, se întoarse, dar nu veni la ea. Ea se ridică, ştiind că degeaba căzuse.

– Noi am fost la biserică, îi spuse Eva lui Fanny. *Voi* ce-ați făcut?

– Şi noi am fost.

Erau prinse în acelaşi joc, ascunzându-se în spatele unei grămezi de vrejuri de viță Emperor, smulse din rădăcini. Fiecare vrej, dacă-l priveai atent, semăna cu un mic trup cu multe brațe.

– Eu am cântat, zise Eva. Apoi am râs şi Red s-a supărat pe mine. S-a supărat pentru că în biserică nu se râde niciodată. N-am ştiut. Şi mama a râs. Red s-a supărat şi pe ea.

– La care biserică ați fost?

– La aia albă.

– Deci, la cea presbiteriană, zise Fanny. Noi mergem la cea metodistă. Suntem metodişti.

– Noi suntem presbiterieni, spuse Eva. De ce suntem presbiterieni? De ce sunteți voi metodiști?

– De unde să știu? zise Fanny. O să stăm aici toată noaptea, fiindcă Fay trebuie să ne găsească, și ea nu găseşte niciodată pe nimeni. Ce-a spus omul?

– Care om?

– De la biserică.

– Păi, răspunse Eva, a zis „Dumnezeu este iubire, Dumnezeu iubeşte pe toată lumea, toată lumea trebuie să iubească pe toată lumea“ şi pe urmă am adormit. Dar omul vostru ce-a spus?

– A spus că Dumnezeu este iubire acum două săptămâni, zise Fanny, dar astăzi a zis alte lucruri. Nu l-am ascultat.

– Ai adormit şi tu?

– Nu, doar că am obosit să-l ascult. Pe vremuri ascultam. Ascultam fiecare cuvânt. Şi *credeam* fiecare cuvânt.

– Eu cred fiecare cuvânt, zise Eva. Tu nu?

– Cred şi eu că nu! zise Fanny. Dumnezeu este iubire!

– Chiar este, zise Eva. Dumnezeu este Tatăl, iar tatăl meu este cel care iubeşte.

– Zice cine? întrebă Fnny.

– „Zice cine?“ repetă Eva. Ce însemnă asta?

– Cine zice că tatăl tău este cel care iubeşte?

– Eu, răspunse Eva. Cu tatăl tău nu-i la fel? Nu-i el cel care iubeşte?

– Iubeşte *pe cine*?

– Pe tine.

– A, bine, zise Fanny. Cred că da. Sigur că da. Şi ce?

– „Şi ce?“ repetă Eva. Nu e bine?

Auzind paşi furişați, tăcură şi se mutară de lângă trepte. Fay dădea ocol stivei de vrejuri, dar se mişca foarte încet. Înconjură complet grămada de vrejuri, pe urmă, crezând că nimeni nu se ascundea acolo, plecă altundeva.

– Hai, zise Fanny. Nu ne va găsi niciodată, aşa că să mergem altundeva să ne ascundem.

– Hai în vie să mâncăm struguri, propuse Eva.

– Să mergem la parcela de pepeni şi să vedem dacă găsim unul copt, zise Fanny. Au fost recoltați, le-a trecut vremea, dar poate că mai găsim unul copt.

– Bine, zise Eva. Îmi plac la nebunie pepenii. Făcură câțiva paşi în tăcere, până când Eva zise: O iubesc pe mama. Îmi iubesc fratele, dar cel mai tare îl iubesc pe tata.

– De ce? vru să ştie Fanny.

– El e cel bun. El mă duce în braţe. El vorbeşte cu mine. El îmi spune poveşti. El îmi spune lucruri ca să mă înveselească. Se *uită* la mine, şi ăsta-i cel mai bun lucru. Se uită la mine şi *ştiu* că mă iubeşte.

– Cum îți dai seama?

– Se *uită*.

Ajunseră la parcela cu pepeni, cam un sfert de acru lângă un canal de irigații. Pe unele vrejuri erau pepeni rău formați, mici şi cu înfățişarea tristă.

– Ăsta e bun? întrebă Eva

– Pentru porci, răspunse Fanny. Ăla-i un avorton.

– Nu un pepene?

– Un rebut de pepene. Un rebut este un pepene care nu e bun de la început. Este strâmb şi mic, iar înăuntru n-are nimic roşu sau dulce. E palid şi n-are aproape nici o savoare. Dar vom găsi unul bun. În sezon, am avut sute şi sute de pepeni buni. Întotdeauna sunt şi câțiva târzii.

Se plimbară printre vrejuri, Fanny trăgând din când în când câte un şut în vreun avorton, spărgându-l, dar fără să râdă. Eva o urmărea, întrebându-se de ce nu râdea când făcea ceva atât de distractiv. Eva lovi unul cu piciorul, dar nu atât de tare ca Fanny. Nici măcar nu se sparse. Nu-l mai lovi încă o dată, ci făcu o mutră ca şi cum îi părea rău că fusese nepoliticoasă cu el. Bietul pepene rebutat!

– Uite unul, zise Fanny. Se aplecă deasupra unui pepene destul de mare, lung şi bine format. Fanny îl ciocăni cu degtul şi spuse: E şi copt. Îl spargem şi-i mâncăm miezul. Lovi cu piciorul codița pepenelui, rupând-o de tulpină, îl ridică şi se duse cu el la canalul de irigații. Îl ținu cam la patruzeci de centimetri deasupra ierbii şi îl lăsă să cadă. Pepenele crăpă. Fanny îşi vârî mâna în crăpătură, rupse pepenele şi Eva văzu interiorul roşu, cu şiruri de sâmburi negri, fini. Asta-i jumătatea ta, zise Fanny, şi asta-i a mea. Hai să ne aşezăm şi să mâncăm miezul.

– Bine, zise Eva, şi mulțumesc foarte mult, Fanny Walz.

– Ah, zise Fanny, ce politicoasă eşti. Mănâncă pepenele. Peste două zile ar fi fost stricat. Am ajuns la el chiar la timp. Îşi înfipse degetele în jumătatea ei de pepene şi scoase un pumn de miez, fără nici un sâmbure în el. Aşa se

face, explică ea. E cel mai bun fel de a mânca un pepene. Miezul e partea cea mai bună.

Înghiți până şi ultima bucățică din mâna ei. Eva îşi vârî şi ea mâna, cum făcuse Fanny, şi începu să înfulece miezul din jumătatea ei.

Era dulce şi delicios, şi locul unde şedeau era plăcut, apa din canal curgând domol, iarba întinzându-se peste tot, soarele dispărut acum, dar lumina lui făcând încă iarba să arate verde. Detaşând clar formele firelor de iarbă.

Era atât de mult de mâncat, încât abdomenul Evei se umplu şi se întări înainte să fi terminat. Dar ea tot nu voia să se oprească. După ce mâncase tot miezul şi o parte din restul pepenelui, Fanny era în picioare, aşteptând, aşa că Eva se ridică şi ea şi începură să meargă înapoi, spre locul de joacă.

– Fay aia! zise Fanny. Pur şi simplu nu ştie *nici un* joc. Eram chiar acolo după grămada de viță-de-vie şi fiindcă ne mişcam în jurul ei n-a avut destulă minte să ştie că suntem acolo. Pariez că încă n-a găsit pe *nimeni*. *Eu*, în locul ei, aş fi găsit pe toată lumea în două secunde şi aş fi alergat înapoi la măslin întrecându-i pe toți.

– Ştiu, zise Eva, fiind sigură că Fanny ar fi făcut întocmai.

Se întunecase de-a binelea. Ajunseră încet la măslin, apoi se duseră la doamna Blotch.

– Unde-i Fay? o întrebă Fanny.

– Pe acolo pe afară, vă caută pe voi, zise doamna Blotch.

– Flora unde-i?

– Pe afară, se ascunde, cred.

– Unde-i Red? se interesă Eva.

– Şi el se ascunde pe-afară, cred.

– Fay nu găseşte pe *nimeni*, zise Fanny. Am găsit un pepene copt şi i-am mâncat miezul.

– Da, întări Eva.

Când se întunecă de tot, îi văzură pe Red şi pe Flora venind încet către măslin. După o clipă o văzură şi pe Fay. Când se întâlniră la măslin, se uitară unii la alții şi nu vorbiră. Asta fiindcă jocul nu mai avea haz şi se înnoptase.

După biserică şi prânzul duminical, Warren Walz îi spuse soției sale adevărul despre seara de vineri, când fusese la Susie.

– Ştiu, zise May Walz.

– De unde ştii?

– Pur şi simplu ştiu.

– Când ai aflat?

– Când ai venit după mine acasă la Dade, dar atunci am refuzat să cred.

– Îmi pare rău, May, dar *a trebuit* să-ți spun.

– Ştiam c-o vei face, zise femeia. Mă gândeam că poate îți trebuie mai mult timp.

– Mi-a fost groaznic de ruşine, spuse bărbatul.

– Uită, zise femeia. Lasă-mă şi *pe mine* să uit.

– Eşti sigură că totul e în ordine? întrebă bărbatul. Mă gândeam că dacă-ți spun s-a zis cu mariajul nostru.

– O spui de parcă ai prefera să-i punem capăt.

– Nici pomeneală, zise bărbatul. Sunt oarecum surprins, atâta tot. De exemplu, acum cinci ani, la Huntingtoni, când m-am îmbătat şi m-am dat la verişoara lor din St. Louis, n-a fost *aşa*. Mă temusem de tine şi înainte, dar ceea ce s-a întâmplat atunci *chiar* că m-a băgat în sperieți. Unui bărbat nu-i place să simtă că-i obligatoriu să-şi iubească nevasta, May. În cazul meu, a ajuns să fie al dracului de obligatoriu.

– Ştiu, zise femeia.

– Nu înțeleg, spuse bărbatul. De fapt, ce s-a întâmplat cu tine?

– Dacă ei au putut să ne invite, zise May, fără nici o aluzie la lucrul prin care ei şi noi am trecut *deja*, cu siguranță puteam şi noi să mergem la ei în acelaşi spirit. Am socotit că e important să ne ducem.

– Regret că m-am purtat prosteşte în această privință, zise bărbatul.

– Nu regreta nimic, zise femeia. În timpul călătoriei la Fresno şi înapoi m-am hotărât să mă lupt pentru asta cu tine. Am luat hotărârea să te *oblig* să mă ajuți. Eram sigură că încă vrei să-ți iei câmpii şi aproape credeam că asta ar uşura lucrurile. Pentru *mine*, desigur. Căsniciei noastre i s-ar pune capăt. Vreau să spun, într-un mod *decent*, prin divorț. Oricum s-a terminat de mult timp, aşa cum noi doi ştim, aşa cum ştim de la naşterea Florei. Tu ai vrut un fiu. Eu am vrut un fiu. Dar de când nici n-am mai discutat măcar despre asta? De mai bine de şase ani. Sigur că s-a întâmplat ceva cu mine şi cu tine de asemenea. Am cunoscut o altă familie, cu probleme mai mari

decât ale noastre. Asta e ceea ce s-a întâmplat. Ar fi fost mai uşor să nu mergem, cu siguranță mai uşor după ce le-ai telefonat ca să le spui că plecăm la Yosemite. Niciodată nu m-am simțit mai jignită decât când ai spus că-mi bag nasul în treburile lor. N-am putut nici măcar s-o învinuiesc de faptul că mi-a trântit uşa în nas. Ea şi cu mine am discutat. Am vorbit mult. Asta s-a întâmplat, Warren. Am discutat ca şi cum n-am fi vorbit despre noi, despre ce înseamnă a fi femeie, a avea copii, a fi mame, a fi ființe omeneşti – toate, lucruri dificile. Ca să fii toate lucrurile astea trebuie să te *străduieşti* neîncetat. Ei bine, Warren, am treizeci şi trei de ani şi-mi doresc un fiu. Încă îmi doresc un fiu.

– Şi eu mi-l doresc, zise bărbatul.

– Nu sunt o neroadă, zise femeia, aşa cum am părut mult timp că sunt, iar tu nu eşti un bărbat chinuit, cum s-ar părea. Sunt orice fel de femeie pe care orice fel de bărbat care ai deveni ar putea dori s-o descopere în mine.

– Eu eram sigur că între noi s-a sfârşit totul, zise bărbatul.

Îi telefonară doamnei Blotch şi-i spuseră că s-ar putea să se întoarcă foarte târziu; ar putea rămâne la ei peste noapte? Ea spuse că da. Walz o aduse pe doamna Blotch şi le anunțară pe fetițe că vor merge la Fresno şi se vor întoarce foarte târziu. Plecară cu maşina. Fetele se priviră una pe cealaltă şi Fanny spuse:

– Încearcă să se îndrăgostească la loc.

Luni după-amiază, un om de la service a adus acasă maşina lui Dade. Copiii mai dormeau, dar când Evan l-a rugat pe om să lase jos capota automobilului, Red auzi scrâşnetul, se trezi şi ieşi în fugă din casă. Era, până una, alta, ziua cea mai fierbinte a anului, anunță mecanicul. El ridică imediat capota ca să-i arate lui Evan ce treabă bună făcuse la motor, iar Red se urcă pe bara de protecție ca să vadă şi el. Era un Lincoln vechi de zece ani, cu aproape o sută de mii de mile la bord, dar omul zise că acum era bun pentru încă cel puțin cincizeci de mii.

– *Ar trebui* să fie, zise el. Vreți să ştiți cât îl costă pe Dade? Aproape cinci sute de dolari, dar, practic, i-am făcut un automobil nou. Din punctul meu de vedere, arată oricum mai bine decât noile modele. Vrei să vă suiți la volan şi să mă duceți la atelier? Pe drum, am să vă spun câte ceva despre maşină.

Acum şi Eva ieşi alergând din casă.

– Haide, Swan, zise Evan. Facem o plimbare până la oraş, cu maşina lui Dade. Ne întoarcem şi după aia plecăm într-o călătorie adevărată. Şi cu tine, Eva.

– Alt picnic? întrebă Eva. În locul de lângă râu?

– Sau în alt loc, răspunse Evan.

Se urcară cu toții şi se aşezară pe banchetele moi de piele. Maşina era albastru-închis, dată cu ceară şi lustruită.

– E maşina lui Dade, strigă Eva. Nu-i a noastră, Mama. E a lui Dade!

Era o încântare să conduci automobilul. Motorul aproape că nu se auzea, dar era extrem de puternic.

După ce-l lăsaseră pe om la service, Evan îi invită pe toți pe bancheta din față.

– E cumva prea cald, Swan? Să ridic acoperişul?

– Nu, Papa, protestă Eva. Aşa văd *absolut totul* în jur.

– Lasă-l coborât, zise Swan. *Este* cald, dar ar fi oricum.

– Unde mergem? întrebă Eva. Să-mi pun alte haine? Pot merge aşa cum sunt? E mai comod să porți numai un şort.

– Poți veni aşa cum eşti, zise Evan. Luăm cu noi ceva haine şi ne îmbrăcăm mai târziu. Soarele îți va face bine. E valabil şi pentru tine, Red, dacă vrei să vii.

– Să le luăm cu noi şi pe fetele Walz? întrebă Swan.

– De ce nu *toată* familia? Avem destul loc în maşină. Poate înotăm puțin.

– Unde? întrebă Red. La Piedra? Acolo e greu de umblat pe pietre.

– Poate cunosc ei un loc mai bun, presupuse Evan. Ce-ar fi să ne oprim la ei în drum spre casă şi apoi să ne întoarcem şi să-i luăm după ce pregătim coşul de picnic?

– Îți place de ei? întrebă Swan.

– Foarte mult, răspunse Evan.

– Şi mie, zise Red.

– Şi mie, zise Eva, mai ales de Fanny. La început nu mi-a fost simpatică, mi-a plăcut mai mult de Flora, dar acum îmi place mai mult de Fanny, apoi de Flora şi după aia de Fay.

– Mama lor e cea mai plăcută femeie din câte am cunoscut, zise Swan. Prima impresie pe care ți-o fac oamenii poate fi îngrozitor de falsă, nu-i aşa? După o singură vizită am devenit cele mai bune prietene.

– Cody Bone e cel mai bun prieten al *meu*, zise Red.

– Ba nu, îl contrazise Eva. Flora ți-e cea mai bună prietenă.

– Am uitat de tot de Bart, zise Evan. Tipul din San Francisco va telefona cândva după-amiază. Trebuie să aştept apelul lui. I-am promis lui Bart că-i telefonez de-ndată ce vorbesc cu el.

– Poate va suna în timp ce pregătim coşul de picnic, zise Swan.

– Păi, dacă nu, interveni Red, îi telefonezi *tu* lui, Papa.

– Da, *aş putea*, zise Evan, dar aş prefera să nu. Totuşi, nu-i exclus.

Ajunşi la casa familiei Walz, îi găsiră pe toți în curtea din spate.

– Ce-ar fi să veniți cu noi la scăldat? îi întrebă Evan. Vom face şi un picnic.

– Ce părere ai, May? întrebă Walz.

– Venim şi *noi*? se interesă Fanny.

– Da, Fanny, zise Eva.

– Mergem cu maşina lui Dade, precizează Evan. Loc berechet. Ne ducem acasă să pregătim un coş. Peste aproximativ o oră, ne întoarcem să vă luăm. Gândiți-vă la un loc bun. Cât mai departe.

– Da, aprobă Red, să mergem mai departe de data asta. Piedra nu e departe.

– Dar la Piedra-i aşa de plăcut, zise May. Nu ne putem duce tot acolo, Red?

– O, bine, zise Red. Sigur că putem, doamnă Walz, dacă doriți.

– E cel mai bun loc, nu, Warren? zise May.

– Într-un fel, zise Walz. Şi lângă râu, la podul Skaggs, e destul de bine şi nu sunt pietre. Apa e destul de mică pentru copii, dacă nu intră până în mijlocul albiei. Aveți costume de baie? Dacă nu, avem noi, de toate felurile. O să luăm câteva în plus. Hotărâm când reveniți.

– Pregătim şi noi un coş, îi spuse May lui Swan. Voi ce aduceți, ca să păstrăm echilibrul?

– Păi, zise Swan, m-am gândit la şuncă piperată, şuncă fiartă şi sendvişuri cu brânză.

– Bine, zise May. Noi vom fierbe nişte ouă tari, aducem aspic şi sendvişuri cu brânză topită. Avem două duzini de crenvurşti pentru prăjit şi nişte fructe. Ne ajung, nu-i aşa?

– Am uitat de vin şi de băuturile răcoritoare pentru copii, zise Swan. Rămânem acolo până după asfințit. Bine?

– Sigur, răspunse May.

Şofară până acasă şi Swan se puse să facă sendvişuri. Când era aproape gata, Evan îi telefonă omului din San Francisco.

– Tocmai voiam să te sun, îi zise acesta. Uite cum stau lucrurile. Spune-i să vină la mine la birou vineri la unsprezece şi jumătate dimineața. Îi spun toată povestea şi apoi mergem să luăm prânzul. După prânz, îl predau omului meu care va avea grijă de el până ridică ancora.

– Când va fi asta? întrebă Evan.

– Vinerea următoare.

– Şi când se va întoarce la San Francisco?

– După o sută douăzeci, o sută cincizeci de zile – deci, după patru, cinci luni.

– O să-ți placă de el, zise Evan. Îl sun acum. Ştiu că stă acolo şi aşteaptă arzând de nerăbdare. Va fi matelot simplu, nu?

– Aşa e, confirmă omul, şi nu fi îngrijorat. Avem nevoie de ei. Se va întoarce şi cu ceva bani în buzunar. E o navă bună şi secundul îmi este prieten. Va avea grijă de el.

Evan îi telefonă lui Bart şi-i spuse întreaga poveste. Băiatul rămase un moment fără grai, apoi izbucni în urale.

– Hai, Clovis! răcni. Strigătul de luptă al şcolii, explică el. Mulțumesc, domnule Nazarenus. Putem trece pe la dumneavoastră diseară, după cină? Sau veniți dumnevoastră la noi?

– Peste câteva minute plecăm la picnic cu familia Walz, zise Evan. S-ar putea să ne întoarcem târziu. De ce nu-l iei pe Cody şi să veniți şi voi? Fie la Piedra, fie la podul Skaggs. Telefonez de la Warren şi vă spun unde.

– Grozav, se bucură Bart. Cody ajunge acasă puțin după cinci. Vom fi oriunde trebuie să fim, o jumătate de oră după aceea. Mă puteți ajuta să-i dau vestea lui Cody. Îi va face plăcere. Ştiu că se bucură, dar dacă mă ajutați să-i spun, nu cred că se va îngrijora. Vineri! Hai, Clovis!

Se urcară în maşină. Porniseră, când Evan auzi soneria telefonului. Opri maşina.

– E mai bine să răspund, zise el.

Ieşi din maşină şi fugi în casă. Când ridică receptorul, nu era nimeni pe fir. În cele din urmă, se auzi vocea centralistei.

– A fost un apel pentru doamna Nazarenus, din Palo Alto, zise ea, dar apelantul a închis.

– Nu-l puteți suna înapoi? o rugă Evan.

– Încerc, zise centralista.

După o lungă pauză, reveni şi zise:

– Numărul nu răspunde. Probabil că era o cabină telefonică. Să mai încerc o dată peste douăzeci de minute?

– Nu, zise el. Încercați următorul număr.

Îi dădu numărul, iar ea zise după un moment:

– Nu răspunde nici la numărul ăsta, domnule.

– OK, mulțumesc, zise Evan.

Se duse în camera lui Dade, deschise sertarul, văzu că totul era la locul lui, căută cheia sertarului, o găsi pe blatul biroului, încuie sertarul şi puse cheia în buzunar. Ieşi grăbit din casă, încuind uşa în urma sa.

– Cine-a fost? îl întrebă Swan.

– Dade, zise el.

Vorbi pe un ton vesel, demarară, dar copiii şi Swan fură cuprinşi de o muțenie ciudată, care-i dădu de ştire lui Evan că nu-l crezuseră.

– Ce-a zis Dade, Papa? întrebă Red.

Evan Nazarenus râse.

– Dade a spus: „Îl înveți pe Red limba?“, iar eu am zis „Da“, aşa că începem lecția de azi. Să te aud spunând „E corect“.

Red rosti cuvintele în limba aceea.

– Încă o dată, te rog, ceru Evan. Şi după o clipă: Încă o dată.

– Foarte bine, Papa, spuse Red. Să facem lecția de azi.

– Atunci, ascultă atent, zise Evan Nazarenus. Şi tu, Swan. Şi tu, Eva. Ascultați toți cu atenție.

– Da, Papa, zise Eva.

– Vă iubesc, zise Evan în limba aceea.

– Ce înseamnă? întrebă Red.

– „Vă iubesc“, zise Evan pe englezeşte. Acum ascultați cu atenție. Mai spun o dată, rar de tot. Ascultați cum sună. Şi tu, Swan. „Vă iubesc“, zise el, în limba aceea. Vă iubesc, vă iubesc, vă iubesc. Te-ai prins, Swan?

– Da, Evan.

– Spune şi tu.

– Vă iubesc, zise Swan, în limba aceea.

– Încă o dată, ceru el. Ea mai spuse o dată. Încă o dată, o rugă el. Încă o dată, te rog.

– Care-i problema, Papa? întrebă Red.

– Care-i problema? zise Evan. O învăț pe mama limba mea. E o limbă bună. Am să vă învăț pe toți limba aceasta. Acum spune tu, Red. Red o spuse. O spuse perfect, ca şi cum limba *ar fi fost* şi a lui. Observă cum rosteşte, Swan, zise Evan. Pronunță şi tu ca el. Ea o spuse din nou, încercând să pronunțe întocmai ca Evan şi Red.

Ea îşi dădu sema că se întâmplase ceva. Ştia că el se străduia din răsputeri şi dorea să-l ajute.

– Eva? zise Evan.

– Da, Papa.

– Poți s-o spui şi tu, scumpo?

– Pot s-o spun, Papa.

– Fii atentă cum pronunț eu, zise Evan. Apoi spune-o după mine. Spune-o aşa prima dată. „Vă iubesc“, zise el în limba aceea. Acum spune şi tu, scumpo.

– Vă iubesc, spuse fetița în limba aceea, pronunțând perfect.

– Mai zi o dată, îi ceru el. Ea repetă. Acum, zise el, am să o spun fiecăruia pe rând, iar voi să-mi răspundeți la fel. Am s-o spun fiindcă e adevărat şi cel mai bine pot s-o spun în limba mea. Swan? Te iubesc, zise, în limba aceea.

– Te iubesc, Evan, îi răspunse Swan în aceeaşi limbă.

– Red? zise el. Te iubesc.

– Te iubesc, Papa, zise Red, în limba aceea.

– Eva? Te iubesc, zise el în limba aceea.

– Te iubesc, Papa, spuse Eva. Te iubesc, Mama. Te iubesc, Red, zise ea în limba aceea.

– Asta-i lecția de astăzi, conchise Evan.

Când ajunseră la casa familiei Walz, lumea era gata de plecare. Coşurile fură puse în maşină şi toată lumea se îmbarcă.

– Trebuie să-l sun pe Bart, zise Evan. L-am rugat să-l aducă pe Cody la picnic după muncă, dacă n-aveți nimic împotrivă. I-am promis că-i spun unde mergem.

– Cred că ne-am simți mai bine la podul Skaggs, zise Walz. Stai să-ți dau drumul în casă. Între timp, aduc ceva de băut.

În clipa când termină să-i spună lui Bart unde anume se ținea picnicul, Evan o rugă pe telefonistă să mai încerce o dată numărul din Palo Alto.

Walz prepara băuturile în bucătărie. Evan auzi telefonul sunând, apoi vocea bărbatului. Nu-şi bătu capul cu numele.

– Ascultă-mă cu atenție, zise el.

– Evan? întrebă Milton Schweitzer.

– Ascultă-mă numai cu atenție, repetă Evan. Tu nu ai copii, eu am. Înțelegi, cred. Dacă te mai văd o dată, n-o să te *omor*, din cauza copiilor mei, dar *aproape* am s-o fac – cu mâinile mele. Asta-i tot.

Puse jos telefonul şi înjură în limba lui.

În bucătărie, Warren Walz auzise totul, dar după un minut ieşi ca şi cum n-ar fi auzit nimic. Îi dădu lui Evan băutura sa.

– Trebuie să le dăm de duşcă, zise Evan. Nu-mi place să-i las pe copii să aştepte.

Îşi goli paharul şi Walz pe al său.

– Mulțumesc, zise Evan.

Ieşi din casă, cu Walz venind după el repede.

Bărbatul din Palo Alto aşează în furcă receptorul şi începu să păşească pe toată lungimea camerei, spunându-şi: Numai *asta* mai lipsea!

Evan era prietenul său. De fapt, nici nu avea alt prieten. Era soiul de om antipatizat de toată lumea la prima vedere. Pesemne îi făcea pe oameni să nu se simtă în largul lor.

Simțise că trebuie să mai vorbească o dată cu ea. Înainte de a pleca la New York ar fi dorit să simtă că nu mai e cazul să aibă remuşcări.

Îşi făcuse bagajele, fusese la drogheria din colț la un sendviş şi o ceaşcă de cafea, apoi decisese că trebuie să-i telefoneze. Auzise telefonul sunând la celălalt capăt al firului, dar fusese recunoscător când nu răspunsese nimeni. El, cel puțin, *încercase*.

Se întorsese la apartament ca să-şi ia bagaajele. Telefonase după un taxi şi dispecera îi spusese că maşina va fi acolo peste cinci sau zece minute.

Apoi sunase telefonul şi ascultase vocea lui Evan Nazarenus.

Acum bătu cineva la uşă.

– Taxi, anunță şoferul.

Deschise uşa şi-i dădu omului un dolar.

– Încă nu sunt chiar gata, zise. Puteți reveni peste o jumătate de oră?

– Sigur, răspunse şoferul.

Închise uşa şi se aşeză la birou. Constată că lăsase un blocnotes liniat în sertar, îşi scoase stiloul şi începu să compună o scrisoare. Când taximetristul ciocăni iar la uşă îl lăsă să intre, ridicară amândoi bgajele şi coborâră jos, în stradă.

– La gară? întrebă şoferul.

Dar când ajunseră la destinație, bărbatul întrebă:

– Ați putea să mă duceți la San Francisco?

– Sigur, răspunse taximetristul. Dar va costa circa cincisprezece dolari.

– OK.

Îşi depozită bagajele într-un dulăpior cu taxa de zece cenți de la Ferry Building, fiindcă avea o oră de omorât, puse cheița în buzunar, traversă strada până la un bar, comandă o băutură, apoi încă una şi încă una, până când pierdu trenul. Ieşi şi se urcă într-un taxi.

– La hotelul St. Francis, zise.

– Valizele mele sunt la gară, spuse la recepție. Le aduc mâine.

Aruncă scrisoarea în cutia poştală, intră în camera sa şi se prăbuşi pe pat.

„Ascultă-mă“, îl auzi pe Evan spunând. „Ascultă-mă numai cu atenție.“

Ascultă ore întregi, ascultă în somnul său alcoolic.

Pinicul de la podul Skaggs a fost cel mai grozav la care a participat Red. Toată lumea a intrat în râu, ca să se bălăcească, să împroaşte şi să înoate. Pe fundul râului era nisip întărit şi neted. Cody şi Bart au sosit cam pe la asfințit, în maşina lui Bart. Şi-au pus costumele de baie şi au intrat şi ei în apă. Pe înserat, toată lumea a ieşit din râu şi s-a îmbrăcat. Au aprins un foc şi au prăjit cremvurştii. Mirosul frunzelor, rămurelelor şi buştenilor arşi era foarte plăcut. Cu toții au mâncat şi au băut, iar apoi Evan, Warren, Cody şi Bart au cântat cântece vechi până s-a făcut întuneric.

Red stătea lângă Flora, privind cum moare focul.

– Plecăm acasă vineri, zise el.

– Da, ştiu, răspunse Flora.

– Ne întoarcem de Crăciun, cred.

– Şi veți sta tot la Dade?

– Da. Tata vrea să muncească în vie cu fratele lui. Atunci are o vacanță lungă.

– Cât de lungă?

– Până după Anul Nou, zise Red. O să vin şi eu.

– Atunci totul va fi diferit, remarcă Flora. Pomii şi vița-de-vie vor fi desfrunziți. Va fi rece. Iarnă.

– Bună şi iarna la ceva, observă Red.

– Zăpadă nu avem, zise Flora, dar totul e îngrozitor de rece.

Discutară până se făcu ora să se întoarcă la maşina lui Dade şi să plece acasă.

– O să ne pară tare rău să vă vedem plecând, zise Warren Walz.

– De ce nu veniți să locuiți şi voi la Clovis? întrebă May.

– Ca să câştigi o pâine, zise Walz, ai nevoie de cel puțin treizeci de acri, dar viile nu sunt nici pe departe atât de scumpe cât erau. Cam cu trei mii arvună cred că se poate cumpăra una destul de bună. Ai rămâne dator cam cu nouă mii, dar, cu puțin noroc, le-ai plăti în patru, cinci ani. Nu e o viață rea.

– Mi-ar plăcea să am o vie, bineînțeles, dacă Swan, Red şi Eva sunt de acord, zise Evan.

– Eu aş fi de acord, zise Swan.

Red şi Eva spuseră că şi ei.

– Casa e posibil să nu fie foarte bună, urmă Walz, dar în loc să vă mutați imediat, v-ați putea duce înapoi pentru un semestru sau două. Între timp, Dade şi cu mine am pune casa în ordine. V-ați putea muta aici când e gata. După un an sau doi v-ați construi o casă nouă. O adevărată casă de fermă. A noastră nu-i decât o cocioabă veche pe care am tot reparat-o. Are patruzeci de ani.

– Aşa veche e? se miră Swan. Pare foarte nouă şi plăcută.

– Întotdeauna a fost o casă bună, o lămuri May. Doar că nu noi am construit-o. O avem de dinainte de Fay. La început, n-a fost a noastră, dar acum cu certitudine este. O să vă arăt casa când ajungem acolo.

– Dacă vreți, propuse Warren, o să aflu ce-i de vânzare în împrejurimi şi oricând doriți mergem şi ne uităm la câteva proprietăți.

– Ai face asta? zise Evan. Swan, mie îmi place ideea. Eşti sigură că şi ție îți convine?

– Aş fi încântată să trăiesc aici, răspunse Swan. La urma urmei, eşti la universitate de aproape şase ani.

– M-am săturat de universitate, zise Evan. Mi-ar plăcea să trăiesc într-o vie.

– Şi mie, completă Swan.

– Dar *ţie*, Eva? întrebă Evan.

– Da, Papa, zise Eva. În special dacă avem o parcelă cu pepeni.

– Am avea şi asta, zise Evan. Se întoarse către Walz: Atunci te uiți tu ce se găseşte de vânzare?

– Ar trebui să-mi fac o idee destul de bună despre toate astea până mâine la prânz, răspunse Walz. Ce-a fi să luați prânzul la noi? După-amiază tu şi cu mine putem merge să inspectăm proprietățile. Dacă găsim ceva care arată OK, îi aduci pe Swan şi pe copii să vadă şi ei.

– E-n regulă, Swan? întrebă Evan.

– Perfect, zise Swan.

May Walz le făcu un tur al casei, cu toată banda pe urmele ei. Era o casă frumoasă cu două niveluri, cu patru dormitoare la etaj. Răcoroasă, curată, frumos mobilată şi bine întreținută.

Ajunseră acasă aproape de ora zece. Swan îi duse pe copii la culcare, apoi se aşeză în salonul neluminat. Evan, afară pe verandă, şedea pe balustradă. Şezu acolo aproape o jumătate de ceas, apoi intră în casă.

– Chiar îți place ideea de vie? întrebă el.

– Ar fi un loc perfect pentru tine şi copii, zise Swan.

– Cum adică?

– Îmi *doresc* mult să fiu aici cu tine, zise Swan. Mai mult decât orice în lume. Vreau ca noi, din ce în ce mai mulți, să fim aici împreună, Evan, dar ştiu că eu nu voi fi.

– De ce?

– Tu nu le-ai face nici un rău copiilor, Evan, şi nici eu nu le-aş face.

– Nu înțeleg.

– Ştiu ce s-a întîmplat azi după-amiază, zise Swan. Şi cât de mult te-ai străduit să le ascunzi copiilor ceea ce simți. Dar de *mine* nu te poți ascunde. Nu mi-ai putut-o ascunde toată după-amiaza. Nu mi-o poți ascunde nici acum. Ştiu că-ți dai toată silința, Evan – de dragul copiilor. Eu cred în încercare. Cred că e corect să încerci. Dar ce fel de femeie aş fi, ce fel de mamă, dacă, de fiecare dată când ți-ai aminti ce s-a întâmplat, tu ai vedea roşu de supărare şi ar trebui să ții familia unită doar printr-un efort disperat, atât de disperat încât aş muri de frică?

– Îmi pare rău de asta, zise Evan. Nu m-am putut stăpâni.

– Te-am rănit profund, continuă Swan. Te-am rănit *prea* profund. Ar fi un dezastru să insişti că mă iubeşti fiindcă-i iubeşti pe copii. Te-ar distruge. Mi-e straşnic de frică. Niciodată nu te-am văzut atât de supărat – atât de *înnebunit*, Evan – ca în după-amiaza asta. Ai insistat – ai *insistat*, Evan – că mă iubeşti, pentru că dacă n-ai insista ar trebui să faci ceva ce pentru copii ar însemna pierderea tatălui sau a mamei sau a ambilor părinți. Poate lucruri şi mai rele. Mi-e teribil de frică. Până azi după-amiază mi-a fost frică pentru mine. Acum, mi-e frică pentru tine şi pentru ei. Tu n-ai să uiți niciodată ce s-a întâmplat. Nu mai pot fi aceeaşi pentru tine. Dacă ai fi un alt gen de bărbat – poate ca Warren Walz – aş putea fi aceeaşi pentru tine, sau chiar o femeie mai bună. Ce se va întâmpla cu noi, Evan? Îmi place ideea unei vii, dar ce se va întâmpla cu tine şi cu mine?

– O s-o luăm de la capăt, zise Evan. Asta se va întâmpla. O să avem răbdare unul cu celălalt. Tu mă vei ajuta, ca azi după-amiază, iar eu te voi ajuta pe tine. Încă sunt supărat, dar nu atât de supărat încât să nu pot încerca. Via – ideea de vie – îmi dă speranță. Vom porni de la început, Swan, pentru că n-avem încotro. Ce e corect, Swan? Să începem de la început e corect, nu?

– Nu ştiu, Evan.

– Ei, ba *ştii* că da, zise Evan. Nu îngreuna lucrurile pentru amândoi, pretinzând că nu ştii. *Ştii*. Ştii prea bine ce e corect. Nu avem de ales. S-o luăm de la capăt *este* corect. Să o iei de la capăt e întotdeauna greu. Este cel mai greu lucru din lume. Caznele la care suntem supuşi sunt covârşitoare. Dar ce suntem noi, Swan, dacă nu facem față acestor cerințe dificile? Vrem să trăim de la o oră la alta numai pentru noi înşine? Nu mi-o lua în nume de rău că vreau să trăiesc o viață responsabilă. Trebuie să mă străduiesc să trăiesc o astfel de viață. Trebuie să cred că poate fi trăită. De iubire, mai mult decât de orice în lume, trebuie să fii vrednic. Iubesc speranța de a merita iubirea cu tine, iar tu trebuie să iubeşti speranța de a o câştiga alături de mine. Trebuie să mă ajuți. Dacă e să avem o vie şi o viață în ea, Swan, trebuie să fim împreună. Nu se poate fără tine. Va fi *pentru* tine, Swan. Nu poți spune că *vrei* să fii acolo şi să *ştii* că nu vei fi. Unde ai să fii, Swan?

– Singură, Evan, ori moartă.

– De ce? Te rog, spune-mi.

– Nu ştiu. Îmi dau seama cât de tare te înfurii auzindu-mă că spun mereu şi mereu „nu ştiu“, dar nu ştiu, Evan. Pur şi simplu nu ştiu. Simt că *voi fi*

singură sau moartă şi asta mă înspăimântă. O *simt*. Asta-i tot ce ştiu. Am simțit-o întreaga viață, dar în special de vineri seara încoace. Vreau să fac ceea ce trebuie făcut, dar mi-e frică.

– Bine, spuse el, să presupunem că ți-e frică. Să presupunem că mi-e frică şi mie. Şi ce? Ne vedem de treabă. O luăm de la capăt, înfricoşați amândoi, dacă aşa a fost să fie. Continuăm. O să ne fie din ce în ce mai frică, dacă asta-i situația, dar continuăm. Vorbesc despre tot ce poate fi mai rău, Swan. Evan făcu o pauză. Crezi că ne *va fi* greu să continuăm? Nu e greu numai pentru noi. Gândeşte-te cât de greu trebuie să le fie Evei şi lui Red, care nu se pot îndrepta în altă direcție decât spre noi. Presupui că ne e greu şi când ne gândim numai la nemernicii de noi doi? Ce-i de făcut, Swan?

– Nu-mi pasă cât de greu este, răspunse Swan. *Vreau* să fiu acolo cu tine. Vreau să începem cât se poate de repede. Aş vrea să facem chiar acum ce trebuie făcut şi să înlăturăm obstacolul. În *seara asta*, Evan.

– De acest lucru te temi cel mai tare, Swan?

– Cred că da, Evan, dar a încetat să-mi mai pese. Nu-mi pasă dacă mă tem. Vreau via aceea.

Ea îşi dădu toată silința să nu ofteze, ca şi cum ar fi fost Eva, stăpânindu-şi plânsul.

– A fost vina mea, Evan, zise. Crezi că i se poate întâmpla aşa ceva unei femei care nu *vrea* să i se întâmple? Am făcut-o din curiozitate, din prostie, pentru că *sunt* iresponsabilă, pentru că trăiesc pentru clipă, pentru că voiam să am imediat tot ce îmi doream. Am uitat cu totul de tine, Evan, am uitat cu totul de Red şi de Eva. Nu mi-a păsat, nici n-am *vrut* să-mi pese. Acum, mi-e greață de mine. Vreau să i se pună capăt întregii afaceri. În seara asta. Telefonează-i lui Dade. Vorbeşte cu el în limba voastră. Eu, oricum, nu voi putea dormi. Fă-o pentu *mine*, Evan. Trebuie făcută şi o *vreau* făcută, dar nu pot aştepta. Pur şi simplu nu pot. După ce se termină, aştept oricât. Voi fi *în stare* să aştept.

– În regulă, Swan.

Se duse la telefon şi după o clipă vorbea cu Dade în limba lor.

– Te rog, nu pune întrebări, zise el. Dacă ştii pe cineva, adu-l aici în seara asta, cu avionul. Te aştept la aeroport şi te aduc acasă, indiferent la ce oră ajungi. Trebuie să se întâmple în noaptea asta. Este zece jumate. Până în zori se va fi terminat. Eu am să stau cu ea. Pe copii îi poți duce la o plimbare cu maşina. Poți s-o faci, Dade? Poți găsi pe cineva? Trebuie să-ți

spun o groază de lucruri mâine, dar mai întâi să se întâmple asta. Nu eu ți-o cer, ci Swan.

– Găsesc eu pe cineva, zise Dade. Te sun înapoi.

O găsi în salon, stând în picioare, cu fața cuprinsă de un tremur.

O îmbrățișă.

– Minunata mea Swan, zise el. Frumoasa mea Swan.

– Teribila ta Swan, suspină ea. Nebuna ta Swan.

Ea se opri subit şi râse, aşa cum râde o fetişcană.

– Daca-i şti ce-mi doresc, râse ea. Dac-ai şti ce-mi doresc *acum*, Evan, într-un moment ca ăsta. Doamne, şi *pe mine* mă uimeşte. Dacă ai şti, Evan!

– Ştiu, Swan. Totul e în ordine.

– E în ordine, dar n-ar trebui să fie, aşa-i, Evan?

– Nu, Swan.

– De ce, Evan?

– Pentru că este ceea ce vreau şi eu şi nu poate fi fiindcă ne va duce din nou la un moment ca ăsta, şi nu-i prea vesel, asta-i tot, Swan.

– Vine cineva?

– O să-mi telefoneze.

– Pot bea ceva, atunci?

– Sigur.

După ce el turnase băuturile şi fiecare sorbise puțin, ea zise:

– Dac-ai şti cât de bucuroasă sunt că nu putem avea ceea ce dorim amândoi. Cât de bucuroasă sunt că vrei să mă iubeşti atât de profund.

Dade telefonă după o oră şi zise în limba lor:

– Am găsit doi. Nu se cunosc între ei. Ajungem la aeroportul din Fresno la ora două. Vor isprăvi în mai puțin de un ceas. Eu îi aduc cu maşina înapoi la aeroport şi vor lua avionul de cinci. În timpul zborului, am să vorbesc cu amândoi şi am să aflu care din ei va lucra. Celălalt va asista doar. Ea ar trebui să se poată scula şi să-şi vadă de treabă după două zile. Să fie ca nouă peste o lună.

– Voi fi la aeroport la două, zise Evan.

Unul dintre ei era un ins scund, smead, de vreo şaizeci de ani. Celălalt era înalt şi slab, mai tânăr cu zece sau mai mulți ani. Evan spera să fie cel oacheş, întrucât credea că cel de-al doilea era un alcoolic. Amândoi purtau

valize obişnuite şi Dade îşi avea bagajul său. Toate acestea fură puse în portbagajul maşinii şi Evan conduse înapoi repede, dar nu cu viteză exagerată. Nu dorea să fie oprit pentru depăşirea limitei de viteză într-un moment ca acela. O jumătate de oră, cât a durat drumul, n-a existat aproape nici o conversație între ei.

Totul s-a terminat în ceva mai puțin de un ceas. Cel care lucrase fusese negriciosul. Celălalt se ocupase de sterilizarea instrumentelor şi avusese grijă să nu stea în cale, rămânând în bucătărie.

– Acum va dori să doarmă, zise mititelul. Din când în când poate deveni semiconştientă, dar după un minut, două, va adormi la loc. Să stea în pat până joi dimineața. După aceea, timp de trei, patru zile, se poate scula câte două ore odată.

Dade îi conduse înapoi la aeroport. Era cinci şi jumătate când intră din nou în casă.

– Am vrut să-i văd urcați în avion, se justifică el. Ea cum se simte? Ai intrat s-o vezi?

– Da, zise Evan. Tăcu un moment. Dade? zise.

– E în regulă, zise Dade. E cel mai bun din câți există. Celălalt a fost doar rezervă. Nu eşti îngrijorat, sper?

– Nici n-a scâncit, Dade. Swan nu suportă durerea. Am fost lângă ea când au venit pe lume Red şi Eva şi ştiu că nu suportă.

– I-a dat ceva ca să n-o doară.

– E posibil să-i fi dat prea mult?

– Nu. E cel mai bun din câți există.

– Au trecut aproape trei ore.

– Poate nu se va trezi încă mult timp, zise Dade.

– Dacă Swan iese cu bine din asta, zise Evan, voi şti cum să am grijă de ea. Voi şti ce să fac pentru ea. Asta nu e nimic, nu înseamnă absolut nimic. Ne-am făcut o droaie de planuri. Ştim ce facem. Ea e puțin trăsnită, ca şi mine, de altfel. Şi tu eşti aşa. N-am ştiut, Dade. Ea se aşteaptă s-o ajut. Asta a fost doar o părticică, începutul. E iresponsabilă. Se pripeşte. Nu crede că merită să faci efortul de a trăi. E puțin smintită, atâta tot, dar nu *vrea* să fie. Cred că orice fată frumoasă e nițeluş smintită, dacă nu se găseşte cineva s-o oprească. Ea vrea să fie oprită. Ştii, aproape că *nu* merită să trăieşti. Este un fel de înşelăciune, să ştii. Tot ce doresc este să trecem de asta şi după aia să găsim amândoi drumul drept. Să ştii că am contribuit şi eu la nebunia ei. Ea

crede că de vină e doar ea, dar am contribuit şi eu. Bărbaţii, Dade, nu ştiu multe, până nu-i prea târziu. Oare greşesc?

– Nu, zise Dade.

Se duseră în bucătărie şi Dade puse de cafea. S-au aşezat la masă, aşteptând să se facă.

– Cel mai uşor lucru din lume, zise Evan, este să dai cu piciorul la lucruri la primul pretext.

– Sigur că da, îl aprobă Dade. Dacă ne strigă, o auzim, nu-i aşa?

– Am lăsat uşa întredeschisă, îl linişti Evan. Dade, când scăpăm de problema asta – când Swan va fi din nou OK –, vei vedea o familie care *poate fi numită* o familie. Când scăpăm de necazul ăsta...

– Am scăpat deja de el, zise Dade.

– N-a scos nici un sunet, zise Evan.

– Medicul n-a vrut ca ea să simtă ceva, spuse Dade. Poate că Swan n-a *vrut* să scoată vreun sunet.

– Biata fată!

– E bine, îl asigură Dade.

Evan intră tiptil în cameră şi înconjură patul, ca s-o mai vadă o dată.

Se întoarse în bucătărie. Dade bea cafea. Îi turnă o ceaşcă şi lui Evan.

– Nu te pierde cu firea, zise el.

– Nu-mi place cum arată, zise Evan.

– E bine, îl asigură Dade.

– M-am gândit la asta, zise Evan. M-am gândit la tot ce am putea face. Nimic altceva nu avea sens. Nimic altceva nu dădea nimănui o cât de mică şansă. Sunt speriat, Dade. Te rog, uită-te şi tu la ea.

Se duseră în cameră şi Dade o privi. Ieşiră în salon.

– Nu ştiu, zise Dade. Să mă gândesc un minut. Nici mie nu-mi place cum arată. Dar să mai aşteptăm puţin.

– Ce vrei să spui, Dade?

– E bine, zise, brusc, Dade. Cu siguranţă e bine.

– Eşti sigur, Dade?

– Se va trezi peste puţin timp, zise Dade. Atunci vei vedea că e bine.

– Mă duc înăuntru şi aştept, zise Evan.

– Da, bună idee.

– Dacă se trezesc copiii, vrei să le spui că noi mai dormim? Dă-le nişte cereale cu lapte rece sau ceva. Lasă-i afară în vie să se joace, da*r tu* să nu te

duci departe.

– Voi fi aici, promise Dade.

Evan intră în camera în care dormea soția sa. Se aşeză pe pat, privindu-i chipul, aşteptând ca ea să se trezească.

– Îmi pare rău, Swan, zise el, blând. Îmi pare foarte rău. Nu mă face să-mi pară şi mai rău. Am greşit. Sunt conştient că am greşit. Ajută-mă, Swan. Nu face să fie asta cea mai mare greşeală pe care ar putea-o face un om.

Stătu acolo multă vreme, privindu-şi fix soția. În cele din urmă ieşi şi-l găsi pe Dade în bucătărie.

– E pe moarte, Dade.

– Pentru Dumnezeu, adună-te, te rog!

– Dade, moare! Nu ştiu ce să fac. Să chemăm pe cineva. Să chemăm repede pe cineva!

– Stai să mă mai uit o dată la ea, zise Dade.

Intrară amândoi în cameră şi se mai uitară o dată la Swan. Nu o priviră prea multă vreme. Dade se duse la telefon şi-şi trezi un prieten, doctorul Altoun. Vorbi cu omul acesta în limba lor. Era încă la telefon, când Red şi Eva intrară în fugă în vestibul, strigând numele lui Dade. Doctorul promise că se îmbracă și vine. Dade îi ridică în brațe pe amândoi copiii şi-i strânse tare la piept.

– Să nu facem nici un pic de zgomot, le zise el.

Îi ajută să se îmbrace, le dădu cereale cu lapte rece şi-i trimise afară la joacă. Red se cățără în smochin, Eva rămase sub pom, prinzând smochinele coapte. Dade se duse la Evan, care stătea aplecat deasupra femeii adormite. Apoi ieşiră din cameră.

– Va fi aici cât de curând posibil, zise Dade.

– Ce i-ai spus?

– Adevărul.

– Asta-i bine, zise Evan. De-ar fi Swan sănătoasă. Nu-mi pasă cine cunoaşte adevărul. Oricum, nu are nici o importanță. Doar ea să fie sănătoasă. Îmi pare bine că i-ai spus.

– O să păstreze secretul, zise Dade, dar a trebuit să-i spun. Trebuia să ştie. Dar n-am vorbit englezeşte.

– Mă bucur că vine, zise Evan. Nu puteam sta aici ca doi nătărăi, cu gurile căscate.

Doctorul Altoun era un tânăr svelt, sub treizeci şi cinci de ani, cu tenul deschis pentru rasa lui şi cu ochii albaştri. Rămase singur cu femeia cincisprezece minute.

– E cazul s-o transportăm la spital, spuse el. Cel din Madera e bun. Telefonez după o ambulanță.

– Se va face bine, nu-i aşa? întrebă Evan.

– Sper că da, zise Altoun.

Se duse la telefon, cu Evan pe urmele lui.

– N-am putea s-o ducem cu maşina lui Dade, nu?

– Nu.

– Dar ce este? Ce i s-a întâmplat?

– Multe lucruri, zise doctorul. Am făcut tot ce se poate face acum.

El telefonă şi se întoarse la femeia adormită. Îi rugă pe Evan şi pe Dade să nu intre în cameră.

– Nu vreau să li se facă frică copiilor, zise Evan. Dade, nu poți să-i duci undeva cu maşina, ca să nu vadă ambulanța?

– Sigur, zise Dade. Fac o plimbare lungă cu ei.

– Ba nu, zise Evan. Du-i la familia Walz. Spune-le lui Warren şi lui May să-i lase să petreacă la ei dimineața asta. Le place de fetele Walz. Tu, vino înapoi. Eu am să merg cu ambulanța. Tu să ne urmezi în maşina ta. Mi-e greu să gândesc bine. E mai bine să fii aproape, Dade.

– Sigur, zise Dade. Îi duc imediat. Mă întorc repede.

– Dacă plecăm înainte de a te întoarce, ştii unde să vii, nu?

– Da, răspunse Dade. Voi fi acolo.

Dade se întoarse înainte de sosirea ambulanței. Îşi văzu fratele şezând pe balustrada verandei din față. Maşina doctorului nu se mai vedea.

– Evan? zise el.

Dade aşteptă un minut întreg, după care se duse înăuntru, unde zăcea femeia. Când ieşi afară pe verandă, Evan se dădu jos de pe balustradă. Îşi lovi fratele în tâmplă, doborându-l. Dade sări în picioare şi repede îşi luă în brațe fratele, blocându-i brațele.

– Te omor, zise Evan.

– Ce-a zis? întrebă Dade. Unde s-a dus?

– A zis că e moartă, răspunse Evan. Habar n-am unde s-a dus.

Evan încercă să se elibereze, dar Dade nu-i îngădui.

– Ar fi trebuit să stea şi să vorbească cu mine, zise Dade. Am să-l caut la cabinet. Trebuie să raporteze decesul. Trebuie să raporteze *ceva*.

– Să spună adevărul, zise Evan. Să spună că mi-am omorât soția, pe mama copiilor mei. *Asta* să raporteze.

– Tu n-ai omorât pe nimeni, zise Dade.

– Am omorât-o, repetă Evan, şi *tu* m-ai ajutat.

– Păstrează-ți cumpătul, zise Dade.

Dade aşteptă un moment prielnic, dar el nu veni. Aşteptă ca fratele său să plângă, ca să-i poată da drumul, dar Evan nu plânse, nu-şi putu înfrâna dorința de a-şi lua viața, de a-l ucide pe Dade – pe *oricine*. Văzând ambulanța pe drum, Dade îl eliberă pe Evan, îi aplică un upercut, îl duse în casă, în camera lui şi-l întinse acolo pe pat.

Se duse la uşă să le deschidă. În timp ce intrară cu targa, el îi telefonă lui Altoun la cabinet şi vorbi cu doctorul.

– Raportez că a suferit un infarct, zise doctorul, în limba lor. Îmi pare rău. Cred că trebuie să ai grijă de fratele tău.

Brancardierii o scoaseră pe Swan din casă. În uşă, Dade le spuse s-o ducă la firma de pompe funebre din Madera. Apoi telefonă acolo şi-i spuse omului să nu se atingă de ea până nu primea un nou telefon.

Evan Nazarenus ieşi din camera lui Dade exact când Dade puse jos receptorul. Dade sări la el, îl doborî şi-l muşcă de încheietura mâinii până când degetele i se desfăcură şi scăpă pistolul din mână. Ridică arma şi-l lovi pe Evan în tâmplă cu patul. Se sculă în picioare şi-şi rupse cămaşa, ca să vadă unde era rana. Nu era departe de locul unde fusese rănit cu mulți ani în urmă. Alergă în camera lui cu pistolul, le luă şi pe celelalte două şi le puse unde ştia că fratele lui nu le va găsi. Aruncă o cană de apă rece pe fața fratelui şi după o clipă Evan Nazarenus deschise ochii.

– Mai ajută-mă o dată, scoate şi glonțul ăsta, îi spuse Dade.

Fratele lui se sculă cu greutate.

– Îmi pare rău, Dade, zise. Iartă-mă. Începu să plângă, în sfârşit. Norocul meu nenorocit, zise. Viața mea murdară. Îl privi lung pe fratele său. Iartă-mă, Dade.

Se duseră în bucătărie.

Cu brațul bun, Dade puse apă la fiert într-o cratiță, apoi aruncă în ea conținutul unei cutii. Îndepărtă prosopul de pe plagă.

– În regulă, acum, zise. Vino încoace şi scoate-l.

– Să-ți dau mai întâi câteva aspirine, zise fratele său.

– Nu, doar fă-o repede, zise Dade. Ea e într-un loc din Madera. Bandajează-mă şi mergem acolo, să ne gândim la următorul pas.

Evan conduse până la Madera. Dade şedea alături, fumând țigară de la țigară. Pe drum, Evan opri maşina.

– Vreau să mă dau jos şi să mă plimb prin via asta, spuse el.

Dade îl privi cum pleacă. Fratele lui examină o viță, îndepărtând cârceii noi, frunzele noi, ca să vadă vița propriu-zisă şi strugurii care se coceau pe ea. Se cufundă mai adânc în vie ca să examineze altă viță, apoi se răsuci şi privi lung casa. Rămase aşa, contemplând-o, multă vreme. Când se întoarse, ținea în mână un ciorchine de Red Emperor.

– Frumoasă vie are omul ăsta, zise Evan. Şi o casă frumoasă. Ne hotărâserăm să căutăm o casă şi pentru noi. Lui Swan îi plăcea ideea. Walz şi cu mine voiam să vedem câteva proprietăți după-amiază. Luă o boabă de pe ciorchine şi o mâncă, apoi mâncă încă una. Poate că ne-am fi uitat şi la locul ăsta.

Intră la loc în maşină şi-i întinse strugurele lui Dade, care rupse o codiță de sus cu vreo douăsprezece boabe pe ea şi mâncă boabele. Evan îşi reluă şofatul, uitându-se la casă şi la vie în timp ce se îndepărta.

– M-a implorat să n-o oblig să facă asta, zise el. Mi-a repetat în o sută de moduri diferite că-i este frică. Eu n-am crezut-o. *N-am vrut* s-o cred. Pentru Dumnezeu, Dade, care ar fi fost diferența? Alte animale nu-şi bat capul cu lucruri din astea. Noi de ce *trebuie* să ni-l batem? Sau să ne pierdem mințile, să ne sinucidem, să-i ucidem pe alții? Cine naiba ne credem, oricum? Mi-am omorât soția, Dade, am omorât-o pe Swan, am omorât-o pe mama lui Red, pe mama Evei. Ea m-a implorat, dar n-am ascultat-o. N-am vrut s-o ascult şi gata. Cine, *eu*? Nu. Nu faci aşa ceva şi gata. Eşti bărbat, nu faci aşa ceva. Eşti animalul care trăieşte conform legii morale şi nu faci una ca asta. Înnebuneşti, după legea morală. Ucizi, după legea morală. Cine, *eu*? Să las să i se întâmple un astfel de lucru lui Evan Nazarenus? Niciodată. E perfect la animale, fiindcă ele nu ştiu altceva, dar nu e perfect pentru mine. Eu trăiesc după legea morală. Ştiu să deosebesc ce e drept de ce e greşit şi nu e destul de corect să trăieşti, să dai viață, să protejezi viața. Nici pe departe destul de corect. Oricine e al meu trebuie să fie numai al meu,

pentru că am mândrie şi am pierdut multă vreme stabilind că ceea ce-mi răneşte orgoliul este greşit. Pur şi simplu greşit, asta-i. Nu accept. Nu accept de la soția mea, de la mama copiilor mei. Mai bine o ucid. Mai bine mă sinucid. Mai bine îmi omor copiii. La onoare nu renunț. Ce importanță ar fi avut cine anume se întâmpla să fie tatăl? *Swan* ar fi fost mama, nu? Swan ar fi în viață, nu? Swan ar fi Swan, nu? Ce-i cu noi, Dade?

– A fost un accident, răspunse Dade. Când ajungem la Madera vreau să vină iarăşi doctorul Altoun. Am să-i spun că m-am împuşcat accidental. Tu trebuie să ai grijă de copii. Trebuie să le spui că Swan s-a dus să-şi viziteze familia.

– Nu are familie, zise Evan. Are o mătuşă la Philadelphia, care a crescut-o până la şaptesprezece ani. N-a avut niciodată părinți sau un cămin. Nici măcar nu ştiu numele şi adresa mătuşii ăleia. Abia acum, în ultimele zile, am descoperit că toată viața şi-a căutat părinții şi căminul. Asta era şi în spatele ideii cu via – să aibă o casă şi o familie – dacă nu părinți, cel puțin copii – şi ei sunt părinți – şi un soț care s-o iubească aşa cum este. La ce e bună dragostea, dacă nu este completă? M-a implorat, dar n-am vrut s-o ascult. Iartă-mă, Dade. Am să le spun copiilor că s-a dus la mătuşa ei, la Philadelphia. Te duc şi pe tine cât pot de repede să te culci.

Mărise viteza cu care circula.

– Cu mai puțin de douăsprezece ore în urmă, zise el, Swan plângea şi râdea. Râdea pentru că voia să fim împreună. Încă o dată. Ultima oară. Numai din asta şi ar fi trebuit să-mi dau seama. Trebuia să ştiu că nu va merge. Ar fi mers pentru oricare altul, dar nu pentru ea. N-a fost nevoie să moară Swan. Am ucis-o, asta e. Orgoliul meu a ucis-o. Am omorât-o pe mama lui Red şi Eva. Aşa că am rămas cu mândria.

– Poate că s-ar fi întâmplat oricum, spuse Dade.

– Nu dacă o iubeam, zise Evan. Era cam nebunatică, e adevărat. Dar care dintre noi nu e? Îmi pare rău, Dade. Era cât pe-aci să te omor. Uită-te la copiii mei. Swan le-a dat viață. Acum n-o să-şi vadă niciodată frații şi surorile. I-am omorât pe mama lor şi pe frații şi surorile lor pentru că n-am fost capabil s-o las să aibă un fiu numai al ei.

– Ea n-a vrut un fiu numai al ei, zise Dade.

– Nu, din cauza mândriei mele, zise Evan. N-a vrut, sperând să recâştige dragostea mea mică şi ieftină. Ar mai fi putut trăi mulți ani, numai că a dorit să trăiască împreună cu mine, în termenii mei orgolioşi şi ieftini. Ar fi putut

avea un fiu numai al ei, între fiii şi fiicele care ar fi fost ai noştri, ai amândurora. Nu-i aşa?

– Nu, spuse Dade. Nu, n-ar fi putut. Bagă-ți bine în cap. Bagă-ți-o în cap o dată pentru totdeauna. Înțelege că Swan a murit dintr-un accident. Accidentul propriei sale firi, accidentul naturii tale, acelaşi accident care, mai devreme sau mai târziu, mutilează, înnebuneşte şi ucide pe toată lumea. Înțelege bine asta şi porneşte de aici. Propriul tău accident te-a mutilat şi înnebunit deja pe tine. Vezi dacă-l poți împiedica să le facă rău lui Red şi Evei.

– Cum să fac asta?

– Cum? Ocupându-te de pregătirile pentru înmormântare, iată cum.

– Naiba să te ia, Dade!

– M-ai întrebat, zise Dade, şi ți-am răspuns. Fă planuri pentru Red şi Eva – pentru *după-amiază*, adică. Fă planuri pentru înfățişarea ta. Fața ți-a fost lovită cu pumnul şi cu metal – schimonosită de pierdere, eşec, furie şi nebunie. Fă planuri pentru munca de care ai să te apuci. Pentru viața pe care ai s-o trăieşti. Dacă vrei iubire totală, iubeşte total, fă planuri să iubeşti total. Iubeşte-o total pe Swan.

– E moartă, obiectă Evan.

– Iubeşte-o total, insistă Dade. Red şi Eva sunt Swan. Iubeşte-i total. După Swan ai plâns deja. Eu încă trebuie s-o fac. Nu uita asta. Deja te-ai acuzat că ai fi ucis-o. Eu încă trebuie s-o fac. Trebuie să mă ajuți. Fă pregătiri pentru înmormântare. Eu voi fi alături de tine.

Restul drumului îl parcurseră în tăcere. Rana continua să sângereze. Dade nu avusese niciodată multe de spus, dar rana îl îndemnase să încerce să spună ceva. Avusese destul de puține de spus pe când hoinărea hai-hui pe străzile din Paterson şi încă şi mai puține de când îşi pierduse soția şi copiii, toți în viață şi bine, dar care nu mai erau ai lui, nu mai erau familia *lui*, însă care, prin natura lucrurilor, erau unicele ființe pe care *el* le-ar fi putut iubi total.

Firma se numea Gladding and Starch, iar omul era unul dintre membrii mai tineri ai familiei Gladding. Avea ceva de spus despre tot ce oferea firma, inclusiv costumele şi machiajul.

– Ascultați-mă, zise Dade în cele din urmă. Sicriul ăsta.

– Unul dintre modelele mai puțin populare, zise omul. E cel mai simplu din câte avem.

– Sicriul ăsta, repetă Dade, pe un ton obosit. Cămaşa de noapte pe care o poartă. Machiaj zero. Nu vă atingeți de ea. Joi după-masă la două. Scoase nişte bancnote din buzunar şi i le întinse omului. Găsiți un loc lângă un copac.

– Ce fel de servicii funerare?

– De nici un fel. Vom fi aici joi la două. De aici, mergem la cimitir.

– Vreți s-o vedeți pe decedată acum?

– Da. zise Evan. Eu singur.

Evan fu condus într-o sală mică, unde ardea un tub albastru de neon. În cameră se aflau chiuvete, robinete, furtunuri, sticle şi tot felul de instrumente. Swan era întinsă pe un pat alb cu rotile. El îi luă capul în mâini şi încercă să o privească în ochi. Îi netezi părul roşu de pe cap, părul pe care îl avea şi Red. Îşi aprinse o țigară şi o fumă, aplecat deasupra ei, apoi ieşi şi-i spuse omului:

– Scoateți-o din sala aia. Puneți-o într-o cameră numai a ei.

După ce ea fusese dusă într-o încăpere nouă, Evan zise:

– Să n-o duceți înapoi în sala aceea.

Îl găsi pe Dade în maşină, aplecat peste bord.

– Ar fi bine să mă duci acasă, zise Dade.

– Vrei să-l anunț prin telefon pe doctorul Altoun să fie acolo când sosim?

– A fost aici acum mai puțin de o jumătate de oră, cu certificatul de deces, spuse Dade. Nu poate fi la cabinet. Îi telefonăm de acasă.

– N-ar trebui ca cineva de aici, din oraş, să facă mai întâi ceva?

– Nu.

Evan conducea repede.

– Îmi pare rău, Dade.

– Ce voiai să faci cu o maşină, la urma urmei?

– Ce zici, Dade?

– Nu ca să câştigi bani pentru o maşină ai plecat şi ai lăsat-o singură două luni?

– Ba da, zise Evan. Nu se simțea bine de câteva luni. Mă gândisem că despărțirea ne va prii amândurora. Şi ea credea la fel.

– Vezi bine că a crezut, zise Dade. Sigur că ai crezut şi tu. Nu v-am spus de nenumărate ori că tot ce am este şi al vostru? Puteai să-mi ceri o maşină.

V-aş fi făcut rost de o maşină. V-aş fi trimis banii. Oamenii cred că-şi trăiesc viețile. *Nu* şi le trăiesc. Viețile lor sunt trăite pentru ei. Un bărbat nu poate părăsi o femeie – orice femeie, mama oricăror copii – şi să se aştepte ca traiul pe care îl va avea ea să fie acelaşi ca şi când el ar fi acolo. Nu poate fi acelaşi. E necesar ca el să fie acolo. Dacă el este acolo, viețile întâmplate amândurora pot fi destul de mizerabile, destul de grele, dar oricum ar fi li se întâmplă amândurora, li se întâmplă împreună, i se întâmplă familiei, fără de care nu există nimic. Tot ce există este familia. Joacă-te prosteşte cu familia şi pui capăt la toate. N-ai făcut bine că ai părăsit-o. Asta a îndemnat-o să se joace prosteşte cu familia. Puțină joacă nesăbuită dă gata o familie.

– Un bărbat nu poate avea încredere în nevasta sa? întrebă Evan. O femeie să n-aibă încredere în soț?

– Nu, zise Dade. Asta-i noua gândire bolnăvicioasă. Un bărbat să nu aibă încredere în *el însuşi*. Să nu aibă încredere în Dumnezeu. Trebuie să-şi iubească familia şi să facă în aşa fel încât să se întâmple lucruri familiale. Dacă ai vrut *neapărat* o maşină, puteai să-mi spui, nu?

– N-am vrut să te deranjez pentru o maşină, zise fratele mai tânăr.

– Dacă mie mi-ar fi trebuit ceva de la tine, zise Dade, ți-aş fi cerut, nu-i aşa? Nu poți face parte dintr-o familie şi să te comporți ca un străin. Dacă o faci, familia e terminată şi chiar *devii* un străin. N-o poți îndemna pe Swan să fie o străină pentru tine, să fie curioasă privitor la străini. Nu te poți invita pe tine însuți să devii un străin față de ea. Dacă o faci, viața care ți se întâmplă va fi ori lipsită de mândrie – mândrie mică sau mândrie mare –, ori lipsită de sens. Aşa încât ai plecat după o maşină. Se opri brusc, îşi aprinse o țigară, inhală profund. Am febră, zise. Am iubit-o pe Swan. Făcea parte din familia noastră, o fată radioasă cu părul roşu, dintr-o viață tristă de undeva, o fată veselă şi râzătoare. Copiii pe care ți i-a dăruit erau ai noştri. Erau ai ei, dar şi ai noştri, şi mă doare inima că viața sărmană care i s-a dat a dus-o la moarte. Ai fi putut s-o iei cu tine. Mi-ai fi putut cere să vin la Palo Alto şi să stau cu copiii, sau să-i aduc aici, la Clovis. Se opri din nou. Delirez, spuse. N-ai fi putut face nimic. Tot ce-ai făcut a fost corect. S-a întâmplat, asta-i tot. Doar că nu-mi place. Însă nu m-am aşteptat ca doctorul să plece fără să stea de vorbă cu mine. Asta n-o înțeleg.

– Am fost dur cu el, Dade.

– Ce ai făcut?

– A ieşit din cameră şi m-a anunțat că Swan murise. L-am făcut mincinos şi l-am dus înapoi la ea. I-am poruncit să-i facă o injecție sau să-i dea ceva să se trezească; dacă nu, îl ucid. L-am ținut în camera aia o jumătate de oră. De ce să fi murit? Alte fete, alte neveste, alte mame trec prin suferințe mai mari şi nu mor. De ce să moară Swan? Nu l-am lăsat să iasă din cameră.

– Şi *el* ce-a făcut?

– Mi-a vorbit în limba noastră.

– E de-ai noștri, spuse Dade. Nu trebuia să te prosteşti cu pistolul ăla. N-ai destulă experiență cu armele. Dacă Red era prin preajmă, s-ar fi putut să-l împuşti pe el.

– *Intenționam* s-o fac, spuse Evan. E mai bine s-o ştii.

– Ştiam, zise Dade. Ştiam, fiindcă şi eu mi-am făcut aceleaşi planuri, cândva.

– Intenționam să-i lichidez pe toți ai mei, unul după altul, zise Evan. Pe Red, pe Eva şi pe mine însumi.

– Ştiu, zise Dade. M-ai întrebat seara trecută ce să faci şi ți-am spus că poți face orice, fiindcă orice ar fi corect. Ceea ce-ai făcut este corect. Crezi că dacă o iubeai mai mult ar fi fost altceva. Un fiu care e al ei şi nu şi al tău şi apoi mai mulți ai voştri împreună. Dar, după cum am văzut, nu-i chiar atât de simplu. Uneori, totuşi, e mai simplu. Nu de data asta, atâta tot. Dacă doctorul n-ar fi fost de-al nostru, dac-ar fi fost unul dintre ceilalți, la care era cât pe-aci să apelez, poate ai fi mort acum, iar Red şi Eva n-ar avea nici mamă, *nici* tată. Vreau să te duci la omul ăsta, oricine ar fi, oriunde este, şi să vorbeşti cu el. Să vorbeşti despre copilăria *lui* blestemată. Nu se deosebeşte de alții. Bagă-ți-o bine în cap. Eu am o femeie, pe Mary Koury, una dintre ai noştri, are copii mari şi îmi ține casa. Are ea grijă de ținci până mă fac bine. După ce stai de vorbă cu omul, ar fi bine să pleci la Paterson. Hoinăreşte pe străzi. Stai departe o lună. Când te întorci, vorbim. Asculți ce-ți spun?

– Da, Dade.

– O să-ți caut un loc aici. Tu caută-ți unul la Paterson. Dacă-l găseşti şi vrei să trăieşti acolo, îți aduc copiii cu trenul. Aş putea rămâne şi eu acolo, dar nu cred. Odraslele mele s-au născut în casa din vie. Sper să le văd iar acolo, într-o bună zi. Am plantat pomi şi viță pentru fiecare. Vreau să-i arăt fiecăruia pomul şi vița lui. Am pierdut-o pe Swan, Evan. Am pierdut-o şi pe *ea*. Du-te şi vorbeşte cu omul.

– Am să vorbesc cu el, zise Evan.

Când ajunseră acasă, Evan îi telefonă doctorului Altoun.

– Fratele meu a avut un accident, îi spuse, în limba lor. Are o plagă împuşcată gravă în umăr. Am scos glonțul, dar cred că ar trebui să-l îngrijiți.

– Înțeleg, zise omul. Voi fi acolo.

Doctorul Altoun lucră repede, în timp ce Evan şedea pe balustrada verandei.

– Eşti foarte bolnav, îi spuse lui Dade, dar, fiind fratele mai mare, poate că ar trebui să citeşti acest bilețel. Poate ar fi bine să-ți informezi fratele, sau nu, cum crezi.

Dade luă biletul şi îl citi.

Dragul meu Evan, te rog să nu mă urăşti. Ți-am spus că voi face orice pentru Red şi Eva. Ei bine, asta este totul şi o fac pentru ei pentru că îi iubesc atât de mult, dragostea mea. E uşor. Oricum am plănuit s-o fac într-o bună zi. Cel puțin ți i-am dăruit pe Red şi pe Eva. E ceva, nu-i aşa, iubitul meu? Nu-ți spun mai mult, ca să nu le spui mai mult lui Red şi Evei. Nu te întrista pentru mine. Fii un tată bun pentru Red şi Eva. Lasă-i să mă iubească. Lasă-i să se gândească frumos la mine. Te iubesc, scumpul meu. Să nu mă uiți niciodată. Swan.

– Mulțumesc mult, îi spuse Dade doctorului. Înțelegi biletul?

– Înțeleg că azi-noapte, cândva, a luat o supradoză de somnifere, zise omul.

– De ce? întrebă Dade.

– Nu ştiu nimic despre ea, zise omul, dar aş spune că sănătatea ei fizică era foarte bună.

– Sănătatea fizică?

– Da.

– Ce vrei să spui prin asta?

– Multe personalități ciudate, zise omul, în anumite împrejuări, cum ar fi căsnicia şi viața de familie, pot ascunde ani întregi adevărul despre ele. Pot fi extrem de de atrăgătoare, inteligente, aparent rezonabile, chiar strălucite.

– Încerci să-mi spui că ea a fost nebună?

– Cuvântul e lipsit de conținut, zise omul. Am studiat îndelung biletul la mine în cabinet. Vei observa că a fost mototolit. Nu eu l-am mototolit. Aşa l-am găsit sub patul ei. Poate că a scris mai multe scrisori ca asta de-a lungul căsniciei şi le-a distrus în ultima clipă. Foarte probabil fratele tău a avut un mariaj dificil, fiindcă nu e uşor să realizezi securitatea cu o astfel de personalitate. Mai devreme sau mai târziu, fie că amândoi devin – ei bine – instabili şi recurg la violență de un fel sau altul, fie căsniciei i se pune capăt. Cu unii ca noi, e nevoie de foarte mult ca să pui capăt căsniciei. Probabil că ea a hotărât să-i cruțe pe Evan şi pe copii, pentru că, dacă nu dispărea în mod absolut, ştia că mai devreme sau mai târziu vor cădea pradă violenței, căci fratele tău nu e soiul de om care i-ar priva pe copii de mama lor, din *nici un* motiv. Ar fi trebuit să plece cu copii cu tot şi nu putea să le fie mamă fără ajutorul lui. Sau să termine. Ea s-a hotărât să termine. Cei ca ea sunt capabili de orice fel de comportament. N-a murit în urma operației. Am raportat un atac de cord, ceea ce, într-un fel, a şi fost.

– Sărmana Swan, zise Dade.

– O să-i spui fratelui tău?

– Nu.

– Vrei să păstrezi biletul?

– Nu.

– Recunoşti scrisul?

– Da.

– Pot păstra biletul în dosarul meu? N-o să ştie nimeni.

– Bineînțeles.

– Am să-ți dau ceva ca să dormi profund, zise doctorul Altoun. Neapărat să stai în pat până îți spun eu să te scoli. Trec pe la tine diseară şi, după aceea, timp de vreo săptămână, voi veni de două ori pe zi. Îți curățai pistolul, nu-i aşa?

– Da, fu de acord Dade. Trebuie să mă scol până joi la prânz. Cel puțin timp de câteva ore. Ca să merg cu fratele meu la înmormântare.

– Vedem noi, zise omul, dar, în orice caz, te întorci acasă imediat şi te bagi în pat.

– Da, zise Dade.

– Vorbeşti în somn?

– Nu. De ce?

– Ai uitat de bilet?

– Da, spuse Dade. Eşti bun să-i spui fratelui meu să vină încoace, te rog?

Omul ieşi pe veranda din față.

– Fratele tău vrea să te vadă un moment, înainte de a se culca, spuse doctorul Altoun.

Evan şi doctorul Altoun intrară în camera lui Dade.

– Acum trebuie să dorm, Evan, zise Dade. Numărul şi adresa lui Mary Koury sunt pe lista de la telefon. Ea nu înțelege engleza foarte bine. Spune-i că o rog să vină şi să stea la mine câteva zile. În drum spre ea, recuperează-ți copiii. Lui Warren şi May spune-le că Swan a murit de un atac de cord. Spune-le că eu am avut un mic accident prostesc şi trebuie să stau în pat. Ai grijă de toți până mă pun pe picioare, bine?

– Sigur, Dade.

Evan se întoarse către doctor, să-i arate că aşa va proceda.

– Mă întorc diseară pe la nouă, îi spuse doctorul Altoun lui Dade. Vei fi treaz atunci. Primeşti ceva de mâncare, apoi te adorm din nou. Se întoarse spre Evan: Urât cucui ai în frunte. Scoase din trusă un tub cu ceva şi i-l întinse lui Evan. Unge-te cu puțin din ăsta.

Ieşiră din cameră, iar omul închise uşa după ei.

– E o rană mult mai serioasă decât crede el, zise doctorul Altoun. Te rog, lasă-l să se odihnească. Nici ție nu ți-ar strica puțină odihnă. Vrei un somnifer?

– Nu, refuză Evan. Nu iau din astea. Am să dorm la noapte, după ce se duc la culcare copiii mei.

– Bine, zise omul.

Doctorul Altoun se urcă în maşină şi plecă. După ce parcursese aproximativ o milă, opri motorul şi mai examină o dată biletul. Apoi studie iar flaconul. Mai conținea două pastile; pe una o examinase imediat şi o recunoscuse. Poate se găsiseră în sticluță douăzeci sau mai multe. Trei dintre ele ar fi oprit inima multora, cinci ale majorității, şapte sau opt inima oricui. Puse pastilele înapoi în buzunar şi demară.

La prânz, în ziua de joi, doctorul Altoun era în casa din Clovis. Se ocupă de rană o jumătate de oră, apoi spuse:

– Să nu te ridici.

– Trebuie să mă ridic, zise Dade. Dă-mi ceva care să mă țină în picioare două sau trei ore.

– Ascultă-mă pe mine, zise omul, în limba lor. Eşti foarte slăbit.

– Ştiu, răspunse Dade.

– Dacă te ridici fie şi pentru *o singură* oră, zise omul, ți se poate face rău.

– Înțeleg, spuse Dade. Suntem o familie. Fratele meu şi cu mine. Copiii nu pot participa. Ei nu trebuie să ştie. Fratele meu nu poate merge singur. Trebuie să-l însoțească familia. Înțeleg, dar sunt dator să mă duc cu fratele meu la înmormântarea soției sale, mama copiilor lui. Ştii bine şi tu că trebuie să merg.

– Dacă ți se va întîmpla ceva, va fi o anchetă, zise doctorul. Moartea de pe urma unei răni de glonț va trebui investigată. Nu mă gândesc la mine. Mă gândesc la copii. În împrejurări normale, ai fi internat în spital. Decizi singur, dar sunt obligat să-ți spun adevărul. Ți-am făcut deja trei transfuzii.

– Trebuie să merg cu fratele meu.

– Prea bine, zise omul. Îți mai fac o transfuzie, apoi te îmbraci şi pleci. Vei fi acolo la ora două. Să te întorci la patru, cel mai târziu. Eu te aştept aici. Poate e necesar să stau peste noapte.

– Îți mulțumesc, spuse Dade.

La unu şi jumătate, Dade era îmbrăcat. Copiii erau în curtea din spate, cu Mary Koury, care frământa aluatul de pâine pe masa de picnic, arătându-le cum se face, lăsându-i să dea o mână de ajutor, povestindu-le despre cei patru băieți şi două fete pe care îi avea.

Evan şofa.

– Ce face Red? întrebă Dade.

– Bine.

– Ce face Eva?

– Bine şi ea.

– Tu ce faci?

– Sunt mâhnit, Dade.

– Îl înveți pe Red ceva nou în limba noastră în fiecare zi?

– Da.

– Până acum ce-a învățat?

– E corect, zise Evan. Te iubesc. Numele meu e Rex Nazarenus. Numele mamei e Swan Nazarenus. Numele tatei e Evan Nazarenus. Numele surorii mele este Eva Nazarenus. Şi numele fratelui tatei este Dade Nazarenus.

– Când l-ai învățat atât de multe?

– Sâmbătă l-ai învățat tu: E corect, zise Evan. Duminică l-am învățat eu: Te iubesc. Luni l-am învățat eu: Numele mamei e Swan Nazarenus. Marți şi ieri l-am învățat tot restul. Învață multe de la Mary Koury. La fel şi Eva.

– Surorile Walz ştiu despre Swan?

– Nu. May şi-a pierdut cumpătul şi a plâns.

– Ai mai vorbit cu ei?

– Ieri după-masă am luat fetele pe vreo două ore. Red a dorit s-o vadă pe Flora. May n-a rezistat şi a plâns din nou. Beam ceva în salon la ei. Am vrut să-i spun adevărul, Dade. Nu i l-am spus, dar *am vrut*.

– Deja i-ai spus adevărul. Swan a murit de un atac de cord.

– Ei ştiu că e mai mult decât atât, Dade.

– Întotdeauna e mai mult. Întotdeauna este mai mult decât ştie oricare dintre noi.

– Ce vrei să zici, Dade?

Era pe punctul de a-i spune fratelui său adevărul, dar îşi aminti că nu trebuia s-o facă; nu trebuia pentru Swan, nu trebuia pentru Evan, nu trebuia pentru Red şi Eva.

– De ce crezi că te-am pus în camera mea? întrebă în loc de asta Dade. Am vrut să rezolvi treaba cu pistoalele înainte de întoarcerea copiilor.

– Îmi pare rău pentru asta, Dade.

– Mâine să te duci să vorbeşti cu omul. Apoi să mergi la Paterson.

– Mă duc să vorbesc cu omul, zise Evan, dar nu pot merge la Paterson. Nu-i las singuri pe copii.

– S-ar putea să te apuce din nou pandaliile, zise Dade, iar eu sunt suferind. N-au decât să te apuce în Paterson. Stai acolo până eşti sigur că te-ai descărcat. Fă-o pentru Red şi Eva.

– Nu pot lăsa copiii, Dade.

– Fă-o pentru mine, băiete. Sunt bolnav.

– Bine, Dade.

– Stai la Paterson până eşti sigur, zise Dade. Du-te la casa pe care a construit-o Petrus pentru tine şi pentru mine, dacă mai e acolo. Du-te acolo unde *a fost*, oricum. Du-te înapoi la fabrica unde a trudit el atât de mult pentru banii cu care să ne țină pe noi şi să-şi înjghebe mica afacere. Du-te înapoi pe străzile noastre. Fă-ți de cap acolo. Plimbă-te pe lângă Passaicul

cel murdar şi descarcă-te acolo. Stai până eşti sigur. Când te întorci, copiii tăi vor fi bine, copiii lui Swan vor fi bine, familia noastră va fi bine.

– Bine, Dade.

– Întoarce-te şi vorbim, zise Dade. Dacă ai chef de muncă, curățim împreună via. Anul ăsta nu angajez pe nimeni. Treaba o vom face tu şi cu mine. Te scoli în întuneric, în frig. Ieşi afară la vițe şi le tai ca să fie puternice. Primăvara şi vara un butuc sănătos produce o groază de lemn. *Trebuie* s-o facă, pentru struguri. Iarna, în frigul şi întunericul iernii, trebuie tăiat ca să fie puternic. Dacă nu, în vara următoare strugurii vor fi inferiori şi nu se vor pârgui. Vara de după aia, vița e numai lemn, nici un strugure. Tu şi cu mine vom curăța fiecare viță din vie. Apoi poți să decizi ce vrei să faci: să te întorci la universitate, să te întorci la Paterson, sau să fii proprietarul unei vii şi să trăieşti în ea.

– Bine, Dade.

– Când eşti la Paterson, zise Dade, când tai lemnul ca să dai viței putere, adu-ți aminte de via *asta*, adu-ți aminte de familie, adu-ți aminte de Swan, adu-ți aminte de Red şi de Eva.

– M-a implorat, Dade.

– Da, ştiu, zise Dade. Dacă vrei să iei cu tine un pistol, ia-l. Cred că e bine. Dacă te necăjeşte, ia un pistol. Altminteri dă-l naibii şi ia o carte.

– Ce carte? întrebă Evan.

– Cartea pe care mi-ai dat-o tu, zise Dade. Cartea asta. Scoase volumaşul din buzunarul hainei. Ai uitat? zise el în limba lor. Scoase pistolul cel mai mic din acelaşi buzunar. Iată pistolul, zise. Dacă eşti necăjit – dacă crezi că ai omorât-o pe mama copiilor tăi şi trebuie să te sinucizi –, ia pistolul, du-l cu tine la Paterson. Swan a fost preafrumoasa mamă a unor copii frumoşi. Mă doare sufletul că nu mai e, că mergem la înmormântarea ei tristă, dar aş vrea ca Swan să rămână preafrumoasă, mi-ar plăcea ca şi copiii ei să rămână frumoşi. Iată-le, arma şi cartea. Ia ori una, ori alta.

– Aş vrea să le iau pe amândouă, zise Evan.

– Sigur, zise Dade

Evan Nazarenus luă cartea şi o puse într-un buzunar. Luă pistolul şi îl puse în celălalt.

Intrară la Gladding and Starch să se mai uite o dată la Swan. Nu era muzică, nu erau flori, doar coșciugul deschis în sala privată.

– Oricine a fost, zise Dade, a fost frumoasă.

– E moartă, replică Evan.

– Da, zise Dade. Cel mai bun lucru pe care îl poate face un bărbat este să găsească o mamă pentru copiii săi. Tu, pentru ai tăi, ai găsit-o pe cea mai bună.

Se întoarse spre tânărul Gladding şi-i făcu un semn din cap. Omul aşează capacul pe sicriu. Sicriul fu dus la dric, iar Evan urmă dricul până în cimitir.

Sicriul a fost coborât şi lumea s-a împrăştiat.

Fratele lui, aflat lângă el, căzu peste el atât de brusc încât Evan aproape că se prăbuşi şi el. Îşi prinse fratele în brațe, ținându-l în picioare, apoi îl trase repede până la maşină.

– Pentru Dumnezeu, Dade!

Îl întinse pe bancheta din spate şi începu să conducă înapoi spre casă.

Ajungând pe alee, îl zări pe doctorul Altoun şezând pe treptele verandei din față.

Omul veni grăbit la maşină.

Îl duseră în casă şi-l ridicară pe pat, doctorul lucrând iute. Găsi un ac, împunse carnea lângă inimă, pompă lichidul din seringă în carne.

Omul îşi apropie obrazul de nasul şi gura lui Dade.

– Vă dați prea multă osteneală, zise Evan în final, pe limba lor. E mort. A murit în cimitir.

Omul se întoarse şi îl privi pe Evan. Ochii lui aproape că plângeau, apoi se făcură duri şi iuți.

– Eu l-am împuşcat, zise Evan.

– Ştiu, zise doctorul. Lasă-mă să mă gândesc puțin. Trebuie să participi la anchetă, zise, în cele din urmă. E unicul lucru pe care-l poți face. Da, *tu* l-ai împuşcat. A fost, după cum ştii, un accident. Nu ți-ai fi omorât cu bună ştiință fratele. Şedeați şi vorbeați, curățind pistolul. S-a descărcat. A fost un accident.

– L-am împuşcat eu, repetă Evan. N-a fost un accident. Tot eu am ucis-o şi pe nevastă-mea. Fratele meu m-a ajutat. Eram cuprins de nebunie. L-am împuşcat. El e mort. Nu vreau să particip la anchetă.

– Trebuie să participi, zise omul, de dragul copiilor.

– Copiii mei sunt morți, zise Evan. Nu pot face nimic pentru cei morți.

– Sunt în curtea din spate, cu Mary Koury, zise omul. Te rog, gândeşte-te la copiii tăi. Dacă pleci, fuga ta va fi luată drept o dovadă de vinovăție foarte greu de înlăturat. Am să te ajut. Sunt din familia ta.

– Nu vreau ajutor, zise Evan. Luă mâinile lui Dade şi le ținu mult timp în ale sale. Îmi pare rău, Dade, zise.

Aduse banii din sertarul de sus al biroului lui Dade şi i-i dădu omului.

– Pentru dumneata, doctore Altoun, zise el. Pentru Mary Koury. Pentru fiul meu şi fiica mea.

Ieşi din casă, se urcă în maşina fratelui şi demară, iar omul rămase pe verandă.

Doctorul Altoun se întoarse în cameră şi şezu acolo mult timp, încercând să gândească. În cele din urmă se ridică, se duse în curtea din spate şi vorbi cu femeia.

– Ei să nu înțeleagă, zise el. Mama lor a fost îngropată. Să li se spună că a plecat să-şi viziteze mama şi tatăl. Fratele tatălui lor e mort. Să li se spună că doarme. Eu încui uşa acestei camere peste noapte. Tatăl lor a înnebunit de durere. A plecat. Nu are ce face. Nu se lasă ajutat. Copiii să nu înțeleagă că mama lor e moartă, că tatăl lor e nebun, că fratele tatălui e mort. Voi petrece aici noaptea, aşteptând întoarcerea tatălui. Dacă nu se întoarce până dimineață, să-i duceți la dumneavoastră acasă şi să-i păstrați. Eu o să vă ajut. Dacă tatăl lor se întoarce, am să-l ajut pe el. Copiii sunt afară, în vie, la joacă. Să nu înțeleagă despre moarte şi nebunie. Sunteți mamă. Veți face ce vă cer.

– Da, zise femeia.

Doctorul Altoun se duse încet de-a lungul rândului de vițe până acolo unde şedeau copiii la umbra uneia.

– Salut, zise Red.

– Cine e? întrebă Eva.

– Doctorul Altoun, Eva.

Omul rupse un ciorchine de Red Emperor de pe o viță şi începu să-l mănânce, privindu-i pe copii. Fiecare era puternic, viu, singur şi atât de real încât să-l înduioşeze şi pe unul care trăia în fiecare zi în prezența durerii şi a morții.

– Ai venit să vorbești cu noi? întrebă Eva.

– Am venit să vă *văd*, zise omul.

– Ne vezi?

– Da.

– Ce anume vezi?

– Un frate şi o soră.

– Ba nu, zise Eva. Un rege şi o regină.

(Regele Iubire, Regina Frumusețe? gândi el.)

– Care rege, care regină? întrebă doctorul.

– Regele el şi regina eu, zise Eva. Nu ştiai? El e regele şi eu sunt regina. E adevărat, nu-i aşa, Red?

– Da, zise Red. Se uită serios la doctor, atât de serios că bărbatul se simți prost. Este adevărat, zise el. Regele Red, Regina Eva. Ne credeți, nu?

– Da, zise omul.

–Regele Viei, preciză Red. Se întinse, luă un ciorchine de pe vrej, i-l dădu Evei, apoi mai luă unul pentru sine şi amândoi începură să mănânce strugurii. Regele Viei, Regina Viței, zise el.

– Nu, Red, îl contrazise fata. Regele Viei, Regina *Regelui*. Se întoarse spre om. Nu-i corect aşa?

– E corect? întrebă Red, serios.

– *Tu* ce crezi? întrebă omul.

– Mie *mi se pare* corect.

– *Este* corect, zise Eva. Nu-i aşa? îl întrebă pe om.

– Da, este, zise acesta şi se întoarse să plece.

– Nu plecați, zise Red.

– Da, nu pleca, zise şi Eva. Să mai vorbim puțin.

– Aş vrea eu, zise omul, dar mai am câte ceva de făcut. Vorbim altă dată.

Se răsuci pe călcâie şi merse înapoi spre casă.

Băiatul smulse din vie o frunză verde şi i-o întinse fetiței.

Apoi cernu țărână printre degete şi luă de coadă o șopârlă cu coarne, pe care o prinsese cu o oră în urmă, scoțând-o din cutia de țigări în care o pusese cu un ciorchine de struguri. O ridică sus, șopârla dând din picioruşe ca la înot, apoi o puse înapoi în cutie.

– E vie, zise Red. E vie şi e a mea. Se uită în cutie, la șopârla cu coarne. Dar nu vrea să mănânce strugurii.

– De ce? întrebă Eva.

– Pesemne că nu-i plac cei Red Emperor.

– Dar ce-i place? Muscat? Malaga?

– Nu, râse Red. Nu-i plac strugurii de *nici un* fel. Îi place nămolul.

– Atunci dă-i puțin, zise Eva. Sărmana micuță... Cum o cheamă, Red?
– Șopârlă cu coarne.
– Sărmana șopârliță cu coarne, zise Eva. Dă-i puțin nămol.
Red puse nişte țărână în cutia de țigări.
– O vrei? îşi întrebă el surioara.
– Da, Red, o vreau foarte tare.
Red ridică de jos cutia şi i-o întinse.
– Perfect, zise. E a ta.
– Pentru totdeauna, Red?
– Nu ştiu cât trăiesc, zise Red, dar poți s-o ții până e vie.
Fata scoase capacul cutiei, se uită la șopârlă şi spuse:
– Sărmana micuță... Cum o cheamă?
– Șopârlă cu coarne, Eva!
– Șopârlă cu coarne, zise Eva. Ce să fac cu ea? S-o strivesc?
Dădu veselă din cap de câteva ori.
– Nu, zise Red. E toată... E toată aranjată aşa. Nu vrei să strici felul cum e aranjată, toate cornițele drăguțe.
– Atunci, ce? întrebă Eva. Să-i fac o baie mică? Se gândi un moment şi zise: Nu. Ştiu ce să fac.
– Ce?
– I-o dau mamei. De ziua ei.
– Când este ziua de naștere a mamei? întrebă Red.
– Poimâine?
– Nu.
– Alatăieri?
– Nu.
– Când, atunci?
– Ziua în care s-a *născut*, Eva. Nici măcar nu ştii ce înseamnă ziua de naștere a cuiva?
– Ce înseamnă?
– Înseamnă ziua în care te-ai născut.
– Dar atunci, zise Eva, te naşti din nou la fiecare zi de naştere?
– Nu.
– Atunci mori de fiecare dată când e ziua ta de naștere?
– Nu, Eva! Zi! Naştere! Ziua când te-ai născut. Nu mori de *ziua* ta *de naştere*!

– Atunci când? întrebă Eva. De ziua morții?

– *Ziua morții?* zise Red râzând.

Femeia, care fusese pentru ei o mare aventură, veni spre ei de-a lungul rândului de vie, cântând ceva încet în limba aceea.

Se uită la ei de sus, cu ochii plini de iubire.

– Acum, Rege Red, zise ea. Acum, Regină Eva. Mergem să facem o băiță bună. Apoi mâncăm ceva bun de cină. Apoi o să vă spun o poveste frumoasă.

– Ce fel de poveste? se interesă Eva.

– Am să vă spun o poveste adevărată, Regină Eva.

– Ți s-a întâmplat ție, Mary? întrebă Red.

– Povestea asta i s-a întâmplat – cui crezi?

– Cui? zise Red.

– *Ție*, Rege Red. Ție, Regină Eva.

– Dar noi ştim ce ni s-a întâmplat *nouă*, zise Red. Nu-i aşa, Eva?

– Ştim de-a fir a păr, zise Eva. Am fost acolo, Mary. Şi Red a fost acolo. Ne-au văzut toți. Noi i-am văzut pe ei. Asta s-a întâmplat.

– A mea e altă poveste, spuse Mary. O poveste de iubire. Sculați-vă, acum.

Se ridicară şi porniră cu ea din vie către casă.

– E tristă? întrebă Red.

– Da, răspunse femeia.

– De ce? întrebă Red.

– Este o poveste adevărată, Rege Red, şi o poveste *adevărată* este tristă, zise ea.

– Ce-i o poveste? întrebă Eva. Ce-i *aia*?

– O poveste este un lucru adevărat, Regină Eva, zise femeia.

Ea le luă mâinile şi le strânse cu dragoste, iar ei ştiură că era dragoste.

Va vorbi cu omul. Nu-l va urî. Nu va fi furios, dar îl va strânge de gât, aproape sugrumându-l şi după aceea îl va lăsa totuşi să trăiască. După aia va şofa zi şi noapte, până va ajunge la Paterson. Se va duce la casa ridicată de Petrus pentru fiii săi. Se va plimba pe ulițele copilăriei. Se va plimba de-a lungul râului Passaic, aşa cum o făcuse acum mai mult de treizeci de ani, cu Dade.

Se afla în punctul cel mai înalt al trecătorii Pacheco dintre Los Banos şi Gilroy, la asfinţit, luând curbele lin dar în viteză, panorama adâncii văi Hollister fiind acum o privelişte magnifică, dar lipsită de sens.

Opri maşina la o stradă distanţă de locuinţa omului, merse pe jos până acolo şi urcă la uşa de la etaj. Ciocăni încet, fiindcă nu dorea să-l urască, să fie furios. Uşa fu deschisă de o fată de cel mult nouăsprezece ani, desigur studentă la unul dintre cursurile omului.

El rosti numele omului.

– O, zise fata. O clipă.

Se duse înapoi în apartament şi după un minut reveni la uşă. Avea un exemplar al ziarului local, îndoit la un articol pe care i-l dădu să-l citească. El luă gazeta şi parcurse repede coloanele.

– Bietul om, zise fata. L-aţi cunoscut?

– Da, zise el.

Îi restitui fetei ziarul.

– Ne-am mutat abia azi dimineaţă, spuse fata. Cadavrul a fost găsit aseară. Era mort de ceva mai multă vreme. Probabil că a fost bolnav sau nebun sau aşa ceva. Articolul spune că era o inteligenţă strălucită şi că avea pentru ce trăi. N-a lăsat nici o scrisoare. Sper că nu vă era rudă.

El coborî în stradă, se duse până la maşina lui şi conduse până la casa pe care urma s-o cumpere. O zări de cum dădu colţul pe strada lor. Nu era mare lucru de văzut. În faţa uşii se găseau patru ziare făcute sul, iar cutia poştală era plină. Descuie uşa şi intră. În hol văzu elefantul din câlţi al Evei, la care fata nu mai ţinea în mod special, şi trotineta lui Red, care-i pricinuise destule căzături, ridicându-se de fiecare dată învineţit şi înfuriat, dar refuzând să se oprească. Toate acestea fuseseră cu mult timp în urmă, firește. Acum devenise prea mică pentru Red şi Eva învăţa să meargă cu ea. Străbătu toate încăperile casei, apoi ieşi, încuind uşa după el. Era gata să plece, când întinse mâna spre cutia poştală şi o goli de conţinut. Erau mai ales facturi, dar sfâşie un plic ce conţinea o scrisoare. Scrisă pe şase foi de hârtie liniată, fără antet sau adresare.

„Un bărbat avea un prieten“, citi el. „Într-o seară, târziu, soţia acestui prieten îi telefonă şi-i spuse că luase o doză de somnifere. El se duse la ea şi ea îi spuse că *avusese* de gând să se omoare, dar acum nu mai voia. Nu putea chema doctorul, pentru că nu voia să afle nimeni. Cumva a scăpat cu viaţă. L-a pus să-i promită că nu-l va anunţa pe soţul ei. Zicea că acum se

simte bine. După câteva seri, însă, ea îl sună din nou. El s-a hotărât că trebuie să-i telefoneze prietenului, dar, plângând, ea îl imploră să nu distrugă viețile copiilor. El n-o putea înțelege. Voia să-şi ajute prietenul, dar se temea că acestuia nu i-ar fi căzut bine să fie informat. Dar n-a putut dormi, aşa că a doua zi a telefonat ca să afle dacă ea era bine, dacă erau bine copiii prietenului său. Ea i-a spus că trebuie să vină neapărat s-o vadă. Au stat de vorbă ore întregi, în timp ce copiii erau la circ cu o fată din vecini. După o săptămână, fata din vecini a dus copiii la un picnic. Când i-a adus acasă de la picnic, băiatul l-a întrebat de ce nu stătea la el acasă. El s-a dus acasă, şi-a făcut valiza şi s-a mutat în alt oraş, să nu mai fie găsit de femeie. După o lună s-a întors acasă şi după alte câteva zile ea i-a telefonat din alt oraş, spunându-i că totul era din nou în ordine. El a rugat-o să aibă grijă de ea, să aibă grijă de familia ei. S-a hotărât să se întoarcă în oraşul său natal, pentru că el însuşi era foarte bolnav, foarte bolnav de multe boli şi pe moarte. Împachetase şi era gata să ia trenul, când şi-a spus că trebuie să-i telefoneze femeii şi s-o îndemne să-i spună soțului despre problemele ei. La numărul ei n-a răspuns nimeni. Când a ajuns acasă să-şi ia bagajele, i-a telefonat prietenul său. Avea multe de spus, dar nu ştia de unde să înceapă povestea, iar prietenul lui nu voia să audă nimic. S-a hotărât să încerce să-i mărturisească totul în scris, cu dragoste decentă pentru ea, pentru prietenul său, pentru copiii acestuia. A scris şi le-a dorit tuturor o viață decentă. O iubire decentă, un adevăr decent, o speranță decentă.“

El citi scrisoarea pe îndelete, apoi se urcă în maşină şi şezu în ea aproape un ceas, nefiind în stare nici măcar să întoarcă cheia şi să pornească motorul. Nu citi scrisoarea a doua oară, căci îşi amintea tot ce scria în ea. În cele din urmă ieşi din maşină şi se duse înapoi în casă, la telefon.

Doctorul Altoun ridică receptorul.

– Ascultați, îi zise în limba lor. Sun de la mine de acasă. Plec imediat, cu maşina fratelui meu. Voi face patru ore. Vreau să particip la anchetă.

– Mergem dimineață, zise doctorul Altoun.

– Acum e aproape zece, spuse el. Voi fi acolo la două.

– Te aştept, zise doctorul.

– Vreau să vă întreb, zise el, ce face fiul meu?

– E bine.

– Pot vorbi cu el, vă rog?

– Doarme, zise omul. Să-l trezesc?

– Nu, zise el. Lăsați-l să doarmă. Ce face fiica mea?

– Şi ea e bine.

– Vă mulțumesc.

– Nu vor fi mari greutăți la anchetă, zise omul. Să nu cumva să crezi că n-a fost un accident.

– Voi fi acolo la ora două, zise el. Trebuie să văd fețele copiilor mei dormind.

– Da, fu de acord omul.

Evan ieşi din casă, se urcă în maşină şi demară. Conducea repede de pe înălțimea trecătorii Pacheco înspre Los Banos, când un cauciuc interior din față explodă. Maşina plonjă afară de pe şosea, izbi şi rupse gardul de protecție, făcu un salt în gol, lovi peretele muntelui, căzu din nou şi se opri.

Fața şi capul bărbatului erau sparte şi strivite, dar el se mişca, dorind să plece, să ajungă la ancheta de dimineață. Deveni suficient de conştient ca să-şi dea seama că era prins sub maşină, cu oasele rupte şi sângerând, noaptea târziu, departe de autostradă. Cu certitudine nimeni nu va trece pe acolo şi nu va observa mica epavă aflată la un sfert de milă mai jos, pe versantul muntelui. Încercă din nou să se mişte, să iasă, să se ridice şi s-o ia din loc, să ajungă la chipul adormit al lui Red, la chipul adormit al Evei, dar nu reuşea să se clintească şi apoi ceva izbucni în râs. N-avea cum şti dacă era chiar el, viața lui, viața tatălui său, viața soției lui, Swan, viața fratelui său, fierăria sfărâmată a automobilului, sau gunoiul sfărâmat al materiei însăşi, râzând.

Orice o fi fost, râsetul luă forma şi sensul unui incendiu. El nu l-a văzut. Nu vedea nimic, dar îl mirosi şi îl auzi, mai întâi ca pe o explozie, ca şi cum plămânii ce aveau urgentă nevoie de aer dăduseră dintr-odată de aer, apoi molcom, ca un fredonat. Şi până la urmă simți râsul. Fusese, însă, un accident. Un accident după altul, terminate în râs.

– Swan? zise el. Red? Eva?

După cinci ore, în casa din via din Clovis, doctorul Altoun, moțăind pe sofaua din salon, se ridică brusc în capul oaselor, fiindcă auzise oftaturi.

Se sculă şi se duse pe întuneric până la uşa băiatului.

Băiatul plângea în somn. Doctorul Altoun aprinse lumina din hol şi ascultă.

– Papa? zicea băiatul. Mama?

Băiatul suspină iar, apoi adormi la loc. Bărbatul se uită la ceas, întrebându-se de ce întârzia tatăl băiatului. Se întoarse la sofa, dar în loc să se întindă pe ea, se aşeză ca să aştepte.

Milă – unitate de măsură pentru distanțe, egală cu 1 609,3 metri

Yard – unitate de măsură pentru lungime, egală cu 0,914399 metri

Acru – unitate de măsură pentru suprafețe de teren, egală cu 4 047 metri pătrați